

BUITENLANDSE ECONOMISCHE BETREKKINGEN

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein buitenlandse economische betrekkingen over de periode 1945-2002

PIVOT-rapport nummer 145

Versie februari 2003

Samenstelling: Dr. J.A.A. Bervoets, drs. G.A.G. Hermsen

Vormgeving: Nationaal Archief

Druk: Krips B.V.

1. Inleiding

1.1 Definitie van het beleidsterrein

Het ministerie van Economische Zaken had in 1946 – volgens de *Staatsalmanak* – als een van zijn taken “het Coördineren van de belangen, onder verschillende Departementen ressorterende, op het gebied van de handelspolitiek”.¹ Deze coördinatietaak werd toebedeeld aan een dienst Buitenlandse Economische Betrekkingen. In 1952 werd deze taak volgens de omschrijving uitgebreid met de coördinatie van “de economische betrekkingen met andere landen in het algemeen.” In deze almanak werd de taak nader omschreven als:

- Coördinatie van de economische betrekkingen met het buitenland
- Het overzicht vanwege de Nederlandse regering op in-, uit- en doorvoer

In 1955 werd daaraan toegevoegd:

- Behandeling van de economische aspecten der integratievraagstukken
- [Behandeling] van uitvoeringskwesaties betreffende bestaande supranationale organisaties.

Uit nadere toelichtingen in de staatsalmanakken blijkt dat deze taakstelling rechtstreekse contacten inhoudt met “buitenlandse regeringsvertegenwoordigers c.q. internationale organisaties.” Het gevolg hiervan is dat het ministerie rechtstreeks betrokken is bij de Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland en bijgevolg naast het ministerie van Buitenlandse Zaken een buitenlands beleid voert.

Tot de doelstellingen van dit beleid behoort:

- 1 [Het] bevorderen van optimale economische betrekkingen met het buitenland
- 2 [Het] scheppen van voorwaarden voor [...] ontplooiing van het Nederlandse bedrijfsleven in haar grensoverschrijdende activiteiten. Dit laatste wordt ook wel exportbeleid genoemd.

1.1 Afbakening van het beleidsterrein

De activiteiten die betrekking hebben op de buitenlandse economische betrekkingen zijn onderverdeeld in drie deelbeleidsterreinen die in afzonderlijke rapporten worden beschreven:

- buitenlandse economische betrekkingen en de daaraan verbonden regelgeving (verdragenrecht)
- de uitvoering van deze verdragen in de vorm van binnenlandse regelgeving ten aanzien van in- en uitvoer en de controle daarop
- de praktische exportbevordering en bevordering van Nederlandse handel en bedrijfsvoering in het buitenland anderszijds.

In dit rapport zal worden ingegaan op het eerste deelsterrein: de buitenlandse economische betrekkingen en de daaraan verbonden regelgeving.

Het bevorderen van optimale economische betrekkingen met het buitenland wordt gerealiseerd door:

- 1 Verdragen op het gebied van handel, deviezen, in- en export, tegenwoordig vertaald als “open multilaterale handels- en investeringsystemen” (Werkplan BEB 2000)
- 2 Participatie in organen ter instandhouding en uitvoering van deze verdragen

Dit rapport onderzoekt met name de handelingen van het ministerie van Economische Zaken, die – althans in eerste instantie - zijn gericht op de belangen van de Nederlandse economie. Een aantal onderwerpen met betrekking tot de handel met het buitenland wordt niet door het ministerie van Economische Zaken aangestuurd: handel in het belang van de ontwikkelingshulp wordt niet in dit

¹ Het hier volgende is een parafrase van Moquette BEP, p. 397

rapport behandeld, omdat dit in een PIVOT-rapport van het ministerie van Buitenlandse Zaken is beschreven.

Aanverwante beleidsterreinen

Het in dit rapport onderzochte beleidsterrein grenst aan de volgende beleidsterreinen:

- Buitenlands beleid in het algemeen. In het proefschrift *Van BEP tot BEB* van Moquette wordt herhaaldelijk melding gemaakt van competentiegeschillen tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken op het gebied van vertegenwoordiging door Nederland. Daarom is het mogelijk dat in PIVOT-rapport *Gedane Buitenlandse Zaken* en dit rapport gelijkaardige handelingen worden opgenomen.
- Financiën omdat het gaat om problemen met betrekking tot valuta, geldhandel en belastingpolitiek op te verhandelen goederen en de internationale controle op de geldmarkt. Zie hiervoor de PIVOT-rapporten *Internationaal monetair en financieel beleid* en *Deviezen en belastingen*.
- Verkeer en Waterstaat, omdat het gaat om de relaties met betrekking tot infrastructurele voorzieningen die voor handel noodzakelijk zijn, zoals riviervaart, wegtransport, lucht- en scheepvaartverbindingen.
- Landbouw, omdat buitenlandse economische betrekkingen gerelateerd zijn aan de handel in landbouwproducten. Dit is reeds beschreven in het rapport *Agrarische handelspolitiek*.
- Visserij, omdat buitenlandse economische betrekkingen ook invloed hebben op de handel in visserijproducten.
- Milieubeheer, omdat het gaat om de internationale samenhang tussen het economisch beleid en de milieuproblematiek.
- Ontwikkelingshulp, omdat het gaat om economische relaties met ontwikkelingslanden en de daarbij betrokken internationale organisaties.

Binnen het kader van de Nederlandse economie heeft het buitenlandse handelsbeleid raakvlakken met alle beleidsterreinen waarvoor regelgeving bestaat overeenkomstig multilaterale afspraken. Hierbij speelt vooral de Europese integratie een belangrijke rol. In het bijzonder worden in dit verband genoemd:

- Het in- en uitvoerbeleid, dat de in-, door en uitvoer van goederen van en naar Nederland reguleert (zie het PIVOT-rapport In- en uitvoerbeleid);
- De handels- en exportbevordering. (zie het PIVOT-rapport Exportbevordering);
- Het mededingingsbeleid, vanwege de:
 - Europese regelgeving inzake het kartelbeleid en de verhoudingen tussen de kartelwetgevingen met andere landen;
 - Internationale documentatie en registratie van de industriële eigendom (PIVOT-rapport 93: Mededingingsbeleid).
- Het beleid ten aanzien van de consumentenbescherming, waarvoor op EEG-niveau initiatieven zijn genomen (PIVOT-rapport 91: Consumentenbeleid)
- De internationale standaardisatie van maten en gewichten (PIVOT-rapport IJkwezen)
- Het industrialisatiebeleid (PIVOT-rapport Technologie en Industrialisatiebeleid)
- Het energiebeleid, in het bijzonder de afspraken op het gebied van delfstoffenwinning en – verhandeling, de kernenergie en de energiebesparing. In dit terrein wordt een belangrijke rol toegekend aan de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom)
De OESO-organen op het gebied van energie, het Internationale Energie Agentschap en het Internationaal Agentschap voor Kernenergie worden in de PIVOT-rapporten 82 en 83 inzake energiebeleid besproken.

- Kamers van Koophandel. Deze fungeren als mediair tussen de overheid en het Nederlandse bedrijfsleven en stimuleren economische initiatieven. Zie hiervoor het PIVOT-rapport Kamers van Koophandel en Fabrieken.

2. Actoren

2.1 Inleiding

Op het beleidsterrein buitenlandse economische betrekkingen is een twintigtal actoren actief of actief geweest.

De centrale speler op het beleidsterrein is het directoraat-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen (dg BEB) dat formeel interdepartementaal is, maar in de praktijk onder de Minister van Economische Zaken ressorteert. Daarom is in de betreffende handelingen van het dg BEB de Minister van Economische Zaken vernoemd als actor.

Naast EZ speelt ook het ministerie van Buitenlandse Zaken een grote rol, o.a. door middel van haar diplomatieke buitenposten. Tenslotte is ook een aantal andere ministeries en overheidsinstellingen betrokken bij het beleidsterrein.

2.2 Actorenoverzicht

Minister van Economische Zaken

Hoewel het directoraat-generaal BEB formeel interdepartementaal is wordt haar beleid grotendeels bepaald door de minister van Economische Zaken, op wiens ministerie het directoraat-generaal ook fysiek is ondergebracht. Samen met de minister van Buitenlandse Zaken verzorgt EZ grotendeels de buitenlandse economische betrekkingen. EZ treedt daarbij vooral op als beleidsvoorbereider en -uitvoerder, terwijl bij BuZa de nadruk ligt op de vertegenwoordiging van de Nederlandse economische belangen in internationale organisaties. Voor een nadere toelichting op de rol van de Minister van Economische Zaken op dit beleidsterrein wordt verwezen naar paragraaf 1.3.

Commissaris-Generaal voor de Nederlandse Economische Belangen in Duitsland

Deze was belast met het terugvorderen van door de Duitse bezetters gevorderde goederen.

Centrale Dienst voor de In- en Uitvoer

De Centrale Dienst voor de In- en Uitvoer (CDIU) werd opgericht op 12 augustus 1941. Administratief en uitvoerend orgaan, belast met o.m. de uitgifte van uit- en invoervergunningen, de deviezencontrole en de controle op de gerealiseerde in- en uitvoer. Haar werk was voor een groot gedeelte gedelegeerd de Rijksbureaus voor het binnenlandse goederenverkeer, die de productie ten behoeve van de distributie controleerden. Tijdens de Marshallhulp was er nog schaarste aan textiel, hout, metalen, etc. De CDIU was belast met de verantwoording van de ingevoerde producten. Na de verdwijning van de distributie en de opheffing van de rijksbureaus kwamen de taken meer rechtstreeks bij de CDIU te berusten. In 1997 is de CDIU overgegaan naar het ministerie van Financiën

Rijksbureau's

Een aantal taken met betrekking tot de afwikkeling van de Marshallhulp, waaronder het bemiddelen bij de levering van goederen aan Nederlandse overheidsinstellingen, werd door de CDIU gedelegeerd aan de Rijksbureau's.

Werkgroep Technical Assistance, Commissie Opvoering Productiviteit

De werkgroep is opgericht door de Regeringscommissaris voor het Europees Herstelprogramma en het Informatiecentrum Bedrijfsleven Plan Marshall voor de uitzending van studiegroepen naar de Verenigde Staten ter bestudering van innovatietechnieken aldaar.

Centraal Planbureau

Het CPB werkte mee aan het opstellen van kwartaalverslagen over de werking van het Europees Herstelprogramma.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Het CBS was evenals het CPB betrokken bij de verslaglegging van de werking van het Europees Herstelprogramma.

Rijksvoorlichtingsdienst

De RVD verzorgde de voorlichting over het Europees Herstelprogramma

Minister van Buitenlandse Zaken

De Minister van Buitenlandse Zaken zaken speelt, o.a. via zijn vertegenwoordigingen in het buitenland, een nadrukkelijke rol in de buitenlandse economische betrekkingen, aangezien deze meestal niet los te zien is van de diplomatieke betrekkingen met andere landen.

Minister van Defensie

Het ministerie van Defensie wordt geraadpleegd bij het afsluiten van handelsovereenkomsten voor wapens door de ministers van EZ en BuZa.

De minister van Financiën

De minister van Buitenlandse Zaken, in het bijzonder het Directoraat-generaal Internationale Samenwerking, is betrokken bij de internationale handelspolitiek indien ook financiële of monetaire aspecten meespelen

De Nederlandse Bank

DNB leverde bijdragen aan het sluiten van bilaterale handelsovereenkomsten met landen binnen de (latere) Europese samenwerkingsverbanden. De Nederlandsche Bank was ook betrokken bij de Marshallhulp en kende vanaf 1950 een aparte afdeling voor de afwikkeling van het Europees Herstelprogramma.

Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

De minister van Economische Zaken stemt het handelsbeleid af met de minister van LNV voor zover deze ook betrekking heeft op de agrarische handelspolitiek.

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De Minister van SZW bemiddelde in de periode 1947-1958 bij uitwisselingen van groepen in het kader van (economische) kennisuitwisseling met de Verenigde Staten.

Commissie voor Buitenlandse Economische Betrekkingen

Deze commissie adviseert en informeert de Nederlandse regering inzake de buitenlandse economische betrekkingen.

Interdepartementale Werkgroep Notificatie

Deze werkgroep voerde overleg over de interdepartementale vraagstukken betreffende de toetsing van Nederlandse regelgeving aan supranationale organen.

Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek

De IRHP bereidt de Nederlandsse standpunten voor inzake de voorbereiding van Europese (EEG/EG/EU) besluiten.

Raad voor Economische Aangelegenheden

Deze onderraad van de Ministerraad bereidt het beleid van het kabinet inzake economische onderwerpen voor.

Vakminister

In een aantal gevallen worden naast de ministers van EZ, Buitenlandse zaken, LNV en Financiën ook andere ministeries betrokken bij de internationale handelspolitiek, bijvoorbeeld het ministerie van Verkeer en Waterstaat als het (mede) om vervoersmiddelen of infrastructuur gaat.

3. Geschiedenis van het buitenlands economisch beleid in hoofdlijnen.

Het economisch beleid ten aanzien van het buitenland werd aangestuurd door het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Economische Zaken. Het ministerie van Buitenlandse Zaken kende tot 1945 een afdeling consulaire en handelszaken, die volgens de *Staatsalmanak* van 1946 zaken behandelde behandelen 'op handels-, landbouw-, algemeen economisch of financieel gebied, welke de betrekkingen van het Koninkrijk met vreemde landen betreffen.' Voorts behoorden tot de formele taken: tentoonstellingen op economisch gebied en jaarbeurzen in het buitenland, internationale zaken van industrieel eigendom, internationale petroleumzaken en internationale opiumzaken. Deze zaken vallen thans (mede) onder beleidsterreinen die door het ministerie van Economische Zaken worden aangestuurd en komen gedeeltelijk ook in dit rapport ter sprake. In ieder geval was het reeds bij de oprichting van het ministerie van Economische Zaken de bedoeling dat dit zich ook met buitenlandse betrekkingen zou bemoeien.²

Rond deze taak en de uitleg die verschillende ministeries er aan gaven, speelde zich een jarenlange competentiestrijd af. Ook de variant dat de BEB onder het ministerie van Buitenlandse Zaken zou komen te ressorteren kwam daarbij ter sprake.³ De BEB werd bijgestaan door de Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek (IRHP), waarvan ook het ministerie van Buitenlandse Zaken lid was. De BEB stond onder instructie van de Raad voor Economische Aangelegenheden (REA) uit de Ministerraad. 'De meeste problemen ontstonden rond de organisatie en contacten met de posten in het buitenland. Daarbij werd er door de BEB naar gestreefd om in de economische afdelingen van ambassades en gezantschappen een soort eigen tegenhanger te creëren.' De andere departementen 'waren meer geporteerd voor een coördinatie op de posten door Buitenlandse Zaken (...) Zolang de BEB nog geen vast statuut had, poogden zij hun contacten dan ook veelal over de Directie Economische Zaken van BZ te laten lopen, dat zo in sommige opzichten een doublure van de BEB dreigde te worden.'⁴ Het Statuut of Mandaat van de BEB werd in 1946 vastgesteld. De vertegenwoordigingen in het buitenland werden hiervan in november 1946 in kennis gesteld. Het statuut regelde:⁵

- de coördinerende functie van de BEB inzake de handelspolitiek in interdepartementaal verband onder verantwoordelijkheid van de minister van Economische Zaken;
- de noodzakelijkheid van contacten tussen de BEB en Buitenlandse Zaken i.v.m. de eenheid van het buitenlands beleid;
- dat de BEB werd belast met de voorbereiding, uitvoering en interdepartementale coördinatie van de richtlijnen van de REA;
- dat de Directeur-Generaal BEB werd bijgestaan door de IRHP, waarvan deze voorzitter was;
- dat de overige departementen de coördinerende functie van de BEB accepteerden en dat bij geschillen de REA zou beslissen;
- de Directeur-Generaal BEB zich tot de REA kon wenden voor goedkeuring van de IRHP-conclusies;
- handelsbesprekingen in beginsel door de BEB worden gevoerd; de samenstelling van en instructies voor onderhandelingsdelegaties werden door de REA opgesteld;

² 'Bovendien worden op 1 april 1946 alle aangelegenheden van economischen en financieelen aard, waaronder onder ook ressorteeren zaken nopens reparatie en restitutie, overgedragen aan de Directie van Economische Zaken.' Archiefcode 130.1 Dir. Inwendige Dienst Formatie departement 1946.

³ Moquette, 243.

⁴ Van der Togt, 19.

⁵ Moquette, 251-253.

- dat handelseaangelegenheden zonder politieke component rechtstreeks tussen BEB en posten konden worden afgedaan;
- dat BEB en BZ elkaar op de hoogte stellen van de met buitenlandse vertegenwoordigers van vreemde mogendheden in Den Haag gevoerde besprekingen;
- dat indien een Chef de Poste bezwaar had tegen verkregen instructies van de BEB hij BZ hiervan op de hoogte kon stellen en dat verder overleg in Den Haag plaats zou vinden;
- wetsontwerpen en kamerstukken met betrekking tot handelsverdragen en overeenkomsten door EZ en BZ zouden worden ondertekend;
- Economische Zaken zorg zou dragen voor de contacten met en verantwoording aan de Staten-Generaal met betrekking tot de buitenlandse economische betrekkingen.

Voor de rechtstreekse buitenlandse economische betrekkingen van het bedrijfsleven zorgde een tijd lang het Centraal Orgaan voor de Economische Betrekkingen met het Buitenland. Dat is een stichting, opgericht op 6 november 1946 door hoofdgroepen van de Woltersomse organisaties, die optrad als vertegenwoordiging van het bedrijfsleven bij regeringsonderhandelingen over betrekkingen met het buitenland. De Woltersomse organisatie had tot aan de oprichting van de SER voor een gedeelte verordenende bevoegdheden voor de bedrijfstakken. Veel bedrijfsgroepen zijn later nog particuliere branche-organisaties geworden. Het Centraal Orgaan zond delegaties mee op vanuit de landbouw en vanuit industrie en handel. Het is met name betrokken geweest bij Benelux-onderhandelingen, maar niet in de reguliere delegaties bij de Europese gemeenschappen. Op 1 augustus 1990 werd dit in tussen particulier geworden orgaan opgeheven..

In 1945 karakteriseerde het buitenlandse economische beleid zich in een streven van de Nederlandse regering om volledige greep te krijgen op de handel met het buitenland. Door de afkondiging van een in- en uitvoerverbod zonder toestemming vulde de regering een reeks maatregelen aan die reeds vóór en tijdens de bezetting waren genomen met betrekking tot de productie en distributie van goederen. Er moesten goederen worden geïmporteerd om de nood in Nederland te lenigen. Om tot goede afspraken met het buitenland te komen werd gestreefd naar een netwerk van bilaterale handels- en betalingsafspraken waarbinnen in- en export werd geregeld. Tot aan de toekenning van de Marshallhulp leidde dit niet tot hoopgevende resultaten. Wij zullen zien dat deze hulp mede leidde tot Europese samenwerkingsverbanden die naar alternatieve uitwegen zocht voor dit op protectie gebaseerde stelsel.

Vanaf 1945 werden onderhandelingen gevoerd met België en Luxemburg over de vorming van een douane-unie, later van een economische unie. Deze unie leidde uiteindelijk in 1960 tot een verdrag. Intussen werd er gestreefd naar verschillende vormen van internationale samenwerkingsverbanden en wel

- op wereldniveau, om tot internationale afspraken te komen op het gebied van de vrijhandel, de GATT, en de ontwikkelingshulp, de UNCTAD
- op Europees niveau: de OEEC, de EGKS, Euratom, de EEG en later de Europese Unie.

Het EEG-verdrag van 1958 legde de grondslag voor een streven naar vrije markteconomie binnen de Europese Gemeenschap en naar een gemeenschappelijke markt die in internationale organen zoveel mogelijk communautair werd vertegenwoordigd.

Tegenwoordig stelt het ministerie zich – aldus een formulering van de missie van het Directoraat-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen⁶ – tot taak “het stimuleren [van] een goed draaiende Nederlandse economie met een krachtige en dynamische marktsector, die naar internationale maatstaven concurrerend is.” Het ministerie ijvert ervoor dat de internationale rechtsorde wordt versterkt en Nederlandse bedrijven in staat worden gesteld hun positie op de buitenlandse markten te versterken, en dat deze bedrijven op gelijke voet kunnen concurreren met andere ondernemingen. Bovendien ondersteunt het ministerie Nederlandse ondernemingen die buiten de grenzen actief zijn

⁶ DG-BEB, *Werkplan 2000*, par. 2.1. Het hierna volgende is een samenvatting.

door te exporteren, te investeren of op andere gebieden van internationale economische samenwerking en kennisoverdracht. Dat wordt vertaald in drie hoofddoelstellingen:

- het verder uitbreiden en versterken van het open multilaterale handels- en investeringssysteem, gebaseerd op internationale afspraken
- het vervolmaken en uitbreiden van de Europese interne markt
- het bevorderen van een zo groot mogelijke participatie en presentie van Nederlandse bedrijven en producten in buitenlandse markten. Over de uitoefening van deze laatste taak, handelsbevordering, zal - zoals aangegeven - een afzonderlijk PIVOT-rapport worden opgesteld.

4. Handelingen

4.1 Algemeen

Buitenlandse economische betrekkingen worden geregeld door

- verdragen en afspraken
- vertegenwoordigingen.

Verdragen hebben rechtskracht. De wetgeving van een bij een verdrag aangesloten staat kan door de rechter aan dit verdrag worden getoetst. Een verdrag is pas geldig als de gesloten overeenkomst bij wet is geratificeerd. Op economisch niveau kunnen er echter afspraken worden gemaakt, die evenzeer richtinggevend kunnen zijn voor het regeringsbeleid.

De verdragen en afspraken kunnen plaats vinden van land tot land (bilateraal) of door middel van verschillende landen gezamenlijk (multilateraal). Verdragen in multilateraal verband kunnen bepalen dat men gezamenlijke organen opricht om deze verdragen in stand te houden. In het verdrag kan ook worden bepaald dat staten die niet bij de totstandkoming van verdrag betrokken waren, zich daarbij kunnen aansluiten.

Een multilateraal verdragsorgaan wordt gevormd door de bij het verdrag aangesloten staten in de vorm van periodieke bijeenkomsten, die de bevoegdheid hebben een uitvoerend orgaan te constitueren en tijdelijke of permanenten commissies te vormen. In deze constitutie kan als executieve of commissie een zelfstandig orgaan worden aangewezen, maar het komt ook voor dat het bestuur bij toerbeurt door de aangesloten landen wordt samengesteld.

Een supranationaal orgaan wordt gevormd, wanneer in het multilaterale verdrag een orgaan met regelgevende bevoegdheid wordt gevormd. Het meest sprekende voorbeeld van een dergelijk initiatief is het Plan Schuman van 1950, dat de instelling beoogde van een *Hoge Autoriteit* voor de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal als de bekroning van een permanent economisch samenwerkingsverband tussen de voormalige belligerenten Frankrijk, Duitsland, Italië en de Benelux. Zoals we verderop zullen vaststellen, had deze autoriteit de bevoegdheid om zelf wettelijke regels op te stellen voor alle aangesloten landen. Regels van de EGKS hoeven achteraf niet door het parlement van de aangesloten landen te worden goedgekeurd.

1.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling	Het (mede) voorbereiden, vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid betreffende de buitenlandse economische betrekkingen
Periode	1945-
Opmerking	De SER adviseert de betrokken actoren. Daarnaast kunnen particuliere organisaties voor handelsbevordering om advies worden gevraagd.

2.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende de buitenlandse economische betrekkingen.
Periode	1945-
Product	Wetten, Algemene Maatregelen van Bestuur, Koninklijke Besluiten, Circulaire's

3.

Actor	Minister van Economische Zaken
-------	--------------------------------

Handeling Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamer der Staten-Generaal betreffende buitenlandse economische betrekkingen.

Periode 1945-

4.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het informeren van de Commissie voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamer der Staten-Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het beleid betreffende betreffende buitenlandse economische betrekkingen.

Periode 1945-

5.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het beantwoorden van vragen van het staatshoofd en leden van het koninklijk huis betreffende buitenlandse economische betrekkingen.

Periode 1945-

6.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het beantwoorden van vragen van burgers, bedrijven en instellingen betreffende buitenlandse economische betrekkingen.

Periode 1945-

7.

Actor Minister van Economische Zaken, EVD, CDIU

Handeling het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het beleidsterrein buitenlandse economische betrekkingen.

Periode 1945-

Product voorlichtingsmateriaal

8.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk) onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten over persoonsregistraties

Periode 1945 -

Product Offerte, brieven en rapport

9.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het begeleiden van (wetenschappelijk) onderzoek naar persoonsregistraties

Periode 1945 -

Product Notities, notulen en brieven

10.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek naar persoonsregistraties

Periode 1945-

Product Notities, brieven, etc.

11.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het financieren van (wetenschappelijk) onderzoek naar persoonsregistraties

Periode 1945 -

Product Rekeningen en declaraties

12.

Actor De Commissie voor Buitenlandse Economische Betrekkingen

Handeling Het adviseren van de Nederlandse regering bij de voorbereiding, vaststelling coördinatie en evaluatie van het beleid betreffende buitenlandse economische betrekkingen

Periode 1946-

13.

Actor De Commissie voor Buitenlandse Economische Betrekkingen

Handeling Het opstellen van periodieke verslagen inzake buitenlandse economische betrekkingen

Periode 1946-

Product Jaarverslag.

14.

Actor Minister van Economische Zaken

Minister van Landbouw

Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het voeren van interdepartementaal ambtelijk overleg op het gebied van handelsbeleid

Periode 1946-

Product Verslagen van interdepartementale overleggroepen op ambtelijk niveau

Opmerking Het betreft overlegstructuren, gebaseerd op interne interdepartementale afspraken
Voorbeelden zijn: Gemengde commissie voor Economisch-Technische Samenwerking (EZ en LNV)

4.2 Bilaterale verdragen en overeenkomsten

Verdragen worden tot stand gebracht door wederzijdse ondertekening van een tekst door delegaties van de betrokken landen, waarna zij achteraf door de volksvertegenwoordiging van deze landen worden goedgekeurd. Deze verdragen zijn bindend. Bilaterale overeenkomsten zijn afspraken op regeringsniveau, die niet door de Staten-Generaal behoeven te worden goedgekeurd. Zij kunnen echter wel van grote invloed zijn op het regeringsbeleid. Vooral in situaties waarbij sprake is van economische hulp kunnen dit soort regeringsovereenkomsten van grote betekenis zijn. De bilaterale overeenkomst tussen Nederland en de Verenigde Staten ter uitvoering van het Marshallplan is daarvan een bekend voorbeeld. Hierbij was Nederland de ontvangende partner. Tegenwoordig treedt Nederland als behorend tot de industriële landen als schenker op en maakt zij hulpafspraken met ontwikkelingslanden (Memories of Understanding).

De meeste handelingen met betrekking tot bilaterale verdragen eindigen op het moment waarop Nederland zijn bevoegdheden heeft overgedaan aan de Europese Unie. Vanaf 1968 is er een Europese douaneunie, die in de loop der jaren internationaal wordt erkent. Vanaf 1985 sluit Nederland geen afzonderlijke handelsverdragen meer. Wel zijn er nog koninkrijksverdragen mogelijk voor Suriname (tot 1975) en de Nederlandse Antillen.

4.2.1 Algemeen

15.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Financiën
Handeling	Het (mede) verzoeken aan het ministerie van Buitenlandse Zaken om te interveniëren voor Nederlandse handelsbelangen bij buitenlandse regeringsinstellingen naar aanleiding van aldaar genomen beslissingen.
Periode	1946-
Opmerking	Gedacht moet worden aan bepalingen op het gebied van in- uit en/of doorvoer van goederen en deviezen, transportregelingen, belastingmaatregelen, gebleken achterstelling van Nederlandse waar e.d. Handelingen met betrekking tot het mededingingsbeleid ingevolge EG-verdragen worden besproken in het PIVOT-rapport met betrekking tot het mededingingsbeleid.

16.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken Minister van Financiën
Handeling	Het (mede-)opstellen van modelteksten voor bilaterale verdragen.
Periode	1958-
Product	Mededelingen in de Staatscourant.
Opmerking	Dit is met name het geval indien internationaal bepaalde standaardclausules tegen onevenredige bevoordeling of benadering zijn vastgesteld.
Bronnen	GATT-overeenkomsten.

17.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken Minister van Financiën
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de sluiting van bilaterale verdragen met België, Duitsland of de Duitse deelstaten Niedersachsen of Nordrheinland Westfalen.

Periode	1985-
Product	Bijvoorbeeld: verdragen van grensoverschrijdende bestuurssamenwerking grensoverschrijdende milieuovereenkomsten e.d.
Opmerking	Dit is met name het geval indien op regionaal niveau bij grensgebieden gezamenlijke organen moeten worden opgericht die onder meer economische betrekkingen regelen. Deze verdragen worden gestimuleerd door de EEG.
Bronnen	Art. 130 EEG-verdrag 1985.

4.2.2 *Handel en betaling*

Handels- en betalingsverdragen worden gesloten met landen waarmee om een of andere reden geen vrij marktverkeer mogelijk is. Een van die redenen kan zijn dat de marktwerking door regelgeving is beperkt. Voor 1940 was dit nagenoeg in elk Europees land het geval. Bij een gebonden betalingsverkeer regelt de overheid het buitenlandse betalingsverkeer en dus ook het handelsverkeer. Bij aan- of verkoop van buitenlandse valuta is vooraf een vergunning van de overheid nodig en kunnen ingezetenen niet vrij over hun tegoeden beschikken. Dit verkeer werd in Nederland vanaf 1935 bepaald door de Crisisinvoerwet, de Retorsiewet en de Tariefmachtigingswet, die door het ministerie van Financiën werden geregeld, en door de Distributiewet, die vanaf 1939 in werking trad. Het handelsverkeer bleef ook na de oorlog gebonden aan een binnenlands distributiestelsel, dat eerst in 1952 werd afgeschaft. Om het handelsverkeer toch mogelijk te maken moeten er dus tussen de landen verdragen gesloten worden op grond waarvan de overheden hun vergunningen kunnen verstrekken.

Veel bilaterale verdragen en afspraken zouden moeten berusten op internationale overeenkomsten.

Van belang zijn:

- De handelsafspraken van juli 1944 in Bretton Woods. Deze handelsafspraken bleken in de praktijk onuitvoerbaar totdat de Verenigde Staten ingrepen in de vorm van de Marshallhulp. Zoals wij verderop zullen zien leidden de besprekingen van Bretton Woods ook tot de oprichting van de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds;
- De afspraken in het kader van de Europese Betalingsunie, die vanaf 1950 in werking trad;
- De afspraken in het kader van de Verenigde Naties, in het bijzonder de GATT en de Wereldhandelsorganisatie.

Daarnaast berusten deze afspraken op:

- de noodzaak om na de oorlog de onderlinge valutaverhoudingen vast te stellen
- de noodzaak van Nederland om handelskrediet te krijgen voor de import van goederen. Deze problematiek werd uiteindelijk in 1948 opgelost door de Marshallhulp.

De bilaterale afspraken kunnen inhouden:

- Afspraken inzake maxima van te verhandelen goederen (contingenten), met name om deviezenschaarste tegen te gaan
- Afspraken op het gebied van deviezen
- Clearingsovereenkomsten

Bij de onderhandelingen is, gezien de materie, samenwerking nodig met het ministerie van Financiën en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Tijdens de onderhandelingen over deze overeenkomsten zijn per geval afspraken gemaakt tussen de verschillende ministeries met betrekking tot de wederzijdse bevoegdheden. BEB is belast met de sluiting van handelsverdragen en daaraan voorafgaande afspraken. Het ministerie van Financiën had eigen bevoegdheden tot het sluiten van

- monetaire akkoorden
- kredietafspraken. In dit laatste geval konden ook goederenlijsten worden vastgesteld.

Over het *internationaal monetair beleid* is een afzonderlijk PIVOT-rapport verschenen.

De Tweede Wereldoorlog had als gevolg van het enorme verlies aan mensenlevens en de hoge materiele schade een sterke ontregeling van het handels- en betalingsverkeer tot gevolg. Het grote probleem voor een herstel van vrijheid in het handelen en betalen bestond uit het tekort aan deviezen in Europa. Het deviezentekort, uitgedrukt in dollars, was voornamelijk het gevolg van het feit dat de Westeuropese landen voor de wederopbouw behoefte hadden aan investeringsgoederen; die waren op dat moment vaak alleen in de Verenigde Staten verkrijgbaar. De enorme vraag naar Amerikaanse producten had ernstige gevolgen voor de intra-europese handel. Zolang de tekorten aan goederen niet betaald moesten worden in dollars (of goud), streefden de regeringen naar het in evenwicht houden van de in- en uitvoer (handelsbalans). Dit leidde ertoe dat landen met elkaar bilaterale handelsovereenkomsten sloten waarin limieten gesteld werden aan de hoeveelheden goederen die men aan elkaar kon verkopen (contingentering). Er ontstond zo een soort ruilhandel, die door douanevoorschriften werd gereguleerd en door de verschillende regeringen werd aangestuurd. Bovendien werd de handel beperkt tot de meest essentiële producten.

Er bestonden in Europa ongeveer tweehonderd van zulke handelsovereenkomsten. Van belang zijn vlak na de oorlog vooral de Nederlands-Belgische relaties, waarbij het op dat moment welvarender België aan Nederland krediet verleende om de voor de wederopbouw zo noodzakelijke goederen te importeren.

Bilaterale handelsverdragen worden vanaf 1956 in toenemende mate vervangen door gemeenschappelijk gesloten verdragen door EG-landen. De inhoud van deze verdragen wordt bij bindende verordening van de EG-commissie geïmplementeerd; van deze verordeningen wordt door de minister van Economische Zaken mededeling gedaan. Vanaf 1960 worden bilaterale verdragen op het gebied van handelsgoederen en betaling gemeenschappelijk gesloten door de Benelux in het kader van het alsdan gesloten Beneluxverdrag. Daarnaast worden handels- en betalingsovereenkomsten in toenemende mate in communautair verband door de Europese Gemeenschappen gesloten. Vanaf 1968 is de Europese Economische Gemeenschap een douane-unie en treedt zij zoveel mogelijk gemeenschappelijk op. Vanaf 1973 zijn de bilaterale verdragen van de aangesloten lidstaten in overeenstemming gebracht met communautaire regels; vanaf dat jaar sluit de Benelux ook geen handelsverdragen meer. De verdragen werden sindsdien geleidelijk uitgedund en vervolgens opgezegd op gezag van de Europese handelspolitiek, die in 1985 voorschreef dat handelspolitieke bepalingen van lidstaten die een doublure waren ten opzichte van EG-handelsverdragen, of die de communautaire handelspolitiek hinderden, geschrapt zouden worden. Een recent voorbeeld daarvan is de Benelux-handelsovereenkomst met Marokko, die geen enkele bepaling bleek te bevatten die niet inmiddels geregeld was bij de Samenwerkingsovereenkomst tussen de EG en Marokko uit 1976, en die daarom in 1995 werd opgezegd.⁷

Bilaterale verdragen worden nog binnen Europa gesloten voorzover het de verhandeling van wapens betreft.⁸ Buiten het EU-verband worden ze gesloten voorzover ze in overeenstemming zijn met overeenkomsten in het kader van de Wereldhandelsorganisatie WTO. Binnen dit kader worden in toenemende mate afspraken gemaakt om overeenkomsten tegen te gaan die de vrije marktwerking belemmeren.

Ook toen in West-Europa de markt werd vrijgegeven en de politiek van afzonderlijke landen plaats maakte voor een gemeenschappelijke markt, bleef er een noodzaak tot het sluiten van bilaterale overeenkomsten met andere landen als gevolg van de politieke verhoudingen. Dit is met name het

⁷ Nederland nam het initiatief tot opzegging van dit handelsverdrag, mede namens België en Luxemburg en volgens de afspraak die de Benelux-partners in 1990 maakten in de Permanente Subcommissie voor de Handelspolitiek van de Benelux. Opzegging van het verdrag: Trb. 1995, 109. Overigens bleef het verdrag ongewijzigd gelden voor Aruba. Zie verder de brief van de minister van Buitenlandse Zaken aan de Staten-Generaal (HTK 1995–1996, 24 502 (R 1558), nrs. 101 en 14).

⁸ Zie hiervoor het rapport In- en uitvoerbeleid.

geval bij de “staatseconomische landen”, met name de socialistische volksrepublieken naar voorbeeld van de Sovjetunie en China, waar het betalingsverkeer anders geregeld was dan in de markteconomie van het Westen. Ook thans bestaan er nog quoteringsregelingen voor de invoer van goederen uit de Volksrepubliek China en moeten er incidenteel met afzonderlijke landen afspraken worden gemaakt omdat normaal betalingsverkeer niet mogelijk is. Ingevolge het EEG-verdrag is hiervoor toestemming van de Europese Commissie vereist. Deze verdragen worden in ieder geval vanaf 1985 door de EEG gesloten. Omdat er vanaf 1963 een soort ontspanning ontstond tussen het zogenaamde Oostblok en de Westerse landen, werden er verdragen gesloten voor economische, technische en industriële samenwerking tussen Nederland en de Oost-Europese landen.

Vanaf 1995 vallen industriële en landbouwgoederen en diensten onder de bepalingen van de vrije markteconomie, zoals die in verdragen van de Wereldhandelsorganisatie zijn vastgelegd. Tussen landen die bij de WTO zijn aangesloten, kunnen dergelijke verdragen alleen in noodgevallen gesloten worden. Wel kunnen bilaterale besprekingen worden gevoerd over de uitwerking van WTO-beslissingen bij handelsconflicten. Zo werd Nederland uitgezonderd van een maatregel van de Verenigde Staten tegen EU-landen als gevolg van een door de EU genomen besluit.

Buiten dit rapport vallen bilaterale leverings- en betalingsovereenkomsten met diverse landen inzake energiedelfstoffen en daarbij behorende regelingen inzake afvalstoffen. Dit betreft afspraken voor levering van olie, gas, kolen en/of verrijkt uranium. Zie hierover ook de PIVOT-rapporten 82-83 inzake energiebeleid.

18.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling	Het sluiten van bilaterale handels- en deviezenovereenkomsten met landen binnen latere Europese samenwerkingsverbanden.
Periode	1945-
Overlegorgaan	Ministerie van Financiën, Centrale Bank.
Product	Herzelingen van accoorden van de BLEU, 1943; Herzelingen van de betalingsovereenkomst met Londen, 1945; Handels- en betalingsovereenkomst met Tsjechoslowakije, 1945; Handels- en betalingsovereenkomst met de USSdR, 1948; Handels- en betalingsovereenkomst met de Franse bezettingszone van Duitsland, 1947; Handels- en betalingsovereenkomst met de Russische bezettingszone van Duitsland, 1947.
Opmerking	Deze handels- en deviezenovereenkomsten behelzen dat de landen onderling afspraken maken over de betaling van wederzijds te im- en exporteren goederen. De betalingen van importeurs en exporteurs lopen via de centrale banken van de verdrag sluitende landen. Deze betalingen zijn aan maxima gebonden waarbinnen im- en exportafspraken mogen worden gemaakt.
Bronnen	HdTK 1947-1948 793, Nota van Toelichting p. 4.

19.

Actor	Minister van Financiën De Nederlandse Bank
Handeling	Het leveren van bijdragen aan het sluiten van bilaterale handels- en deviezenovereenkomsten met landen binnen latere Europese samenwerkingsverbanden
Periode	1945-
Product	
Opmerking	Het betreft overeenkomsten die worden gesloten door de ministers van Economische en

Buitenlandse Zaken

20.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het voorbereiden van de sluiting of herziening van bilaterale handels- en betalingsovereenkomsten met landen buiten het Europese samenwerkingsgebied.

Periode 1946-1985.

Product

Opmerking Dit samenwerkingsgebied bestaat tot 1950 uit landen, aangesloten bij internationale hulpprogramma's voor de wederopbouw van Europa. Na de oprichting van de Noord-Atlantische Verdragsorganisaties en de sluiting van Europese samenwerkingsverbanden betreft het landen die daarbuiten vallen.

Bronnen

21.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het oprichten van vertegenwoordigingsposten van bilaterale handels- en betalingsovereenkomsten in het buitenland.

Periode 1946-1974

Overlegorgaan Na 1968: EEG-organen.

Product Instelling van handelsagenturen

Opmerking Hierbij is inbegrepen het aanwijzen van bestaande vertegenwoordigers als uitvoerders van de desbetreffende akkoorden. Na 1950 gelden de diplomatieke vertegenwoordigers als officiële vertegenwoordigingspost. Niettemin worden er ook door EZ handelsposten ingesteld.

22.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het toelaten van vertegenwoordigingsposten van bilaterale handels- en betalingsovereenkomsten uit het buitenland.

Periode 1946- 1975

Product Ontvangst van

Opmerking Bijvoorbeeld: in 1946 werd in Amsterdam op compensatiebasis een handelsvertegenwoordiging van de USSR toegelaten.

23.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het sluiten van bilaterale verdragen inzake de vordering van particuliere handelsschulden.

Periode 1946- 1968

Product Verdragen

24.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het sluiten c.q. afhandelen van eenmalige werk- krediet- en goederenovereenkomsten.

Periode 1946- 1968

Product Bijv. Overeenkomst met Polen inzake havenwerken te Gdynia in ruil voor steenkool, 1946.

25.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Financiën

Handeling Het (mede) publiceren van verordeningen van de Europese Commissie inzake bilaterale verdragen tussen de EC en diverse landen inzake verklaringen en certificaten van oorsprong.

Periode 1958-

Product Mededelingen in de Staatscourant.

26.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Financiën

Handeling Het mede bij wet doen goedkeuren van bilaterale verdragen van de Europese Commissie met diverse landen inzake het handelsverkeer en/of de technische samenwerking

Periode 1958-1985

27.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het sluiten van bilaterale overeenkomsten met landen binnen de EEG inzake de verhandeling van wapens.

Periode 1958-

Overlegorgaan Ministerie van Defensie

28.

Actor De minister van Defensie

Handeling het leveren van bijdragen aan het sluiten van bilaterale overeenkomsten met landen binnen de EEG inzake de verhandeling van wapens

Periode 1958-

Opmerking Het betreft hier overeenkomsten die worden gesloten door de ministers van Economische en Buitenlandse Zaken.

29.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken

Handeling Het voeren van bilaterale onderhandelingen met bij een handelsconflict betrokken landen over de gevolgen van vergeldingsmaatregelen.

Periode 1985-

Opmerking Doel is het ongedaan maken van maatregelen voor Nederland, die in feite tegen een EU-besluit zijn gericht.

Bronnen WTO-verdrag inzake handelsconflicten.

4.2.3 Hulp en bijstand

Verdragen van hulp en bijstand worden gesloten met landen

30.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Financiën
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van bilaterale overeenkomsten inzake hulp en bijstand.
Periode	1947-
Product	Bilaterale overeenkomst met de Verenigde Staten in het kader van de uitvoering van het Europees Herstelplan, 29 juni 1948 Bilaterale overeenkomst met de Verenigde Staten in het kader van de uitvoering van de Mutual Security Act, Overeenkomsten inzake ontwikkelingssamenwerking, bijvoorbeeld het Meerjaren Ontwikkelingsplan Suriname 1975 Financieringscredieten aan Tunesië.
Overlegkader	Ministerie van Buitenlandse Zaken
Opmerking	In deze verdragen kunnen bepalingen voorkomen, waarbij gelden worden besteed aan goederen die door het Nederlandse bedrijfsleven worden geproduceerd.

31.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling	Het sluiten van bilaterale verdragen inzake economische, industriële en technische samenwerking met andere landen.
Periode	1946- 1985
Product	
Opmerking	Na 1956 hebben deze overeenkomsten betrekking op landen buiten de EG.

32.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling	Het met toestemming van de Europese Commissie (mede) sluiten van bilaterale verdragen inzake economische, industriële en technische samenwerking met andere landen binnen het Warschau-pact.
Periode	1967-1989
Product	Verdragen
Opmerking	Als EG-orgaan functioneert de Beperkte Commissie Samenwerkingsovereenkomsten.

33.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling	Het met toestemming van de Europese Commissie (mede) sluiten van bilaterale verdragen inzake economische, industriële en technische samenwerking met andere landen buiten het Warschau-pact.
Periode	1974-1989
Overlegorgaan	Minister van Buitenlandse Zaken, minister van Landbouw
Product	Verdragen
Opmerking	Als EG-orgaan functioneert de Beperkte Commissie Samenwerkingsovereenkomsten.

4.2.4 Vervoer

De hier gesloten verdragen betreffen afspraken tussen twee landen waarbij ondernemingen van (een van) beide landen het recht heeft om door middel van een spoor- zeevaart- of luchtlijn een verbinding te maken met daartoe aangewezen plaatsen in een ander land.

34.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het adviseren van andere ministeries inzake bilaterale overeenkomsten met andere landen op het gebied van scheepvaartverbindingen.
Periode	1946-
Product	Advies
Opmerking	Het betreft verdragen afgesloten door de Minister van Buitenlandse Zaken en/of de minister van Verkeer en Waterstaat.

35.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het adviseren van andere ministeries inzake het sluiten van bilaterale overeenkomsten met andere landen op het gebied van luchtvaartverbindingen
Periode	1946-
Product	Advies
Opmerking	Het betreft verdragen afgesloten door de minister van Buitenlandse Zaken en/of de minister van Verkeer en Waterstaat.

4.2.5 Investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBO's)

Een investeringsbeschermingsovereenkomst (IBO) is een verdrag tussen twee landen, waarin bindende afspraken worden gemaakt over de behandeling van investeringen van investeerders van het ene land op het grondgebied van het andere land. Door afspraken te maken in de vorm van een verdrag, wordt aan investeerders de zekerheid geboden, dat gedurende de looptijd van het verdrag, investeringen op het grondgebied van het andere land beschermd worden. IBO's worden vooral gesloten met landen buiten de Europese Unie en het OESO-verband. Met landen die deel uitmaken van de EU of de OESO, zijn multilaterale afspraken over de behandeling van investeringen gemaakt. Nederland had in 1999 IBO's, of daarmee overeenkomende verdragen, met ruim 60 landen.

In de eerste plaats wordt in een IBO aangegeven wat investeringen zijn. Daarbij wordt een ruime definitie gehanteerd. Tevens wordt aangegeven wie investeerders zijn en wordt een definitie van grondgebied gegeven. Zo wordt in eerste instantie de reikwijdte van de IBO vastgelegd. Het belangrijkste is dat een aantal principes wordt vastgelegd, zoals het principe dat investeerders niet gediscrimineerd mogen worden. Investeerders hebben recht op 'nationale behandeling' en 'meest begunstiging' (Most-Favoured-Nation'-behandeling, MFN). Nationale behandeling wil zeggen dat een buitenlandse investeerder niet slechter behandeld wordt dan een investeerder van het land zelf. Meest begunstiging wil zeggen dat buitenlandse investeerders uit het ene land niet slechter behandeld worden dan investeerders uit andere landen. De investeerder heeft recht op de beste van de twee. Op die manier is gegarandeerd dat een investeerder op het grondgebied van het andere land niet wordt gediscrimineerd. Dit neemt niet weg, dat ieder land het recht heeft om voorwaarden op te leggen aan investeerders, mits maar niet wordt gediscrimineerd. In een IBO is ook vastgelegd dat de investeerder het recht heeft betalingen in verband met een investering in een vrij inwisselbare valuta vrij over te maken naar het land van zijn keuze. Dat geldt ook als de investering beëindigd zou worden. Verder

zijn de voorwaarden omschreven, waaronder de autoriteiten van een land mogen onteigenen. Onteigening is dus niet verboden, maar er zijn voorwaarden aan verbonden, zoals de bepaling dat er adequate vergoeding wordt geboden. Mochten de investeerder en het land waarin de investering is gedaan een geschil hebben, dat niet door overleg oplosbaar blijkt, dan zijn er mogelijkheden om het geschil aan de nationale rechter van een land voor te leggen of om internationale arbitrage in te roepen. Dat laatste wil zeggen dat het geschil aan een internationaal onafhankelijk scheidsgerecht wordt voorgelegd.

Het sluiten van een IBO is meestal een voorwaarde voor verdere stimuleringsactiviteiten van het ministerie voor investeringen in de desbetreffende landen.

36.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het sluiten van investeringsbeschermingsovereenkomsten met daartoe aangewezen meestbegunstigde landen.
Periode	1990-
Product	Verdrag
Opmerking	Gebeurt in overleg met de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Financiën.
Bronnen	GATT-overeenkomst.

37.

Actor	Ministerie van Buitenlandse Zaken Ministerie van Financiën.
Handeling	Het leveren van bijdragen aan het sluiten van investeringsbeschermingsovereenkomsten met daartoe aangewezen meestbegunstigde landen.
Periode	1990-
Product	Advies
Opmerking	Het betreft overeenkomsten die worden gesloten door de minister van Economische Zaken.
Bronnen	GATT-overeenkomst.

38.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken Minister van Financiën.
Handeling	Het mede voorleggen van geschillen bij de uitvoering van investeringsbeschermingsovereenkomsten aan internationale arbitragecommissies.
Periode	1990-
Product	Arbitrage-overeenkomst en daartoe ingediende gerechtelijke stukken
Bronnen	GATT-overeenkomst.

4.2.6 *Relaties in verband met de Tweede Wereldoorlog 1945-1950.*

De hier beschreven handelingen hebben betrekking op de Nederlandse relaties met autoriteiten in Duitsland gedurende de bezetting van Duitsland door de geallieerden. Duitsland was verdeeld in een Amerikaanse, Engelse, Franse en Russische bezettingszone. In 1949 vormden de Russische

bezettingszone enerzijds en de Amerikaanse, Franse en Engelse bezettingszone anderzijds elk een Duitse staat: de Duitse Democratische Republiek (DDR: Oost-Duitsland) en de Duitse Bondsrepubliek (BRD: West-Duitsland). Voordien moesten voor het handelsverkeer met Duitsland en de Nederlandse economische belangen in Duitsland onderhandelingen worden gevoerd met de vertegenwoordigers van de bezettingsmacht in Duitsland.

Voor de Nederlandse vertegenwoordiging werd onder persoonlijke titel een Commissaris-generaal voor de Nederlandse Economische belangen in Duitsland benoemd. Deze vertegenwoordiger, ook wel bekend als de Regeringscommissaris voor Duitse Aangelegenheden ontving zijn instructies in eerste instantie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Hij had tot taak:

- de regeling van de terugvordering van door Duitsland geconfisqueerde goederen.
- de regeling van de economische betrekkingen met de autoriteiten in Duitsland.,

De counterpart was de Joint Export Import Agency (JEIA) van Engeland en de Verenigde Staten, die vergunningen verstrekten voor in- en uitvoer en daarbij een zelfstandig economisch beleid ten aanzien van Duitsland voerden.⁹

Voor deelnemingen van het ministerie van de Nederlandse Trustmaatschappij voor de handel met Duitsland, zie PIVOT-rapport *57 Staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven*. Zie voor handelingen met betrekking tot het verhalen van materiële oorlogsschade en terugvorderen van door de bezetter gevorderde goederen ook het PIVOT-rapport *Vergoeding materiële oorlogs- en watersnoodschaden*.

Dit hoofdstuk wordt in 1949 afgesloten door de vorming van de Duitse Bondsrepubliek en de Duitse Democratische Republiek, die tot 1990 als afzonderlijke staten zijn blijven voortbestaan. Hierbij moet worden aangetekend dat de Duitse Bondsrepubliek een op het Westen georiënteerde handelsetonomie voerde en de Duitse Democratische Republiek als socialistische volksrepubliek samenwerkte met de Sovjetunie en staatseconomisch werd gestuurd.

39.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse vertegenwoordiging van internationale bijeenkomsten van geallieerden over de positie van Duitsland op economisch terrein.
Periode	1946-
Product	JEIA-instructies Recommandaties van Parijs inzake de buitenlandse kapitaalsbelangen in Duitsland, november 1948 Besluiten van de Duitse schuldenconferentie in Londen, Februari - augustus 1952
Opmerking	De hoofdactor is het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zie voor de handeling van deze actor het RIO Gedane buitenlandse zaken.
Bronnen	Wemelsfelder, 1954

40.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Financiën
Handeling	het leveren van bijdragen aan adviezen van het ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Regeringscommissaris voor Duitse aangelegenheden over economische aangelegenheden ten aanzien van Duitsland.
Periode	1945-1951

⁹ Ibidem

4.3 Multilaterale verdragen en verdragsorganen

Multilaterale verdragen zijn overeenkomsten die door meerdere landen tezamen worden gesloten. Evenals bilaterale verdragen dienen deze overeenkomsten bij wet (dus door het parlement) te worden goedgekeurd, waarna zij worden geratificeerd. Bij het sluiten van dergelijke verdragen wordt bepaald dat zij geldig zijn nadat een in het verdrag vastgesteld minimaal aantal landen tot het verdrag is toegetreden. Het verdrag is dan bindend voor de toegetreden landen. Ratificaties van dergelijke verdragen door de Staten-Generaal worden in de regel voorbereid door het ministerie van Buitenlandse Zaken. De minister kan echter aan de minister van Economische Zaken tekeningsbevoegdheid verstrekken en het aan hem overlaten om dit verdrag aan het parlement voor te leggen. Vaak zijn beide ministers samen bij de invoering betrokken.

Het verdrag roept vaak een intergouvernementeel orgaan in het leven, dat het verdrag in stand houdt. Dit orgaan organiseert periodieke bijeenkomsten van delegaties van de aangesloten landen die de in het verdrag overeengekomen beslissingen nader kunnen uitwerken in internationale regelgeving. Meestal hebben deze organen een constitutie, die in het verdrag geregeld is of als protocol aan het verdrag is toegevoegd.

Een intergouvernementeel verdragsorgaan heeft over het algemeen de volgende bevoegdheden:

- 1 het opstellen van conventies (multilaterale afspraken). Conventies - ook wel aangeduid als arrangementen of overeenkomsten, kunnen pas rechtskracht hebben als er op een vergadering overeenstemming is bereikt tussen de lidstaten. Dan hebben zij de betekenis van een verdrag en moeten zij door de aangesloten landen worden geratificeerd om binnen dat land geldigheid te krijgen.
- 2 het geven van internationale technische reglementen of normen. Deze normen gelden als voorschriften voor de aangesloten landen, en betreffen vooral de standaardisering van technische werkzaamheden, zoals rekeneenheden, meteorologische waarnemingen, e.d.
- 3 het doen van aanbevelingen. Aan de hand van deze aanbevelingen kunnen organen in het leven worden geroepen, die kunnen waarnemen of deze aanbevelingen ook voor de lidstaten wenselijk zijn of daadwerkelijk worden opgevolgd. Aanbevelingen kunnen ook worden gedaan aan andere internationale verdragsorganen in gevallen waarin de desbetreffende organisatie niet competent is om zelf een conventie te ontwerpen.
- 4 het vorderen en uitbrengen van rapporten. Een verdragsorgaan kan worden opgericht met het doel gegevens uit te wisselen in verband met de doelstellingen die zij wil bereiken. De leden spreken dan af periodiek aan het verdragsorgaan rapport uit te brengen. Ook kan het orgaan zelf een onderzoek instellen. het bijeenroepen van conferenties.
- 5 het verlenen van bijstand aan de leden in de vorm van deskundige technische hulp of subsidie.

Uit deze opsomming kan men echter opmaken dat internationale verdragsorganen, met name de organen op technisch terrein kunnen uitgroeien tot internationale instellingen van openbaar gezag, die aan de lidstaten soms bindende regels kunnen opleggen. Het verdrag symboliseert dan een internationaal samenwerkingsverband waaraan de aangesloten staten een deel van hun gezag afstaan

Uiteindelijk kunnen internationale verdragorganen uitgroeien tot een supranationaal orgaan, dat zich kenmerkt door de volgende bevoegdheden en mogelijkheden:

- de bevoegdheid lidstaten te binden;
- het kunnen functioneren onafhankelijk van de medewerking van de lidstaten;
- de bevoegdheid onderdanen van de lidstaten door regels te binden;
- de mogelijkheid zelf naleving van besluiten te kunnen afdwingen;

- financiële onafhankelijkheid van de lidstaten;
- de lidstaten hebben geen mogelijkheid eenzijdig uit te treden.

4.3.1 Algemeen

41.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming internationale verdragsovereenkomsten op economisch terrein.
 Periode 1945-
 Opmerking Zie ook het rapport Gedane buitenlandse zaken.
 Bron De desbetreffende verdragen en/of protocollen

42.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van nadere overeenkomsten, ontworpen op grond van internationale verdragsovereenkomsten op economisch terrein.
 Periode 1945-
 Opmerking Zie ook het rapport Gedane buitenlandse zaken.
 Bron De desbetreffende verdragen en/of protocollen

43.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het (doen) benoemen of aanwijzen van functionarissen in Nederlandse delegaties en/of permanente vertegenwoordigingen naar internationale verdrags- en/of overlegorganen.
 Periode 1948-
 Bron De desbetreffende verdragen en/of protocollen

44.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het mede bevorderen van Nederlandse deelname in niet gedelegeerde bestuursorganen van internationale organisaties.
 Periode 1948-
 Opmerking Het betreft organen waarbij het bestuur niet bestaat uit roulerende lidmaatschappen overeenkomstig daartoe gesloten verdragen of protocollen.

68.

Actor De Interdepartementale Werkgroep Notificatie
 Handeling Het voeren van overleg over interdepartementale vraagstukken met betrekking tot de toetsing van Nederlandse regelgeving aan de verdragsbepalingen van supranationale organen.
 Periode 1990-
 Grondslag
 Opmerking Het betreft de notificatie van Nederlandse regels aan de Europese Commissie en aan de Wereld Handelsorganisatie

4.3.2 Wereldorganisaties

4.3.2.1 Verenigde Naties

De Verenigde Naties werden definitief opgericht tijdens de conferentie van San Francisco op 26 juni 1945. Het verdrag trad op 24 oktober in werking. De Verenigde Naties is een internationaal verdrag van daartoe vrijwillig toegetreden landen met het doel om samen te werken op het gebied van internationale rechtsorde en veiligheid, maar ook op sociaal en economisch terrein.

Het hoogste orgaan is de Algemene Vergadering, die jaarlijks bijeen komt in gewone vergaderingen.

De Algemene Vergadering heeft de bevoegdheid om:

- andere internationale organisaties op te nemen als onderdeel van de Verenigde Naties. Dit zijn de Gespecialiseerde Organisaties
- commissies te benoemen, die zich permanent bezig houden met gespecialiseerde vraagstukken
- bijzondere bijeenkomsten te houden op grond waarvan nieuwe organen in het leven worden geroepen
- raden in te stellen die een multilaterale besturingsbevoegdheid hebben. In feite werden ingesteld: de Veiligheidsraad, de Sociaal-Economische Raad ECOSOC, de Trustschapsraad en het Internationale Monetair Fonds. Voor dit onderzoek is vooral de ECOSOC van belang als coördinator van het werk van sommige Gespecialiseerde Organisaties.

De Verenigde Naties wordt bestuurd door een Algemeen Secretariaat.

De Gespecialiseerde Organisaties van de Verenigde Naties hebben een eigen bevoegdheid. Soms zijn dit internationale verdragsorganen met een ouder verleden: het oudste is de Wereldpostorganisatie UPU dat al in de 19^e eeuw werd opgericht. Tot deze organisaties kunnen bij de VN aangesloten leden toetreden. Niet-VN-leden zijn daar geassocieerd lid. De VN-organisaties zijn op het gebied van internationale handel zijn:

- De Voedsel- en Landbouworganisatie FAO
- De Internationale Handelsorganisatie (ITO) in oprichting, vanaf 1995: Wereldhandelsorganisatie (WTO)
- De VN-Conferenties voor handel en ontwikkeling (UNCTAD)

Hoe deze organisaties door de aangesloten landen worden vertegenwoordigd, staat omschreven in de constitutie. Dat kan op tweeërlei wijze:

- door delegaties van de aangesloten landen, in welk geval de vertegenwoordigingen verantwoording moeten afleggen aan het bestuur van hun eigen land
- door deskundigen uit de aangesloten landen, in welk geval de vertegenwoordigingen slechts handelen in het belang van de organisatie waarbij zij zijn aangesloten.

Een enkele keer is er een mix, waarbij de deskundigen meestal bij de organisatie betrokken zijn als adviserende studiegroep.

Met uitzondering van de Wereld Meteorologische Organisatie bevatten alle vertegenwoordigingen in de vergaderingen van de gespecialiseerde organisaties gedelegeerden.

De Interdepartementale coördinatiecommissie van de VN en de Gespecialiseerde Organisaties, 1948-...

In deze commissie zijn alle ministeries vertegenwoordigd. De taak van de commissie is het coördineren van het Nederlandse beleid in de vele organen en organisaties van de VN. In de commissie worden de agenda's van komende conferenties behandeld en verslagen uitgebracht over afgelopen bijeenkomsten. De conclusies gaan, zonodig, rechtstreeks naar de Ministerraad. De minister van Buitenlandse Zaken levert de voorzitter.

Nederlandse actoren met betrekking tot internationale organisaties die zich bezighouden met internationale economische betrekkingen zijn:

- de minister van Buitenlandse Zaken
- de minister van Economische Zaken
- de minister van Landbouw
- de minister van ontwikkelingssamenwerking
- de Ministerraad
- Nationale Advies Raad voor Ontwikkelingssamenwerking

Over de coördinatie van correspondentie met VN-organen zie het institutioneel rapport *Gedane buitenlandse zaken*.

Algemene Vergadering

Dit hoofdstuk beschrijft de betrekkingen van de Nederlandse overheid met de Verenigde Naties voorzover het de economische betrekkingen betreft. Art. 56 van het Handvest van de VN schrijft voor dat alle leden zijn gehouden gezamenlijke en afzonderlijke maatregelen te nemen ter bevordering van het algemeen welzijn. De economische betrekkingen van Nederland met de Verenigde Naties zijn nauw verbonden met de uitvoering van art. 56 van het handvest.

Het hoofdbeleid werd aanvankelijk aangestuurd door het ministerie van Buitenlandse Zaken, afdeling Bureau Economische en Sociale Zaken (DIO/EZ), 1950-1957 en de Afdeling Economische en Sociale Zaken (DIO/EZ). Dit bureau behandelde alle economische en sociale zaken met betrekking tot de VN, de Gespecialiseerde Organisaties, de Internationale Atoomorganisatie en andere organisaties en aangelegenheden met een multilateraal karakter. Tijdens het Nederlands lidmaatschap van het bestuur van de ECOSOC (1955-1960) was het land verantwoordelijk voor de voorbereiding, de organisatie en het secretariaat van de zittingen, de verwerking van de rapporten en het samenstellen van het verslag dat jaarlijks aan de Staten-Generaal werd aangeboden.

Het hoogste orgaan van de VN is de Algemene Vergadering. Deze kan naast zijn jaarlijkse algemene bijeenkomsten ook bijzondere bijeenkomsten houden ter oplossing van specifieke internationale vraagstukken. Zo leidde de oliecrisis van 1973 tot de zesde bijzondere bijeenkomst, waarin de Nieuwe Economische Orde werd geproclameerd. Resoluties van algemene vergaderingen zijn echter in de regel niet meer dan aanbevelingen. Een dergelijke verklaring kan leiden tot een verdragstekst in de vorm van een handvest, waartoe lidstaten vrijwillig kunnen toetreden. In dit geval is er sprake van een verdrag, waarop burgers van een aangesloten lidstaat zich bij de rechter kunnen beroepen. De zitting van 1973 heeft geleid tot het Handvest van de economische rechten en plichten van staten.

45.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties inzake internationale economische betrekkingen.
Periode	1948-
Overlegorgaan	Minister van Buitenlandse Zaken
Product	Verslagen en adviezen bij resoluties, handvesten en andere verklaringen.
Opmerking	Het betreft hier incidenteel de jaarlijkse Algemene Vergadering en bijzondere vergaderingen, voor zover die een economisch onderwerp hebben en een gemeenschappelijke maatregel als product beogen.

Bronnen Handvest van de Verenigde Naties, art. 56.

46.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het adviseren inzake de aanvaarding van Nederland van handvesten en andere gemeenschappelijke maatregelen van de Verenigde Naties inzake internationale economische betrekkingen.
Periode 1948-
Overlegorgaan Minister van Buitenlandse Zaken
Product Verdragtekst
Opmerking Het betreft hier incidenteel de jaarlijkse Algemene Vergadering maar met name bijzondere vergaderingen, die over specifieke onderwerpen (soms van sociaal-economische aard) handelen.

De Economische en Sociale Raad

De Economische en Sociale Raad (ECOSOC) van de Verenigde Naties is naast de Veiligheidsraad, de Truistraad en het Internationale Monetaire Fonds het grote bestuursorgaan dat de samenwerking tussen de volkeren op uitvoeringsniveau bevordert. Zij bevordert de rapportage aan de Algemene Vergadering inzake de economische en sociale vooruitgang. Haar doelstellingen richten zich op:

- het stimuleren van economische groei, met name in achtergestelde landen (ontwikkelingslanden, maar ook: het in 1945 door oorlogsschade getroffen Europa)
- het opzetten van hulp- en ontwikkelingsprojecten
- het naleven van mensenrechten
- het verspreiden van wetenschappelijke en technologische kennis
- het aanmoedigen van samenwerking op wereldniveau op het gebied van huisvesting, gezinsplanning en misdaadpreventie

ECOSOC is het coördinerend contactorgaan van de gespecialiseerde VN-organisaties op economisch, juridisch sociaal en cultureel terrein, met name van de internationale verdragorganen die reeds voor de oorlog bestonden en hun werkzaamheden nadien hebben voortgezet. Deze organisaties zijn indertijd toegetreden tot de VN door een overeenkomst te sluiten met ECOSOC. Naderhand konden gespecialiseerde organisaties ook overeenkomsten aangaan met de Algemene Vergadering van de VN of daardoor worden opgeroepen. Niettemin bestaat er wel een verplichting tot samenwerking. De organisaties zijn gehouden jaarlijks verslag uit te brengen aan de ECOSOC, die dit verslag intern bespreekt: binnen dit kader kunnen de bij de VN aangesloten lidstaten commentaar leveren over de coördinatie. Ook zijn de organisaties gehouden documentatie onderling en met ECOSOC uit te wisselen. De hoofden van hun secretariaten komen om de twee jaar bijeen in een Administratief coördinatie comité ACC. Dit comité heeft in de loop der jaren subcomités gekend, onder meer inzake atoomaangelegenheden en internationale technische hulp. Het toezicht op het beheer voor hun gelden wordt uitgeoefend door een Joint Implementation Unit JIU.

De gespecialiseerde organisaties hebben elk een eigen constitutie, waarin de bevoegdheden zijn geregeld als: het opstellen van conventies, het vaststellen van technische reglementen, het doen van aanbevelingen, het uitbrengen van rapporten, het bijeenroepen van conferenties en het verlenen van bijstand aan de lidstaten.

ECOSOC bestaat uit een bestuur van afgevaardigden van de VN-landen dat om de drie jaar rouleert. In het bestuur hebben in ieder geval de permanente leden van de Veiligheidsraad zitting. ECOSOC stelt bij eigen resolutie commissies in, die op hun beurt een roulerend systeem van vertegenwoordigingen

hebben en die de ECOSOC kunnen verzoeken ook afzonderlijke uitvoerende organen in te stellen. De vertegenwoordigingen in de commissies van ECOSOC bestaan veelal uit deskundigen met een afvaardiging op persoonlijke titel.

Deze commissies kunnen betrekking hebben op mensenrechten, vluchtelingenaangelegenheden, criminaliteitsbestrijding, maar ook op specifiek economische vraagstukken. Voor dit onderzoek zijn van belang:

- De commissie voor de Transnationale Ondernemingen, ingesteld bij ECOSOC-resolutie van 2 augustus 1974. Onder haar auspiciën is tegelijkertijd op 2 augustus 1974 een intergouvernementele werkgroep opgericht en een VN-centrum. Doel is na te gaan in hoeverre transnationale ondernemingen (multinationals) van invloed zijn op het economisch beleid van de aangesloten lidstaten. Nederland had zitting in de commissie van 1985 tot 1994.
- De commissie voor nieuwe en hernieuwbare energiebronnen en energie voor ontwikkeling (UNCNRSEED). Deze commissie werd op 13 november 1992 ingesteld en is van belang voor het internationale beleid ten aanzien van energiebesparing en duurzame energie (zie daarover nader PIVOT-rapport 82)

Een bijzondere commissie is de commissie voor niet-gouvernementele organisaties, het contactorgaan voor internationale (vertegenwoordigingen van) particuliere belangenorganen

Het bestuur van ECOSOC telde oorspronkelijk 18, in 1965 27 en in 1973 54 leden.: Van 1955 tot 1960 was Nederland lid van ECOSOC. Het ministerie van Buitenlandse Zaken leverde hiervoor de vertegenwoordiging.

ECOSOC was aanvankelijk het contactorgaan van de gespecialiseerde organisaties. Toetreding van deze oorspronkelijk zelfstandige organisaties geschiedde door een contract met ECOSOC. Daardoor was ECOSOC oorspronkelijk het coördinerende orgaan van de gespecialiseerde organisaties. Onder ECOSOC vallen ook de door de VN ingestelde regionale economische commissies die zich als overlegorganen bezig houden met achterstandsproblemen met verschillende delen in de wereld:

Economic Commission for Europe. 1947- (zie volgend hoofdstuk)

Economic Commission for Asia and the Far East (ECAFE) vanaf 1948; vanaf 1975 is dit de Economische en Sociale Commissie voor Azië en het Stille Oceaan gebied ESCAP.

Economic Commission for Western Asia (ECWA) vanaf 1948

Economic Commission for Africa (ECA) vanaf 1948

Economic Commission for Latin America (ECLA) vanaf 1948

De Nederlandse regering heeft vanaf 1965 een permanente vertegenwoordiging in de ECAFE, later de ESCAP.

Het werk van de ECOSOC op dit terrein nam in betekenis af als gevolg van de Koude Oorlog: de commissies opereerden vooral als studie- en onderzoeksorganen. Hun werk zal vanaf 1962 worden overvleugeld door de zelfstandig opererende UNCTAD.

47.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in vergaderingen van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (ECOSOC).
Periode	1948-
Overlegorgaan	Ministerie van Buitenlandse Zaken
Bronnen	Handvest van de Verenigde Naties, art. 56.

48.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse beantwoording in onderzoeksvragen van

de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (ECOSOC).
Periode 1948-
Overlegorgaan Ministerie van Buitenlandse Zaken

49.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan periodieke verslagen terwille van VN-rapporten en – publicaties over de sociale en economische toestand in Nederland.
Periode 1948- 1995
Overlegorgaan Ministerie van Buitenlandse Zaken
Product Periodieke Economische VN-rapporten worden verzorgd door de Word Economics and Social Service op basis van eigen onderzoek en van de verslaglegging van de lidstaten. Deze rapporten worden overigens na verklaringen van de lidstaten die tegen details van de inhoud bezwaar indienen niet gewijzigd. Wel worden deze bezwaren afzonderlijk gepubliceerd.

50.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het als vakminister leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de door ECOSOC georganiseerde conferenties van de Verenigde Naties.
Periode 1948-
Overlegorgaan Minister van Buitenlandse Zaken
Product Verslagen en adviezen bij actieprogramma's en programma-organen
Opmerking Het betreft hier de totstandkoming van UNCTAD, UNIDO, UNEP, maar ook latere samenwerkingsverbanden met niet-gouvernementele organisaties.
Bronnen Handvest van de Verenigde Naties, art. 56.

51.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de VN-commissies onder de paraplu van ECOSOC.
Periode 1948-
Overlegorgaan Minister van Buitenlandse Zaken
Product Verslagen en adviezen bij rapporten
Bronnen Handvest van de Verenigde Naties, art. 56.

De Economic Commission for Europe ECE

De Economische Commissies van de ECOSOC zijn in 1947-48 (m.u.v. de ECWA: 1958) opgericht als VN-organen met het doel beleid te formuleren tot het inhalen van economische achterstanden. Zij zijn het gevolg van een reddingsoperatie van de Verenigde Natie voor het door de oorlog geteisterde Europa (UNRRA). De volgende commissies werden ingesteld:

- de Economische Commissie voor Europa ECE,
- de Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten ECAFE (gewijzigd in: Economische Sociale commissie voor Azië en de Pacific [ESCAP]),
- de Economische Commissie voor Latijns America ECLA en
- de Economische Commissie voor Afrika, ECA;
- de Economische Commissie voor West-Azië ECWA

De ECE bestond uit West- en Oosteuropese Landen, Zwitserland, de Verenigde Staten, Canada en – tijdelijk ook – Israël. Als samenwerkingsverband viel het als gevolg van de Russisch-Amerikaanse conflicten uiteen. De Nederlandse delegatie naar de plenaire vergaderingen van de ECE wordt aangestuurd door de dienst Buitenlandse Economische Betrekkingen van het ministerie van Economische Zaken; lange tijd was deze dienst ook persoonlijk vertegenwoordigd in de plenaire vergaderingen. Het ministerie zag de ECE vooral als contactorgaan tussen west- en Oost-Europese landen, waarbij vooral in subcommissies en werkcomités zaken konden worden gedaan. Deze subcomites zijn:

- de commissie inzake energie
- de commissie voor huisvesting, woningbouw en ruimtelijke ordening
- de commissie van adviseurs inzake wetenschap en technologie
- de commissie van adviseurs inzake milieu en waterproblemen
- de commissie van economische adviseurs
- de commissie inzake hout
- de commissie voor ontwikkeling van de handel en industriële samenwerking

Het Ministerie van Economische Zaken is nog steeds betrokken bij de jaarlijkse ministeriële conferentie van de Economic Commission for Europe (ECE) en voorts een aantal ad hoc werkzaamheden. Toch kreeg de ECE ook politieke betekenis door haar initiatief tot een conferentie voor de veiligheid en samenwerking in Europa (CVSE) van Helsinki in 1985, met een slotakte, waarin de verhoudingen tussen Oost en West ook op politieke wijze werden geregeld. Hieruit ontstond een permanent orgaan, de CVSE. Als gevolg van het transitieproces in Midden Europa is het belang van de ECE sedert 1989 voor EZ afgenomen; politiek werd het overvleugeld door de CVSE, waarin de minister-president en de minister van Buitenlandse Zaken een vooraanstaande rol spelen.

Dit neemt niet weg dat er door de vakministers (met name EZ en VROM) in de commissies voortdurend overleg wordt gepleegd over gemeenschappelijke problemen.

Het huidige doel van de ECE is:

- het intensiveren van de betrekkingen van de Europese landen onderling en van Europese landen met andere staten
- het uitvoeren en sponsoren van onderzoek en studies naar economische en technologische problemen van en ontwikkelingen binnen de lidstaten
- het uitvoeren en sponsoren van de verzameling, verspreiding en evaluatie van economische, technologische en statistische informatie

De ECE heeft eenmaal per jaar een plenaire bijeenkomst. Daarnaast zijn er een groot aantal comite's, Principal Subsidiary Bodies (PSB's) genaamd, met daaronder ressorterende Groups of Experts en Working Parties. Ook organiseert de ECE's op verschillende terreinen seminars. Deze seminars kunnen bijeenkomsten van experts zijn, zoals tijdens de statistische conferenties in de jaren '50 en '60. Door de ECE worden verdragen (conventions), verklaringen (declarations) en aanbevelingen (recomenations) vastgesteld. Verdragen die door Nederland worden ondertekend zijn bindend.

Aanbevelingen van de ECE, soms uitgedrukt in standards voor producten, zijn later overgenomen door de OESO. In dat verband kunnen wel bindende afspraken worden gemaakt op grond van door de lidstaten ondertekende verdragen.

52.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in het beleid van de UNRRA.
Periode	1946-1950
Overlegorgaan	Minister van Financiën
Opmerking	De UNRRA is door de VN opgericht als organisatie ter ondersteuning van Europa in

zijn wederopbouwperiode. Zij is opgevolgd door de ECE.

53.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan plenaire bijeenkomsten van de ECE.
Periode 1947-
Opmerking Hierbij is in ieder geval bedoeld: de bijwoning van de jaarlijkse ministersconferentie.

54.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan besluiten en rapporten van subcomités en werkgroepen van de ECE.
Periode 1947-
Opmerking Het gaat hier met name om:
de commissie inzake energie;
de commissie van adviseurs inzake wetenschap en technologie;
de commissie van economische adviseurs de commissie inzake hout;
de commissie voor ontwikkeling van de handel en industriële samenwerking.

55.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan seminars en conferenties van de ECE.
Periode 1947-

56.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan Europese statistische bijeenkomsten, uitgeschreven door de ECE.
Periode 1947-

De Voedsel- en Landbouworganisatie FAO

De Voedsel- en Landbouworganisatie FAO werd opgericht door en na de conferentie van Hot Springs in oktober 1943. Zijn constitutie trad in werking op 16 oktober 1945 en werd nadien geregeld gewijzigd. Op 14 december 1946 sloot zij zich aan bij de Verenigde Naties door een contract met ECOSOC. De FAO had als doel het opvoeren van het voedingspeil en de levensstandaard van de volkeren. Ofschoon het doel van het beleid vooral de opvering en verbetering van de agrarische wereldproductie is en de bemoeienis met de FAO hoofdzakelijk uitgaat van het ministerie, belast met landbouw, zijn er ook belangen gediend van het ministerie van Economische Zaken. Met name heeft veel FAO-beraad betrekking op de productie van door Nederland te importeren grondstoffen vanuit het buitenland.

In 1963 startte het door de FAO en de Algemene Vergadering ingestelde Wereldvoedselprogramma, dat een inventarisatie van de voedseloverschotten in de wereld beoogde en de verstrekking van noodhulp. Nederland is permanent vertegenwoordigd bij de uitvoering van dit programma, waarbij in eerste instantie de ministeries van Landbouw, later Ontwikkelingssamenwerking betrokken zijn. In de beginjaren 1963-1967 was een Nederlander voorzitter. Van belang zijn vooral de voorbereidingsconferenties en voortzettingsrondes, waarbij het programma wordt herzien en nieuwe organisaties in het leven worden geroepen. In 1976 werd een Commissie voor Voedselhulpbeleid en Programmas CFA opgericht, dat vooral wordt aangestuurd door studiegroepen van deskundigen.

In 1973 werd op initiatief van de UNCTAD en de FAO de Wereldvoedselconferentie van de Verenigde Naties gehouden. Dit leidde tot de oprichting van het Internationaal Fonds voor Agrarische Ontwikkeling (IFAD). Het fonds werd op 3 augustus 1977 door de Algemene Vergadering aanvaard. Nederland heeft als een der industrielanden zitting in de raad, die ook uit agrarische landen en ontwikkelingslanden bestaat. De raad benoemt een bestuur.

Het internationale landbouwbeleid betreft niet alleen de controle op de landbouwproductie van het eigen land, maar ook op de grondstoffenproductie die in andere landen wordt ingevoerd. De minister van EZ houdt zich bezig met de importbehoeften. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan hout en tropische producten. De verslaglegging ten behoeve van de FAO door Nederland geschiedt onder verantwoording van het ministerie van Landbouw. Het zwaartepunt van de Nederlandse inbreng in de FAO-organen berust bij de minister van LNV (zie daarvoor Pivot-rapport *Agrarisch markt- en prijsbeleid en voedselvoorziening*).

57.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Landbouw
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de conferenties van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO).
Periode	1945-

58.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Landbouw
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de raad en andere bestuursorganen van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO).
Periode	1945-

UNCTAD

In Resolutie 1707 (XVI) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 19 december 1961 werd een United Nations Development Decade ingesteld. In het kader hiervan werd door ECOSOC na een wereldwijde enquête een internationale conferentie voor handel en ontwikkeling (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) in het leven geroepen. (Resolutie ECOSOC 917 (XXXI)). De eerste UNCTAD-conferentie werd bij resolutie van de Algemene Vergadering op 8 december 1962 aangekondigd en in 1964 gehouden. De leiding van de Nederlandse delegatie berustte gedurende de eerste twee conferenties bij EZ; in 1972 nam de Tweede Kamer een motie aan waarbij de leiding van de delegatie aan de Minister, belast met Ontwikkelingshulp werd overgedragen. De betrekkingen tussen Nederland en UNCTAD worden nu door beide ministeries gezamenlijk aangestuurd: EZ in verband met de grondstoffenproblematiek, Ontwikkelingssamenwerking in verband met ontwikkelingshulp. Een van de discussiepunten binnen de UNCTAD is namelijk of en hoe de ontwikkeling van arme landen kan worden gestimuleerd door productiebeperking in de rijkere landen. Hierdoor kunnen handelsafspraken worden aangestuurd. Om die reden wordt de rol van het ministerie van Economische Zaken, zij het summier, in dit onderzoek betrokken.

De UNCTAD houdt om de vier jaar een ministersconferentie waarin voor Nederland de Minister van Economische Zaken deelneemt aan de hand van een door de Ministerraad vast te stellen instructie. De conferentie is rechtstreeks verantwoording schuldig aan de Algemene Vergadering.

De besluiten van de conferentie worden uitgevoerd door de Raad voor Handel en Ontwikkeling (TDB), die tevens dient als commissie ter voorbereiding van de conferenties. De raad houdt met delegaties op ministerieel niveau tweemaal per jaar zitting in Genève. Zij heeft verschillende studiecmissies ingesteld, die op hun beurt werkgroepen van internationale deskundigen kunnen instellen. Commissies zijn:

- Commissie voor grondstoffen, waaronder: Permanente Groep voor synthetica en vervangingsgoederen;
- Commissie voor eindproducten en halffabrikaten, waaronder: Intergouvernementele Groep van Deskundigen inzake mededingingsbeperkingen;
- Commissie inzake onzichtbare transacties en financiering verband houdende met de handel (CIFT)
- Scheepvaartcommissie, waaronder: Werkgroep inzake internationale scheepvaartwetgeving;
- Commissie inzake de overdracht van technologie;
- Speciale Commissie inzake preferenties, waaronder: werkgroep inzake oorspronregels;
- Intergouvernementele groep inzake minst ontwikkelde landen;
- Intergouvernementele ad hoc groep van deskundigen op hoog niveau inzake de evolutie van het monetaire systeem;
- Tungsten Commissie;
- Ad hoc intergouvernementele commissie voor het geïntegreerd grondstoffenprogramma;
- Werkgroep inzake middellange termijnplan en programmabegroting;
-

UNCTAD kende een programma voor grondstoffen, dat voorzag in akkoorden voor de 18 belangrijkste grondstoffen, met de bedoeling om internationale grondstoffenovereenkomsten mede te financieren, die prijsstabilisatie door middel van buffervorming beogen. Ingesteld bij een op 27 juni 1980 te Genève tot stand gekomen overeenkomst,¹⁰ in samenhang met het geïntegreerd grondstoffenprogramma. Het fonds werkt met aandelenuitgifte, waarop wordt toegezien door een Raad van Bestuur en een College van Bewindvoerders. De Raad van Bestuur bestaat uit een vertegenwoordiging van de aangesloten landen; vanuit Nederland wordt deze vertegenwoordiging door EZ gecoördineerd. Verder kent de organisatie een directeur en een Raadgevend Comité. Het zogenaamde eerste loket van het fonds ondersteunt de werking van buffervoorraden en het tweede loket is gericht op de (mede)financiering van projecten die onderzoek, afzet enz. bevorderen.¹¹ Sinds de afschaffing van de marktmechanismen is het belang van loket 1 sterk verminderd. Het fonds, dat in 1989 in werking trad voor Nederland, is gevestigd in Amsterdam. Dit fonds werkt sedert 1995 ook samen met de pas opgerichte Wereldhandelsorganisatie.

59.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de UNCTAD-conferenties van de Verenigde Naties.
Periode	1962-
Opmerking	Overlegorgaan: Minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Zie ook het rapport <i>Gedane buitenlandse zaken</i> .

60.

Actor	Minister van Economische Zaken
-------	--------------------------------

¹⁰ Trb. 1982, 2 (goedkeuring Stb. 1983, 169) en Trb. 1989, 111.

¹¹ J.J. Feenstra, 'De deelname van de EEG aan grondstoffenovereenkomsten' in: *Sociaal-Economische Wetgeving* 2 (1984) p. 64.

Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de raad van handel en ontwikkeling TDB.
Periode 1962-
Opmerking In overleg met de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Zie ook het rapport *Gedane buitenlandse zaken*.

61.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in door de TDB ingestelde intergouvernementele commissies en hun werkgroepen.
Periode 1962-
Opmerking Zie ook het rapport *Gedane buitenlandse zaken*.

62.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de conferenties van het Gemeenschappelijk Fonds voor Grondstoffen.
Periode 1978-
Product Constitutie van het fonds

63.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de Raad van het Gemeenschappelijk Fonds voor Grondstoffen.
Periode 1978-
Overlegorgaan Minister voor Ontwikkelingssamenwerking.
Zie ook het rapport *Gedane buitenlandse zaken*.

64.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de Hoofdcommissies van het Gemeenschappelijk Fonds voor Grondstoffen .
Periode 1978-
Product Constitutie van het fond
Overlegorgaan Minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

65.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de grondstoffengroepen van het Gemeenschappelijk Fonds voor Grondstoffen.
Periode 1978-
Product Constitutie van het fonds.
Opmerking Overlegorgaan: Minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Grondstoffengroepen zijn overlegorganen van producenten en consumenten van specifieke grondstoffen.

De VN-Organisatie voor Industriële Ontwikkeling UNIDO

De Organisatie voor Industriële Ontwikkeling is ingesteld door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 december 1965 bij resolutie 2089 (XXI), nader uitgewerkt in de resolutie van

17 november 1966, nr. 2152. Op 8 april 1979 constitueerde de UNIDO zich als Gespecialiseerde Organisatie van de VN. Nederland trad officieel toe na ratificatie van de constitutie in 1986 (het had al vanaf 1975 een permanente vertegenwoordiging). Vanaf 1 januari 1986 werd de UNIDO als gespecialiseerde organisatie door de VN erkend, omdat er voldoende landen waren toegetreden. Doelstelling van de UNIDO is versnelling van de industrialisatie in ontwikkelingslanden ter bevordering van een nieuwe economische orde. Het orgaan van de UNIDO is de Algemene Vergadering, die eenmaal in de twee jaar bijeenkomt. De leden van de AV verkiezen om de vier jaar de leden van een Raad voor de Industriële Ontwikkeling IDB, die als executieve optreedt. Nederland was daarin van 1967 tot 1985 en van 1991 tot 1993 vertegenwoordigd.

Onder de raad ressorteren naast verschillende studiecmissies van deskundigen ook een begrotingscommissie, waarin de lidstaten zitting hebben door middel van delegatie.

De Raad organiseert ook conferenties. Ter voorbereiding van deze conferenties organiseert het door de Raad ingestelde International Centre for Industrial Studies (ICIS) consultatiebijeenkomsten op internationaal niveau, waarbij de ontwikkelingsmogelijkheden van bepaalde bedrijfssectoren in de ontwikkelingslanden per sector worden verkend. Delegaties van de industriële landen bestaan uit vertegenwoordigingen van de overheid en het bedrijfsleven (werkgevers, werknemers, consumenten en andere belanghebbenden)

66.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de conferenties van de UNIDO.
Periode 1965-
Product conferentieafpraak met een orgaan.
Overlegkader Minister belast met Ontwikkelingshulp; adviesorganen inzake ontwikkelingshulp, bedrijfsleven.

67.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de Algemene Vergadering van de UNIDO .
Periode 1965-
Overlegorgaan Minister belast met Ontwikkelingshulp

68.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de werkzaamheden van de Raad van Industriële Ontwikkeling (IDB).
Periode 1979-
Overlegorgaan Ministerie belast met Ontwikkelingshulp

69.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de Nederlandse inbreng in de werkzaamheden van begrotingscommissie van de UNIDO.
Periode 1979-
Overlegorgaan Ministerie belast met Ontwikkelingshulp

70.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het leveren van inhoudelijke bijdragen aan de Nederlandse beantwoording van onderzoeksorganen van de UNIDO.
Periode 1979-
Overlegorgaan Minister belast met Ontwikkelingshulp

71.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen aan de Nederlandse delegatie van consultatiebijeenkomsten van onderzoeksorganen van de UNIDO.
Periode 1979-
Overlegorgaan Minister belast met Ontwikkelingshulp, ICIS.

4.3.2.2 ITO, GATT en WTO

ITO en GATT

De GATT (=General Agreement of Tariffs and Trade) is een informeel zelfstandig orgaan. Zij kwam in 1948 feitelijk in de plaats van de voorgestelde Internationale Handelsorganisatie van de Verenigde Naties (ITO). Dit orgaan zou worden opgericht aan de hand van een in 1946 geconcipieerd handvest. Intussen werden in 1947 ter voorbereiding van het op te stellen handvest tariefafspraken gemaakt, die op 1 januari 1948 leidde tot een protocol. Hierin werden gedragsregels voor de internationale handel vastgesteld.

In 1948 werd het Handvest van Havanna opgesteld. Dit kreeg voornamelijk geen zeggingskracht, omdat de VS het niet ratificeerde. Het door deze algemene overeenkomst van tarieven en handel GATT voorziene orgaan bleef echter wel voortbestaan: als gevolg van het reeds gesloten protocol "van voorlopige toepassing". Partijen spraken af om bij elkaar te komen teneinde gevolg te geven aan bepalingen die om gezamenlijke actie vroegen en de doelstellingen van de overeenkomst te bevorderen. Jaarlijks hield de GATT een plenaire zitting, waarin werkprogramma's voor het komend jaar werden opgesteld en aan de hand van deze programma's de werkzaamheden verantwoord. Pogingen om in de jaren '50 tot een organisatie voor handelssamenwerking te komen in de vorm van de OTC mislukten, omdat de constitutie door te weinig landen werd aanvaard. Een van de belangrijkste beginselen van de GATT was, dat de aangesloten staten elkaar als "meest begunstigden" zouden beschouwen in handelsrelaties (art. II, 1 GATT-verdrag).

Nederland had al vanaf 1945 een permanente vertegenwoordiging in de organen van de ITO en de GATT in Genève.

De GATT ging uit van de volgende beginselen:

- Elk lid van de GATT beschouwt zijn medeleden als meestbegunstigde en maakt geen onderscheid tussen zijn medeleden. (Uitzondering op deze bepaling is wanneer groepen aangesloten landen deel uitmaken van een douane-unie; dit wordt door de GATT toegelaten als en voorzover dit leidt tot handelsverruiming: art. XXIV).
- De handelsregulering wordt zoveel mogelijk beperkt tot het gebruik van invoertarieven, waarna het gebruik van tariefconcessies zorgt voor stabiliteit en voorspelbaarheid van de handelsvoorwaarden. Aan invoertarieven op industriegoederen werden reeds in 1948 maxima gesteld.
- Bij de aanvraag van tariefconcessies moeten gelijkwaardige concessies worden aangeboden (reciprociteitsbeginsel).

- Op ingevoerde producten worden geen interne rechten of accijnzen geheven als ze niet voor nationale producten gelden.

De afspraken over de bestaande douanetarieven werden door verschillende nieuwe tariefonderhandelingen bijgesteld. In totaal hebben er door de GATT acht onderhandelingsronden plaats gevonden, waarbij naast douanetarieven ook andere handelsproblemen ter sprake kwamen. De onderhandelingen kregen vanaf 1964 een steeds principiële karakter: de Kennedy-ronde (1964-1967), de Tokyo-ronde (1973-1979) en de Uruguay-ronde (1986-1994). Erg effectief was de Kennedy-ronde van halverwege de jaren zestig, waaraan 62 landen deelnamen en die resulteerde in een tariefdaling van 35% voor driekwart van de wereldhandel. Sinds de Kennedy-ronde (1964-1967) heeft de EC bevoegdheid tot onderhandelen en ondertekenen. Niettemin waren formeel nog de afzonderlijke landen bij de onderhandelingen betrokken: de EG heeft geen formele positie als verdragsluitende partij, want die status is voorbehouden aan de lidstaten van de GATT. Hun gezamenlijk standpunt werd echter in 1972 door het Europese hof van Justitie als bindend erkend.¹²

Tijdens de Tokio-ronde bespraken 99 landen voor het eerst non-tarifaire handelsbelemmeringen, zoals subsidies. De afspraken uit deze ronde om zulke belemmeringen te verminderen hadden weliswaar iets vrijblijvends door de vorm waarin ze gesteld waren, maar dat nam niet weg dat ze onderdeel werden van de GATT-regels. Over de mate waarin de Subsidiecode toegepast kon worden op de landbouw liepen de meningen daarna uiteen. Met name ontstonden een conflicten tussen de VS en de EU inzake landbouwsubsidies, het BTW-tarief en de associatie van bepaalde (voormalig gekoloniseerde) ontwikkelingslanden met de EEG.

De zeer lange onderhandelingen tussen de 123 deelnemende landen aan de Uruguay-ronde (1986-1993) vergrootten de actieradius van de GATT doordat de sectoren landbouw, textiel en diensten in afzonderlijke verdragsbepalingen werden opgenomen. De Uruguay-ronde kwam daarnaast tot afspraken over verbetering van de geschillenbeslechting, en last but not least voorzag het in 1994 ondertekende slotakkoord in het besluit om de totstandbrenging van een gespecialiseerde VN-organisatie te realiseren: de oprichting van de World Trade Organisation (WTO). Het WTO-verdrag bestaat uit 28 afzonderlijke overeenkomsten. Hierbij werden alle niet tarifaire handelsbelemmeringen vertaalbaar gesteld in tariefmaatregelen.

Los van deze rondes zijn de afspraken over de handel in textiel, het Multivezelaccorder van 1974, dat om de vier jaar werd verlengd en uiteindelijk werd vervangen door het Textile and Clothing Agreement van de WTO.

Het GATT schiep een aantal studieorganen, waarin de deelnemende landen via een rouleringssysteem werden afgevaardigd. De belangrijkste comités, die na 1968 zijn opgericht, hadden tot taak besluiten van de GATT nader uit te werken. Tot 1985 is er ook een Nederlandse inbreng, waarbij het ministerie van EZ ook andere ministeries betreft. Het Ministerie van Landbouw is bij de voorbereiding betrokken. De GATT-commissies zijn:

- Comité inzake handel en ontwikkeling, belast met het onderzoek naar vraagstukken inzake de opheffing van handelsbelemmeringen met ontwikkelingslanden, het samengaan van handelspolitiek met ontwikkelingsbeleid en het in staat stellen van de armste ontwikkelingslanden tot internationale handel. Het heeft twee subcomités: inzake (het tegen gaan van) beschermende maatregelen (protectie) en inzake de handel met de minst ontwikkelde landen. Ingesteld na de Tokyo-ronde. De Nederlandse inbreng wordt gecoördineerd door het ministerie van EZ.
- Consultatieve groep van 18, een informatieve groep die het handelsbeleid van de landen toetst aan de algemene overeenkomst

¹² Naar aanleiding van een conflict tussen het Productschap voor Groenten en Fruit en een aantal fabrieken van fruitconserven oordeelde het Hof dat overeenkomsten die niet door de Gemeenschap maar wel door alle lidstaten gesloten zijn, toch de Gemeenschap kunnen binden (Brinkhorst, pp. 108 en 125).

- Commissie voor handel en milieu, bestaan uit vertegenwoordigers van Economische Zaken, VROM en Buitenlandse Zaken.
- Commissie inzake (het tegengaan van) betalingsbalansrestricties, ingesteld in 1979
- Commissie inzake begrotingen, financiën en administratie
- Commissie inzake tariefconcessies, publiceert o.m. de geldende douanetarieven op wereldniveau
- Commissie inzake vrijwaringen
- Commissie inzake landbouwproducten, ingesteld in 1967 om besluiten vast te stellen tijdens de Uruguay-ronde.

Voorbeelden zijn:

- Internationale Zuivelraad; het Uitvoerend Comité beheerde de GATT-zuivelregeling uit 1970. De GATT-Zuivelovereenkomst uit 1980 werd beheerd door de daartoe ingestelde Internationale Zuivelraad, die op zijn beurt een drietal gespecialiseerde comités oprichtte: het Comité voor het Protocol inzake bepaalde melkpoeders, het Comité voor het Protocol inzake melkvet en het Comité voor het Protocol inzake bepaalde kaas.
- Internationale Vleesraad Deze werd opgericht voor het beheer van de GATT-regeling voor rundvlees uit 1980.

Bovengenoemde comités ressorteren inmiddels onder de Council for Trade in Goods.

Ook het Multivezelaccorder heeft tot werkcommissies geleid, zoals het Textielcomité en het Orgaan tot toezicht op de textiel TSB. Niet zelden gedeelte bestaan deze commissies uit vertegenwoordigingen van textiel leverende ontwikkelingslanden. In gevallen waar de industriële en ontwikkelde landen in deze commissies zijn vertegenwoordigd, treedt de EEG op.

Internationale Trade Committee (ITC)

Dit gemengde UNCTAD/GATT comité heeft een voornamelijk onderzoekende functie, dat projecten kan voordragen aan het Gemeenschappelijk Fonds voor Grondstoffen. Binnen het comité zijn verschillende International Commodity Boards, waarvan Nederland lid is.

De Wereldhandelsorganisatie (WTO)

In 1995 trad de Wereldhandelsorganisatie WTO als Gespecialiseerde Organisatie van de VN in werking. Zij werd geconstitueerd uit besluiten van de Uruguay-ronde. De besluitvorming werd afgerond in de conferentie van Marrakesj van 25 april 1994, die ook de datum van inwerkingtreding van de WTO vast stelde.

Om als lidstaat te kunnen toetreden moet men voldoen aan een tweetal voorwaarden.

Het eerste betreft de acceptatie van een aantal centrale WTO-beginselen (transparantie van regelgeving en handelspraktijk, behandeling van alle lidstaten volgens de norm van het eigen land en non-discriminatie), alsmede het onverkort accepteren en naleven van de WTO regels. Naleving van deze regels dient bij voorkeur vanaf het moment van toetreding te gebeuren. Overgangstermijnen - bijvoorbeeld omdat er tijd nodig is voor de wijziging van binnenlandse regels volgens een democratische besluitvorming - zijn onder strikte voorwaarden mogelijk.

Het tweede betreft de onderhandelingen over door de toetreders in WTO schedules vast te leggen concrete markttoegang voor de verschillende producten en diensten.

De Europese Unie treedt als gemeenschap in de WTO op. Wanneer de EU optreedt als vertegenwoordiging van zijn leden, heeft zij binnen de WTO stemmen naar gelang het aantal

aangesloten lidstaten. Het Europese hof heeft echter in november 1994 geoordeeld dat ook lidstaten afzonderlijk in bepaalde multilaterale handelsovereenkomsten mogen optreden. De hier beschreven handelingen van de Minister hebben voor een deel betrekking op de door het hof toegekende bevoegdheid. In mei 1995 stelde de Europese Unie een gedragscode op ten aanzien van de WTO. Volgens deze code zal de EU door de Europese Commissie worden vertegenwoordigd als er communautaire belangen moeten worden behartigd. De Europese Commissie zal zich laten adviseren door het interne adviesorgaan Commissie art. 113, later Comité 133, waarover verderop meer. In WTO-conferenties mogen de ministers van EU-lidstaten voor zichzelf spreken mits zij handelen in overeenstemming met het EU-beleid.

Vanaf 1995 begon de WTO regulerend op te treden door inzake verscheidene thema's werkgroepen of verdragsorganen in het leven te roepen. De in Uruguay gehouden conferentie leidde tot een zog. Uruguay Round, die tot reeksen verdragen en bestuursorganen leidde. De WTO heeft zijn werkzaamheden tot bevordering van de vrijhandel onderverdeeld in thema's, waaraan studiegroepen verbonden zijn:

- Goederen, waarvoor onder meer het TBT-verdrag is gesloten : de onderhandelingen binnen de verdragsorganen op het gebied van goederen gelden als een communautair belang waarover consensus bestaat en worden door de Europese Commissie gedaan. In de overige verdragsorganen zijn de lidstaten afzonderlijk vertegenwoordigd.
- Diensten, waarvoor het GATS-verdrag is opgesteld
- Industriële Eigendom, waarvoor het TRIPS-verdrag is opgesteld. Omdat er nog geen Europees gemeenschapsoctrooi is, opereren hier de landen afzonderlijk.
- Ontwikkeling(shulp)
- Handelspolitieke overzichten
- Beslechting van geschillen. Zie hierover nader het desbetreffende hoofdstuk.
- Regeringsvoorzieningen

De aangesloten landen kunnen hiernaartoe deskundigen delegeren.

Organen van de WTO zijn:

Ministerconferenties

Dit zijn de belangrijkste bijeenkomsten. Tijdens deze conferenties stellen de handelsministers WTO-werkprogramma's op (ter uitwerking van afspraken en ter voorbereiding op volgende onderhandelingsronden). Iedere twee jaar is er een ministersconferentie.

Algemene Vergadering

De deelnemende landen (Contracting Parties) komen jaarlijks bijeen in een algemene vergadering met delegaties op ambtelijk niveau. De Algemene vergadering benoemt een:

Voorbereidend Comité

Dit is het uitvoerend comité, dat benoemd door de Ministersconferentie om methoden en procedures te ontwerpen voor de eerstkomende ronde van onderhandelingen.

Algemene Raad

De Algemene Raad fungeert als dagelijks bestuur en vergadert maandelijks, maar kan ook bijeen komen voor specifieke procedures onder een ander voorzittersschap: als Trade Policy Review Body (Comité voor het Handelsbeleid) houdt zij zich bezig met de evaluatie van de handelspolitiek van een specifiek land.

Als Dispute Settlement Body houdt zij zich bezig met de beslechting van geschillen.

De besluitvorming van de GATT en de WTO geschiedt formeel bij meerderheid van stemmen. Voor de aanvaarding van interpretaties van verdragen (“Understandings”) is een gekwalificeerde meerderheid van $\frac{3}{4}$ vereist. In enkele verdragsbepalingen kan worden vastgesteld dat voor de “interpretatie” van enkele regels (bijvoorbeeld inzake de meestbegunstigden en waivers) een unanieme beslissing nodig is. In de praktijk wordt een beslissing binnen de Raad met algemene consensus genomen en laat men het niet op stemming aankomen. Dit heeft te maken met het feit dat de Verenigde Staten een van de tegenstemmende landen zou kunnen zijn tegenover een unaniem stemmende Europese Unie.

De raad benoemt commissies, waarin gedelegeerden van de lidstaten zitting kunnen hebben. Een daarvan bestaat reeds sedert de GATT en bereidt de begroting voor: het Comité voor Budget, financiën en administratie.

Verantwoording van de lidstaten

Er is in het WTO-verdrag een aparte bijlage gewijd aan het ‘Trade Policy Review Mechanism’ (TPRM); een instrument dat in het leven is geroepen om d.m.v. Trade Policy Reviews (TPRs) het handelsbeleid en de handelspraktijken van ieder WTO-lid periodiek tegen het licht te houden. De reviews zijn er op gericht een betere naleving van de gemaakte multilaterale handelsafspraken te bewerkstelligen. Tevens kunnen zij inzicht en begrip vergroten voor het handelsbeleid van onderzochte WTO-landen. De waarde ervan als niet-confronterend mechanisme wordt in de WTO algemeen erkend. Met de toetsing van het handelsbeleid is een apart orgaan belast, het Trade Policy Review Body (TPRB). Het TPRB maakt bij zijn werkzaamheden gebruik van rapporten van het WTO-secretariaat en van de regering van het onderzochte land.

De nationale reviews begonnen reeds in 1989. De procedure maakt deel uit van de understandings die tijdens de Uruguay-ronde zijn aangenomen. De reviews zijn externe audits van de aangesloten landen, waarbij de Verenigde Staten, Australië, Japan en de Europese Unie om de twee jaar worden gehoord (de grote landen), terwijl de overige staten om de zes jaar worden gehoord. Een audit bestaat uit:

- een beleidsnota van de lidstaat
- een onderzoek van de TRPB naar het economisch kader
- een onderzoek naar de institutionele aspecten van het handels- en investeringsbeleid
- een overzicht van (de effectiviteit van) handelsbevorderende maatregelen
- het handelsbeleid en de praktijk per sector.

Dit onderzoek geschiedt door experts van de TRPB ter plaatse, bijvoorbeeld door een bezoek aan de winkels in de hoofdstad. Het rapport mag door de gehoorde regeling op onjuistheden worden gecorrigeerd.

Als het rapport is verschenen, wordt de handelsminister van de desbetreffende lidstaat uitgenodigd om zijn beleid aan de TRPB en de andere lidstaten toe te lichten. Dit resulteert in een meerdaagse conferentie waarin aan de hand van het vastgestelde voor- en nadelen van het gevoerde handelsbeleid conclusies worden getrokken en denkbeelden worden geformuleerd.

Geschillenregeling

De WTO-verdragen en de daaronder vallende regels hebben geen rechtskracht. De meeste regels worden echter in de Raad van de Europese Unie bekrachtigd in de vorm van een richtlijn of een – bindende - verordening. Zij hebben echter wel rechtstreeks ingrijpende gevolgen voor de bilaterale economische betrekkingen tussen verschillende landen. Dat blijkt onder meer uit de hierover beschreven geschillenregeling.

De GATT kende een geschillenregeling, vastgelegd in art. XII en XIII van de overeenkomst. Deze regeling houdt in dat de GATT kan interveniëren mits er tussen de aangesloten lidstaten consensus

bestaat. De sanctie zou dan bestaan uit nietigverklaring van de overeenkomst en het recht van de benadeelde partij om compensatie te vorderen. Een klacht van een lidstaat inzake overtreding van GATT-afspraken door belemmering van de handel werd eerst voorgelegd aan een panel van experts. Dit panel doet een aanbeveling aan de raad. De aanbeveling is bindend als deze aanbeveling wordt overgenomen door de GATT-raad van vertegenwoordigers. In de praktijk betekende dit voor de voornaamste geschillen geen oplossing, met name wanneer er Europese en Amerikaanse belangen in het geding waren: de raad kon een beslissing eindeloos uitstellen. Dit was met name het geval wanneer de Europese omzetbelasting of het Europese subsidiebeleid aan de orde kwam.

Geschillen werden effectiever geregeld in het kader van de WTO: de procedure werd geformaliseerd, zodat er termijnen werden gesteld voor het nemen van beslissingen. Bovendien was er tegen deze beslissingen beroep mogelijk. Geschillen werden voorgelegd aan het Dispute Settlement Body (DSB), dat bestaat uit de leden van de WTO-raad, maar dan onder een andere voorzitter. Het DSB is verplicht een adviserend panel in te stellen, dat zich inspant om langs verschillende wegen het geschil op te lossen (arbitrage, bemiddeling, aanbieding van goede diensten). Indien het panel er niet in slaagt het geschil uit de wereld te helpen, doet het DSB een uitspraak. Deze uitspraak kan inhouden dat de benadeelde partij gerechtigd is tegenmaatregelen te nemen (art. 3.7) om de aldus opgelopen schade te compenseren. Het gevolg hiervan kan een (gereguleerde) handelsoorlog zijn. Soms staan WTO-panels handelsbelemmeringen toe wanneer de aangevoerde bezorgdheid over het natuurlijk leefmilieu van mens of dier terecht is; in het geval van het Europees verbod voor invoer van met hormonen geteelt rundvlees uit de VS besloot de WTO echter ten gunste van de Verenigde Staten. Sedert de inwerkingtreding van de WTO is de Europese Unie al een paar maal getroffen door een vonnis van de WTO, waarbij door de Verenigde Staten sancties zijn getroffen. Bij deze sancties kunnen de VS besluiten om lidstaten van de EU te sparen: zo werd Nederland van een maatregel uitgezonderd omdat het binnen de raad van de EU tegen een voor de VS onwelgevallige maatregel had gepleit..

Raden en commissies

Vakraden

Onder de Algemene Raad ressorteren gespecialiseerde raden, die zelf de benodigde comités en werkgroepen kunnen instellen. De gespecialiseerde raden zijn verdragsorganen.

Voorbeelden zijn de Council for Trade in Goods, de Council for Trade in Services en de Council for Trade Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), en het *SPS-Comité*

Het Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS), dat tijdelijk onafhankelijk van de Council for Trade in Goods opereerde. Voor de Council for Trade in Goods heeft de Europese Unie een communautaire vertegenwoordiging. De raad komt ieder kwartaal bijeen en bewaakt de uitvoering van afspraken ten aanzien van de landbouw. Ze houdt zich met name bezig met normering van de kwaliteit van waren en levensmiddelen en onderhoudt contacten met de plantenziektenkundige diensten van de lidstaten.

Het is duidelijk dat de WTO ook invloed heeft op het landbouwbeleid. Sinds 1982 werkt het ook de handelspolitieke afspraken verder uit voor de agrarische handel. Tijdens de Uruguay-ronde werd een Landbouwcommissie ingesteld voor het voeren van de landbouwonderhandelingen en voor toezicht op de uitvoering van de resulterende Landbouwovereenkomst uit 1994.

Commissies inzake WTO-regels:

De hieronder genoemde commissies zijn ingesteld op grond van WTO-afspraken met betrekking tot handelsbelemmerende praktijken. Deze expertisecommissies buigen zich over specifieke vraagstukken die door benadeelde landen aan hen worden voorgelegd. Het zijn meestal voorportalen van de DSB en een enkele maal treden zij ook monitorend op. De bij de WTO-aangesloten landen onderwerpen zich

aan het oordeel van deze commissies door een afzonderlijke agreement te ondertekenen. De meeste commissies hebben betrekking op de goederenhandel. Daarom wordt Nederland hierin vertegenwoordigd door de Europese Unie, omdat het vraagstukken van communautair belang betreft.¹³

TRIMS stelt regels op het gebied van investering (art. 111,4). Deze regels hebben betrekking op:

- het verbod om bij investeringen in het buitenland gedwongen grondstoffeninkoop vanuit eigen land te bedingen;
- de eis dat een buitenlandse investeerder zoveel mogelijk de goederen en de grondstoffen van het land aldaar aanwendt;
- de eis dat een buitenlandse investeerder zoveel mogelijk de lokale markt gebruikt en de import beperkt;
- het verbod om uitvoer van producten te koppelen aan invoerverplichtingen;
- het verbod om invoer van producten door derden te beperken;
- het verbod om uitvoer te beperken.

Textile Monitoring Body TMB, overgenomen van het Multivezelaccorder, had een geschillencommissie waarvan de taak samenvalt met het DSB. Ze consulteert zelf bij geschillen en doet aanbevelingen aan de leden. Wanneer na haar bemiddelingspogingen een uitspraak van het DSB vereist is, bereidt ze die (mede) voor.

Committee on anti dumping practises:

Dumping is het beneden de prijs van de interne markt uitvoeren van producten om daarmee te concurreren. Dit wordt als concurrentievervalsing beschouwd en wordt in art. VI van het GATT-verdrag verboden. Het comité beslist op aangifte van een lidstaat of er sprake is van dumping. In dat geval zijn de lidstaten gerechtigd invoerrechten te heffen om onrechtmatige prijsverlagingen tegen te gaan (antidumpingsrechten). De maatregelen moeten wel bij het comité worden aangemeld, dat daarop zelf een besluit neemt.

Zoals verderop uit dit rapport blijkt, worden antidumpingsmaatregelen binnen het EG-gebied op communautair gebied gevoerd.

Committee on custom valuation;

Committee on Rules of Origin;

Committee on import licensing;

Dit zijn comités, soms bestaand uit verschillende subcomités, die zich bezig houden met communautaire regels van de Europese Unie. Zij functioneren als adviesorgaan voor de oplossing van praktische problemen bij de uitvoering van tariefregels aan de grens. Zij houden een documentatie bij over douanetarieven en de waardering van goederen en vordert een jaarlijkse rapportage aan de lidstaten (in dit geval de Europese Unie). Indien er sprake is van geschillen of handelsbelemmeringen brengt de technische commissie van het comité advies uit aan het DSP.

Comittee on subsidies and countervailing measures.

Dit comité benoemt uit zijn midden een Permanent Group of Experts om subsidiemaatregelen van regeringen van lidstaten te beoordelen op mogelijke concurrentievervalsing. Tevens benoemt ze een eigen Dispute Settlement Panel op dit gebied om te bemiddelen bij klachten over subsidies. Wie op onrechtmatige wijze benadeeld wordt door een subsidie, mag door het invoeren van een eigen subsidiebeleid tegenmaatregelen nemen.

In het WTO-verdrag zijn regels vastgesteld over verboden subsidies, aanvechtbare subsidies en niet-betwistbare subsidies (art. VI en XVI). Subsidies van een regering op nationale producten zijn

¹³ Zie ook het rapport In- en uitvoerbeleid.

verboden (“rode” subsidies), subsidies die de handel van andere landen benadeelt zijn “aanvechtbaar” en kunnen rechtstreeks aan het DSB worden voorgelegd (zgn. “gele” subsidies). In de praktijk wordt een subsidie op de export van goederen van meer dan 5% als handelsbelemmerend beschouwd. Het panel van het CCSM buigt zich slechts over klachten van benadeelde landen inzake “niet-betwistbare” of zgn. “groene” subsidies, meestal betrekking hebbend op regionaal economisch beleid, research of aanpassing aan milieueisen (beschreven in par. 4-24); deze definities worden om de vijf jaar herzien. Het CSCM kan bepalen dat een “groene” subsidie “ernstige handelsbelemmerende effecten” kan bewerkstelligen (“serious prejudice”, omschreven in annex IV, 6.1) en beveelt dan een wijziging van de regeling aan. Indien dit leidt tot een geschil, dan volgt er een DSB-procedure, waarbij de bewijslast aan de opsteller van de subsidieregeling ligt. Bij veroordeling kan het getroffen land gerechtigd worden verklaard tot het nemen van tegenmaatregelen..

Zoals verderop zal blijken, zijn Nederlandse regeringssubsidies in ieder geval vanaf 1992 aan Europese regels gebonden. Landelijke subsidieregels worden vanaf 1991 in een wettelijk kader vastgesteld. De onderhandelingen over subsidiemaatregelen binnen de GATT vinden dus veelal op communautair niveau plaats.

Een gelijkaardig *committee on safeguards* beoordeelt aangemelde vrijwaringsmaatregelen in de vorm van invoeringsquota, invoerrechten en toelatingsprocedures, die worden toegepast om oneerlijke concurrentie tegen te gaan. Een *Balance of Payment Committee* onderzoekt in hoeverre invoerbeperkingen noodzakelijk zijn om de betalingsbalans in een bepaald land gezond te houden.

Conferenties

De hier beschreven handelingen hebben betrekking op het zelfstandig optreden van Nederlandse delegaties tijdens WTO-vergaderingen en conferenties.

72.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen voor de voorbereiding van een internationale handelsorganisatie van de Verenigde Naties (ITO) en voor de VN-conferentie voor handel en werkgelegenheid van 1948 (UNCTE).
Periode	1946-1950
Product	Onderhandelingsverslagen (Havanna charter)
Opmerking	Dit overleg heeft tot het voorlopige protocol van de GATT geleid..

73.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in internationale conferenties op het gebied van handelstarieven (na 1948: GATT-conferenties).
Periode	1948-1995
Product	Tarief rondes van Annecy 1949; Torquay 1951, Genève 1956. Kennedy-ronde, Tokyo-ronde, Uruguay ronde
Opmerking	Na 1968 treedt de EEG in de GATT-onderhandelingen als een eenheid op. Nederland maakt deel uit van voorbereidende EG-besprekingen. Na 1985 sluit Nederland geen afzonderlijke handelsverdragen af. Wel voeren Nederlandse delegaties tijdens conferenties afzonderlijk het woord.

74.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het houden van Nederlandse voorbereidingsconferenties met particuliere organen ter voorbereiding van internationale conferenties van de WTO.
 Periode 1995-
 Product Vergaderverslagen.
 Overlegkader Ministeries VROM en LNV
 Opmerking De gesprekspartners zijn ngo's als Consumentenbond, Greenpeace, Nederlandse agrarische jongeren e.v.a., alsmede VNO-NCW.
 Bron

75.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in WTO-conferenties.
 Periode 1995-
 Product Verslagen inzake de totstandkoming van "WTO-regels" (verdragen en afspraken)
 Opmerking Het betreft de uitoefening van het recht van EG-lidstaten om zelfstandig bijdragen te leveren binnen het kader van het EG-beleid.

76.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het (doen) bijwonen van internationale conferenties en vergaderingen van de WTO.
 Periode 1995-
 Product Declaraties e.d.

Verdragsorganen

De hier beschreven handelingen betreffen de gevolgen van afspraken in het kader van de Uruguayronde van de GATT en de WTO, die uiteindelijk tot verdragen hebben geleid. Deze verdragsorganen maken deel uit van de WTO. Vanaf de voltooiing van de Kennedy-ronde in 1965 vindt een samenspel plaats met andere EG-landen in het kader van de alsdan te vormen douane-unie. Voor het merendeel der (voormalige) GATT-commissies treedt vanaf 1995 een EU-vertegenwoordiging op. In enkele overlegorganen met betrekking tot diensten hebben de EU-lidstaten echter tot op zekere hoogte vrijheid van handelen. De rol van het Nederlandse ministerie bestaat hoofdzakelijk uit de begeleiding van delegaties, bestuursbenoemingen en het aanwijzen van functionarissen in uitvoeringsorganen voorzover hij daartoe formeel bevoegd is.

De verdragsorganen van de WTO kunnen standpunten voorbereiden die door de raad worden aangenomen.

77.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het leveren van bijdragen aan besluiten tot de toetreding tot GATT-afspraken.
 Periode 1948-1985
 Overlegkader EG-organen (Commissie 111, 113, 133, Raad en EC)
 Product Productaccorden

78.

Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het (mede) leveren van Nederlandse bijdragen in comités en werkgroepen van de

GATT.
Periode 1948-1995
Opmerking Na 1968 worden de werkzaamheden in GATT-commissies met betrekking tot accoorden inzake goederen in toenemende mate een zaak van de Europese Commissie. Nederland blijft echter – in ieder geval tot 1995 - betrokken in commissies met betrekking tot vraagstukken als milieubeheer en ontwikkelingssamenwerking.

79.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan besluiten tot de toetreding tot verdragen tengevolge van overeenkomsten in het kader van de Wereldhandelsorganisatie.

Periode 1995-
Overlegkader EU-organen (Commissie 133 en EC)
Product Ratificatiebesluit
Informatietechnologieaccord ITA, 1999

80.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan verdragsorganen ter instandhouding van overeenkomsten in het kader van de Wereldhandelsorganisatie.

Periode 1990-
Overlegorgaan Europese Commissie, Comite 133.
Product Verslagen van en inzake bijeenkomsten
Opmerking Het betreft de Raad (ook: als DSB en TRPB) en organen met betrekking tot overeenkomsten die door de EU-lidstaten afzonderlijk gesloten zijn als:
Algemene overeenkomst inzake handel en diensten GATS;
Informatietechnologieaccord ITA, 1999.

Geschillen

In dit hoofdstuk worden alleen handelingen beschreven waarbij Nederland ingevolge de verdragstermen van de GATT bevoegd is zelfstandig op te treden. De geschillen in WTO-verband worden door de Europese Unie behandeld. Het ICSID, dat hier ter sprake komt is de voorloper van het orgaan dat is ingesteld krachtens de TRIMS-overeenkomst.

81.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling Het namens Nederland leveren van bijdragen aan het Internationaal Centrum voor de regeling van investeringsgeschillen ICSID.

Periode 1966-1995
Overlegorgaan GATT

82.

Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling Het voorleggen van geschillen met buitenlandse investeerders aan aan het Internationaal

	Centrum voor de regeling van investeringsgeschillen ICSID.
Periode	1966-1995
Overlegorgaan	GATT
Bron	Voorlichtingsstuk over het Multilateraal Akkoord inzake Investerings.

4.3.2.3. Geallieerde wederopbouworganisaties

Een belangrijke overlegorganisatie is het Emergency Economic Committee for Europe, (EECE) die op 28 mei 1945 in Londen werd opgericht. Dit is een samenwerkingsverband van de (voormalige) geallieerden voor de wederopbouw in Europa met als doel de voedselvoorziening, het industriële herstel en de overdracht van Duitse overschotten naar de aangesloten landen. Onder Europa verstond men toen nog het gehele werelddeel met inbegrip van Rusland en de latere Oostbloklanden. Bij dit lichaam betrokken organen zijn:

- Combined Food Board CFB, een poging tot nadere coördinatie van de voedselvoorziening;
- European Inland Transport Organization (ECITO);
- European Coal Organization (ECO).

De EECE was een adviserend overlegorgaan, waarvan de USSR zich uiteindelijk distantieerde. De internationale hulpverlening werd daadwerkelijk gelenigd door de Verenigde Naties (UNNRA) en de EECE en andere organen gingen in 1947 op in de Economic Commission for Europe van de Verenigde Naties.

83.

Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen aan besluiten van de EECE, de ECITO en de ECO.
Periode	1946-1947

4.3.3 Multilaterale organisaties in Europa

84.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen aan de totstandkoming van Europese verdragsorganen.
Periode	1946-
Product	Verdrag tot oprichting der Europese Gemeenschap van Kolen en Staal, 18 april 1951; Verdrag tot oprichting van Euratom, Rome 1956; EEG-verdrag, Rome 1956; Verdrag van Amsterdam voor de oprichting van een Europese Unie, 1992.
Opmerking	Deze handeling heeft alleen betrekking op verdragsorganen die zich bezighouden met handelspolitiek. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken voert over het algemeen de regie voor wat betreft de Nederlandse inbreng. Zie ook het rapport <i>Gedane buitenlandse zaken</i> .

4.3.3.1 Conseil Tripartite

De Conseil Tripartite is een overlegorgaan tussen Frankrijk en de latere Beneluxlanden om tot een economisch samenwerkingsverband te komen. Dit overlegorgaan hield geen stand wegens meningsverschillen in verband met o.m. belangen ten aanzien van bezet Duitsland, en werd op 27 juli 1948 opgeheven.

85.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het in samenwerking met andere ministeries leveren van bijdragen aan bijeenkomsten van de Conseil Tripartite.
Product
Periode 1946-1948
Opmerking BronTritpartite-verdrag, art.

86.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het in samenwerking met andere ministeries leveren van bijdragen aan bestuursorganen van de Conseil Tripartite.
Product
Periode 1946-1948
Opmerking BronTritpartite-verdrag, art.

87.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het ten behoeve van de Conseil verstrekken van periodieke informatie.
Product Periodieke verslagen
Periode 1946-1948
Opmerking De gegevensverstrekking dienen als basis voor statistieken, studies of programma's, die de Hoge Autoriteit met het oog op de beleidskoers van de Tripartite opstelt.
Bron. Tripartite-Verdrag, art

4.3.3.2 De Benelux-Unie

Inleiding

Ontstaan

De Benelux is een samenwerkingsverband tussen België, Nederland en Luxemburg. Naast economische samenwerking is het vormen van een gezamenlijke politiek ten opzichte van de buitenwereld de belangrijkste doelstelling. Tegenwoordig is de BENELUX feitelijk een voorportaal van de Europese Unie.

Het eerste accoord inzake een Belgisch-Nederlands-Luxemburgse samenwerking kwam tot stand op 5 september 1944 en betrof een douane-unie. Het voorzag in de instelling van drie raden t.w. de Raad voor Douaneaangelegenheden ARVD, de Raad voor de Buitenlandse Handel of Economische Unie REU en de Raad voor de Handelsaccorden RVH. De laatste moest een voorlopig handelsakkoord tussen Nederland en de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) omzetten in een definitief verdrag. Uit voorstellen van de ARVD kwam het plan voor een algemene economische unie voort,

waarvoor de raad een protocol opstelde. Beslissend waren echter de bijeenkomsten van de ministers van de bij het accoord betrokken landen..

Op 12 maart 1947 werd door de ministersconferentie het accoord van 1944 herzien, een gemeenschappelijk tarief van invoerrechten vastgesteld en een Benelux-orgaan opgericht in de vorm van een Raad van Presidenten. Deze bestonden uit de voorzitters van de Raden, een coördinerend voorzitter en een president voor het toezicht van de Staten-Generaal. De raden werden ingedeeld in verschillende sectoren en er werden commissies ingesteld die verschillende gemeenschappelijke vraagstukken bestudeerden.

Per 1 januari 1948 kwam een douane-unie tot stand: tussen de drie landen werden geen invoerrechten meer geheven; aan de buitengrens gold een gemeenschappelijk tarief van invoerrechten. Wel werden de producten nog gecontingenteerd, omdat er lange tijd nog verzet bestond tegen een gemeenschappelijk landbouwbeleid. Ook bleven er verschillen in omzetbelasting en accijnzen bestaan. Grenscontrole op goederen bleef dus noodzakelijk. De Benelux stuurde gezamenlijke delegaties naar internationale gremia, onder meer bij onderhandelingen over het Europese Herstelprogramma.

Op 15 oktober 1949 werd een pre-unieverdrag getekend, waarbij gestreefd zou worden naar de totstandkoming van een Benelux economische unie. Afgesproken werd dat de unie op 1 juli 1950 definitief zou worden. Zij kwam echter eerst 10 jaar later tot stand, omdat er in het betalingsverkeer en de interne prijsverhoudingen nog teveel verschillen waren. Wel werden er concrete afspraken gemaakt: zo was er in 1950 een export-coördinatielijst van kracht. Een jaar later was er een protocol voor de coördinatie van de handelspolitiek, dat een uitgangspunt vormde voor een gemeenschappelijk beleid ten aanzien van derde landen. Het was een voortzetting van het gezamenlijk optreden tijdens onderhandelingen inzake het Europees Herstelplan.

De unie werd bestuurd door een Raad van Presidenten en een drietal deelraden die eigen bevoegdheden kregen: Raad van de Economische Unie, De Administratieve Raad van Douaneregelingen, de Raad voor de Handelsakkoorden, die elk weer verschillende commissies instelden. De invloed van deze organen is afhankelijk van het succes van de afspraken die door deze organen tot 1961 werden voorbereid.

In 1956 stelde de Raad voor de Handelsakkoorden de Permanente Commissie voor de Handelspolitiek in. Dit was een overlegorgaan waarin gedelegeerden van de drie Beneluxlanden wekelijks overleg voerden over de onderlinge handelspolitiek. Deze permanente commissie vormde de feitelijke kern voor het Beneluxbeleid. Zij kende verschillende werkgroepen die onderling overleg voerden zoals: De werkgroep Contingenten, werkzaam van 1956 tot 1962, het tijdstip waarop contingenten van industrieproducten werden afgeschaft.

Op 3 februari 1958 werd het Unieverdrag ondertekend, dat in 1960 door alle landen werd geratificeerd. Men bereikte een vrije doortocht van goederen zonder douanecontrole en in 1963 een vrij migratieverkeer voor werknemers. Verder voerde men overleg over de te nemen gezamenlijke standpunten in de intussen opgerichte supranationale verdragsorganen als de EGKS en de EEG.

Tot de resultaten van de Benelux behoren een aantal economische regelingen, die naderhand door Europese afspraken zijn vervangen:

- vaststelling van gemeenschappelijke in- en uitvoervoorschriften, zoals export-coördinatielijst en protocol onbeperkte invoer, en vaststelling van de producten die onder het gezamenlijke beleid vallen (vanaf ca. 1948) bilaterale handelsakkoorden met derde landen (vanaf ca. 1955)
- standpunten en gemeenschappelijke in- en uitvoercontingenten waarmee de Benelux zich presenteert in internationale (verdrags)organisaties (vanaf ca. 1957)
- overleg met de Beneluxpartners inzake voorgenomen nationale handelsbelemmeringen ten aanzien van derde landen (vanaf ca. 1963). Naar In/uitvoer

De Benelux bleef een intergouvernementele organisatie, waarbij het Comité van Ministers via unanieme overeenstemming een besluit kon nemen. De ministers kunnen

hun afspraken voorleggen aan een Interparlementaire Beneluxraad, die echter slechts beperkte adviserende bevoegdheden heeft. Wel heeft de Beneluxunie gezamenlijke wetten vastgesteld, die door de parlementen van de drie landen zijn bekrachtigd en heeft zij – bijvoorbeeld op het gebied van de registratie van merken en modellen en tekeningen- gezamenlijke uitvoerende organen.

De Benelux-handelspolitiek voorzag behalve in handelsakkoorden en gemeenschappelijke in- en uitvoervorschriften ook in gecoördineerde standpunten in internationale organisaties. Ondanks de vergaande gezamenlijkheid in de handelspolitiek hadden de Benelux-instellingen er geen exclusieve bevoegdheid voor. De intergouvernementele samenwerking van de Benelux bood de lidstaten de ruimte voor zelfstandige bilaterale onderhandelingen met derde landen. Aan deze mogelijkheid kwam pas een einde door toedoen van de EG, die in zijn beslissingen immers wel boven de individuele lidstaten stond. Zo konden de lidstaten vanaf 1973 geen nieuwe handelsakkoorden meer sluiten maar alleen hun lopende overeenkomsten verlengen, en dat gold dus ook voor de bilaterale Benelux-verdragen. De verdragen werden sindsdien geleidelijk uitgedund en vervolgens opgezegd op gezag van de Europese handelspolitiek, die in 1985 voorschreef dat handelspolitieke bepalingen van lidstaten die een doublure waren ten opzichte van EG-handelsverdragen, of die de communautaire handelspolitiek hinderden, geschrapt zouden worden. Een recent voorbeeld daarvan is de Benelux-handelsovereenkomst met Marokko, die geen enkele bepaling bleek te bevatten die niet inmiddels geregeld was bij de Samenwerkingsovereenkomst tussen de EG en Marokko uit 1976, en die daarom in 1995 werd opgezegd.¹⁴

Benelux-organen

Comité van Ministers

Dit comité is als leidend orgaan van de Unie bevoegd voor alles wat verband houdt met de Unie, zoals het vaststellen van maatregelen voor het verwezenlijken van de doelstellingen, het opstellen van overeenkomsten en het geven van richtlijnen aan de Raad, de Commissies en Bijzondere Commissies, het Secretariaat-Generaal en de Gemeenschappelijke Diensten. Het Comité werd ingesteld in 1953, maar kreeg de bovengenoemde taken pas in 1961. Voordien werden die uitgeoefend door de in 1949 ingestelde *Ministeriële Benelux-commissie*, waarin Nederland vanaf het begin vertegenwoordigd werd door de ministers van Financiën, Economische Zaken en Landbouw en waarbij sinds 1953 ook de minister van Buitenlandse Zaken betrokken werd.

Sinds 1969 houdt het Comité tevens jaarlijkse buitengewone vergaderingen op het niveau van de regeringsleiders, om besluiten te nemen die nog nodig zijn voor de voltooiing van de Economische Unie.

Raad van de Economische Unie

De Raad fungeert als coördinerende instantie tussen het Comité van Ministers en de Commissies, het Secretariaat-Generaal en de Gemeenschappelijke Diensten (artt. 25-27 Unieverdrag). De Raad werd in 1947 toegevoegd aan de *Raad van Presidenten* (een orgaan dat zelf geen plaats kreeg in het Unieverdrag van 1958).

Commissies

¹⁴ Nederland nam het initiatief tot opzegging van dit handelsverdrag, mede namens België en Luxemburg en volgens de afspraak die de Benelux-partners in 1990 maakten in de Permanente Subcommissie voor de Handelspolitiek van de Benelux. Opzegging van het verdrag: Trb. 1995, 109. Overigens bleef het verdrag ongewijzigd gelden voor Aruba. Zie verder de brief van de minister van Buitenlandse Zaken aan de Staten-Generaal (HTK 1995–1996, 24 502 (R 1558), nrs. 101 en 14).

De *Commissies* en *Bijzondere Commissies* leggen de besluiten van het Comité van Ministers ten uitvoer en doen aan het Comité voorstellen die de werking van de Unie kunnen bevorderen. Tevens zien ze toe op de nationale uitvoering van genomen beschikkingen (artt. 28-32 Unieverdrag). De taakverdeling en samenstelling werd in 1960 vastgesteld door het Comité van Ministers.

De Minister van Economische Zaken is vertegenwoordigd in de onderstaande (sub)commissies:

– *Commissie voor Buitenlandse Economische Betrekkingen*, die zich onder meer richt op derde landen en internationale organisaties en zet de taken voort van de in 1944 ingestelde *Raad voor de Handelsaccorden*.

– *Permanente Subcommissie voor de Handelspolitiek*, die de werkzaamheden voortzet van de in 1950 ingestelde Permanente Commissie voor de Coördinatie van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Handelspolitiek.

– *Subcommissie voor het Administratief Regime voor het Buitenlandse Handelsverkeer*, die aanvankelijk ressorteerde onder de Permanente Commissie, maar sinds 1960 valt onder de Permanente Subcommissie voor de Handelspolitiek. Voorganger van de Subcommissie was de in 1944 opgerichte *Administratieve Raad voor de Douaneregelingen*.

Handelingen

88.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in de totstandkoming van multilaterale afspraken inzake de vorming van een douane-unie tussen Nederland, België en Luxemburg.
Periode	1946-1960
Product	Benelux-afspraken inzake een douane-unie, Pre-unieverdrag van 15 oktober 1949; Protocollen van 1952 en 1956; Verdrag inzake de Benelux Douane-unie, 1960; Benelux-verdragen.
Opmerking	Hierbij is ook inbegrepen de periodieke ministersbijeenkomsten van de Benelux (ministersconferenties).
Grondslag	Verdrag Benelux douane unie 1944

89.

Actor	:Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in de totstandkoming van besluiten van het Comité van Ministers en de ministeriële Beneluxcommissie.
Product	Beschikkingen van 1963 inzake de handels- en landbouwpolitiek, Beschikkingen van 1973 inzake een gemeenschappelijk accijnzenstelsel.
Periode	1949-

90.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in het overleg van de Raad van Presidenten van de Benelux.
Product	Periodieke verslagen
Periode	1946-1952
Opmerking	De eerste vergadering vond in 1946 plaats, de protocollen werden opgesteld door Nederlandse notulisten.
Bron	Protocol van de Benelux-afpraak 1947.

91.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in onderraden van de Benelux en de daaronder ressorterende secties.
Product Periodieke verslagen
Periode 1946-
Opmerking Het betreft de Raad van de Economische Unie, De Administratieve Raad van Douaneregelingen, de Raad voor de Handelsakkoorden.

92.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in de Permanente Commissie van de Benelux.
Product Periodieke verslagen
Periode 1953-1960
Bron Protocol van de Benelux-afspraken 1947.

93.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in het overleg van de Commissies en daaronder ressorterende subcommissies.
Product Periodieke verslagen
Periode 1948-
Opmerking O.a. in de:
Commissie voor coördinatie van de statistieken;
Commissie voor landbouw, visserij en voedselvoorziening;
Commissie voor industrie en handel;
Commissie voor transport en havenvraagstukken;
Commissie voor monetaire vraagstukken;
Commissie voor sociale vraagstukken;
Commissie voor prijzen en lonen;
Commissie voor koloniale preferenties;
Commissie ter bestudering van een gemeenschappelijke kas;
Commissie voor verdelingen en prioriteiten;
Commissie openbare aanbesteding;
Commissie directe belastingen.
Bron Protocol van de Benelux-afspraken 1947.

94.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen aan de totstandkoming van Benelux-instructies aan de Permanente Vertegenwoordiging in de EG.
Periode 1956-
Opmerking De Minister van Buitenlandse Zaken is primair verantwoordelijk. Zie ook het RIO Gedane Buitenlandse Zaken.

95.
Actor Minister van Economische Zaken

- Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van LNV
- Handeling Het leveren van bijdragen aan de interdepartementale voorbereiding van handelspolitieke besprekingen in Benelux-verband,
- Periode 1946- 1962
- 96.
- Actor Minister van Economische Zaken
- Handeling Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming en opzegging van bilaterale verdragen van de Benelux.
- Periode 1946-1995
- Overlegorgaan Ministerie van Buitenlandse Zaken, ministerie van LNV
- Product Benelux-verdragen met andere landen op het gebied van handel en betaling
- Opmerking De verdragen werden gesloten tot 1973. Daarna werden zij opgezegd wanneer er een bilateraal EG-verdrag met het desbetreffende land werd gesloten.
- Bronnen Benelux-verdrag.
- 97.
- Actor Minister van Economische Zaken
- Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in de totstandkoming van Benelux-wetgeving inzake de handelspolitiek.
- Periode 1960-

4.3.4. Multilaterale contacten in verband met het Marshallplan, de OEES, OESO

4.3.4.1. De OEES en onderafdelingen

OP 22 september 1947 werd een Commissie voor Europese Economische Samenwerking (CEES) ingesteld in het kader van het Europees Herstelprogramma als samenwerkingsverband van de bij het Marshall-verdrag aangesloten Europese landen. Deze commissie stelde een uitvoerend comité en een aantal technische commissies in; zij onderhandelde met de Verenigde Staten over de uitvoering van het Europees Herstelprogramma. In 1948 werd de commissie omgevormd tot een permanente organisatie. Na beëindiging van het plan is de organisatie als samenwerkingsorganisatie blijven voortbestaan. De OEES, die optrad als bemiddelaar bij de vaststelling van nationale herstellprogramma's, onderzocht de jaarlijks ingediende landelijke herstellprogramma's door een programcommissie. Behalve Finland en Spanje waren alle niet-communistische Europese landen er lid van.¹⁵ Toen het hulpprogramma in 1952 beëindigd werd, verschoof de taak naar het bevorderen van onderlinge liberalisatie van de handel en het betalingsverkeer, zoals overigens reeds door de programcommissie was beoogd.

Dergelijke afspraken leidde tot afzonderlijke coördinerende bestuursorganen, die bestonden uit elkaar afwisselende delegaties van de aangesloten landen en een technische staf die als *executive* diende. Van belang werd dat de aangesloten landen langs deze weg informatie konden verstrekken aan weliswaar door hen aangestelde maar feitelijk onafhankelijke onderzoeksorganen die rapporteerden over de economische gevolgen van hun beleid. Dit kwam voort uit de noodzaak om in het kader van het Marshallplan lange termijnprognoses op te stellen, die later onderling konden worden vergeleken en aan de werkelijkheid getoetst. De latere gewoonte om door internationale deskundige "landenrapporten" te doen publiceren vindt hierin wellicht zijn oorsprong. In dit verband moet worden gesteld dat de Benelux in 1948 met een gezamenlijke rapportage kwam.

De aangesloten landen bij de OEES vormden een Raad die vooral betrokken was bij de organisatie van samenwerkingsverbanden tussen Europese landen onderling. Deze raad werd samengesteld door de ministers van BuZa. Er werden onder de koepel van de OEES twee onderlichamen opgericht, waarbij zeven landen waren aangesloten: de Europese handelsunie en de Europese betalingsunie, met elk een bestuursraad. Het uitvoerend bureau van de OEES kende speciale directoraten voor de oplossing van knelpunten voor de handel en het betalingsverkeer. Ook stelde de OEES commissies in voor:

- het handelsverkeer
- het intra-europese betalingsverkeer
- het arbeidsvraagstuk
- de overzeese gebiedsdelen

De OEES kende een uitvoerend comité van 7 personen en verschillende commissies op het gebied van productverdeling, zoals landbouw- en voedselvoorziening, kolen, olie, electriciteit, ijzer en staal,

De Europese Betalingsunie werd in 1950 bij verdrag opgericht. De aangesloten landen: Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Italië en later ook Engeland spraken af om overschotten inzake het wederzijdse betalingsverkeer gezamenlijk te verrekenen. Bij deze afspraken waren vooral de centrale banken betrokken, zodat dit feitelijk een aangelegenheid is voor het internationale monetaire verkeer. Niettemin waren belemmeringen in het betalingsverkeer ook belemmeringen voor de handel. Bij de

¹⁵ Spanje trad op de valreep toe in 1959.

besprekingen waren ook delegaties van het ministerie van Economische Zaken betrokken. In 1958 werd de EBU opgeheven en vervangen door een Europese monetaire overeenkomst.

Ook vormden OEES-landen in 1950 het Coordinating Committee on multilateral Export Control (COCOM), dat embargolijsten ging opstellen voor goederen naar Oost-Europa en andere communistisch geachte landen. De Cocom bleef ook het overlegorgaan voor de vaststelling van een gezamenlijke lijst van militaire goederen waarop embargo stond. Op 31 maart 1994 werd het COCOM opgeheven, na een tijdperk van bijna vijftig jaar 'Koude Oorlog'. Het belang van de COCOM werd versterkt doordat in 1950 ook de Verenigde Staten en Canada participeerden in de OEES.

Zoals gezegd stonden de Europese landen, die waren aangesloten bij de OEES, niet allemaal op dezelfde lijn, toen in de jaren '50 initiatieven voor Europese samenwerking werden genomen die uiteindelijk leidden tot de oprichting van de EGKS, de Europese Economische Gemeenschap en Euratom. Niet alle OEES-landen waren daarbij aangesloten. Toen echter naast de EEG initiatieven werden genomen voor afzonderlijke marktafspraken als in de Europese Vrijhandelsorganisatie, werd de OEES als Europees orgaan overbodig. De samenwerkingsafspraken tussen de aangesloten landen werden echter voortgezet met een nieuwe doelstelling, namelijk als een samenwerkingsverband tussen Westerse handelsstaten, die onderling afspraken konden maken en gegevens konden uitwisselen. Dit leidde in 1960 tot de oprichting van de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

98.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in beraadslagingen van de raad, het uitvoerend comité en bestuursorganen van de OEES inzake economische aangelegenheden.
Product	Verslagen en rapporten van delegaties
Periode	1948-1960

99.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen aan rapportages aan de OEES inzake de Nederlandse economische verwachtingen c.q. de economische verwachtingen van de Benelux.
Product	Openbare verslagen.
Periode	1948-1960
Opmerking	De verwachtingen waren oorspronkelijk bedoeld voor onderbouwing van verzoeken om Marshallhulp.

100.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen inzake de OEES betreffende economische aangelegenheden in delegaties van technische commissies binnen de die zijn ingesteld door de raad..
Product	Verslagen en rapporten van delegaties
Periode	1948-1960

101.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in delegaties van technische commissies binnen de OEES, die zijn ingesteld door het Uitvoerend Comité of het Europees Productiviteitscentrum.
Product Verslagen en rapporten van delegaties
Periode 1948-1960

102.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in delegaties naar de Bestuursraad voor de Handel en het bestuur van de Europese Betalingsunie.
Product Verslagen en rapporten van delegaties
Periode 1950-1960
Opmerking De daaruit voortkomende regelingen maken deel uit van het monetaire beleid dat door de minister van Financiën wordt aangestuurd.

103.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen in delegaties naar de Coördinatie Comité on multilateral Export Control (COCOM).
Product Verslagen en rapporten van delegaties
Periode 1950-1994
Opmerking De daaruit voortkomende regelingen maken deel uit van het embargobeleid ten aanzien van wapen in- en uitvoer.

De OESO

In 1960 veranderde de OEES van naam en functie. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling OESO/OECD, gevestigd in Parijs, is op 14 december 1960 opgericht overeenkomstig een conventie tussen de Europese OEES-landen, de VS en Canada.¹⁶ In een aantal aanvullende protocollen werd vastgesteld dat ook de Europese Gemeenschappen in de OESO zouden worden vertegenwoordigd. Zij is thans een wereldwijd overlegorgaan van industrielanden: ook Japan, Australië en Nieuw-Zeeland traden toe. De OESO werd uiteindelijk bekend als “de club van 24 rijke landen”.

De OESO is een intergouvernementele organisatie voor samenwerking van de lidstaten op economisch gebied. Een maal per jaar komt de Raad, de hoogste autoriteit van de OESO bijeen op ministerieel niveau. De overige raadsvergaderingen komen ongeveer tweemaal per maand bijeen en bestaan uit de permanente vertegenwoordigers van de regeringen bij de OESO. Formeel heeft Nederland een zelfstandige vertegenwoordiging, ofschoon het vanaf 1985 het standpunt van de EG deelt en de OESO-beslissingen vooral op Europees niveau worden genomen.

De raad heeft de volgende bevoegdheden:

- Het instellen van comités, waarin de aangesloten landen vertegenwoordigd zijn;

¹⁶ Verdragen in: Trb. 1961, 60 en Trb. 1994, 193.

- Het nemen van beslissingen die bindend zijn voor de leden die zich achter het (meerderheids-)besluit hebben geschaard, tenzij de Organisatie anders beslist. Deze beslissingen moeten wel door de leden worden geratificeerd (art. 6 van de Conventie).
- Het sluiten van overeenkomsten, waarbij ook niet-leden zich kunnen aansluiten. Deze overeenkomsten of understandings hebben het karakter van een verdrag en zijn dus bindend voor wie zich er bij aansluit.
- Het doen van aanbevelingen. Deze aanbevelingen – in de vorm van verklaringen of richtlijnen – zijn niet bindend, maar hebben wel administratieve gevolgen. In deze aanbevelingen staat meestal opgenomen wie met de rapportage op de naleving is belast. Soms worden de lidstaten aangesproken daarover periodiek onderzoek te doen. Bovendien worden deze aanbevelingen volgens de daarin gemaakte afspraken periodiek herzien.

De kracht van de OESO zit vooral in de uitwisseling van gegevens door middel van reportages en studies, deels voortkomend uit de onderlinge beraadslagingen, deels voortkomend uit het onderzoek van de instellingen.

De OESO heeft een executieve met een Secretaris-Generaal en kent verschillende *beleidscomités*. De werkzaamheden van de Raad en de verschillende commissies worden voorbereid door het secretariaat van de executive. Aan het hoofd daarvan staat de secretaris-generaal. De comités kunnen op hun beurt weer Working Parties oprichten, die op hun beurt weer ad-hoc subgroepen kunnen oprichten, op mandaat van het comité onderzoek doen naar specifieke deelonderwerpen, standaarden ontwerpen of normen vast stellen. Deze comités hebben zelfstandige, door de raad aangewezen besturen. In geval zij niet alleen aanbevelend, maar ook normerend zijn, zijn deze werkgroepen gevormd uit delegaties van de OESO-landen; soms fungeren zij als uitvoerend orgaan van een *understanding*. Een enkele maal hebben zij de opdracht internationale fora te organiseren en zelfstandig met bij de OESO aangesloten niet-gouvernementele belangenroepen te onderhandelen. Het belang van hun werk is vooral gelegen in de wijd verspreide rapportage waardoor de economische en andere door de OESO gewenste ontwikkelingen in de verschillende landen met elkaar worden vergeleken. Deze vergelijkende staten hebben vooral betrekking op de verwezenlijking van desiderata die in aanbevelingen worden genoemd. Wanneer de werkgroepen de bevoegdheid hebben om de ministers van de aangesloten landen bijeen te brengen, kunnen zij ook verklaringen voorbereiden die tot aanbevelingen kunnen leiden. Met name kunnen de werkgroepen actief zijn op beleidsterreinen die buiten het terrein van de buitenlandse handel vallen (bijvoorbeeld het Global science forum). Soms neemt het ministerie van EZ ook aan die beraadslagingen deel omdat het belang van de handel ermee is gemoeid.

Op het gebied van de internationale handelspolitiek zijn de volgende comités ingesteld:

- het Economisch Beleidscomité of Economic Policy Committee, ingesteld 30 september 1961.
- Het Economic and Development Review Committee, eveneens ingesteld op 30 september 1961. In praktijk komt in deze werkgroep het multilaterale toezicht van de OESO tot uiting
- Het Committee for Monetary and Foreign Exchange Matters, ingesteld 1 januari 1973
- Het Handelscomité (Trade Committee) opgericht 30 september 1961. Dit comité heeft werkgroepen opgericht met betrekking tot:
 - Exportkrediet en kredietgaranties, ingesteld februari 1962;
 - Een samenwerkingsverband met het landbouwcomité, ingesteld 6 juni 1962;
 - Gelijkaardige verbanden met het comité inzake mededinging en de EpoC.
- Committee on International Investment and Multinational Enterprises (CIME), (het comité inzake internationale investeringen en multinationale ondernemingen), opgericht 21 januari 1975. Vanaf 21 juni 1976 is het belast met de verwezenlijking van het OESO-handvest inzake het gedrag van multinationals. Hiervoor zijn de volgende werkgroepen opgericht:
 - Werkgroep richtlijnen, opgericht juli 1977 (een Nederlander is voorzitter)

- Werkgroep inzake omkoping in internationale zakentransacties, ingesteld 5 oktober 1994. Deze werkgroep heeft ingevolge een herziene aanbeveling van 1997 de bevoegdheid internationale vergaderingen uit te schrijven ter voorbereiding van bindende afspraken
- Committee on capital movements and invisible transactions CMIT (inzake geldstromen en onzichtbare transacties), ingesteld 30 september 1961, is belast met de Code inzake liberalisatie van lopende onzichtbare transacties van 1979, 1986 en 1995.

Daarnaast zijn ook op de volgende beleidsterreinen comites ingesteld die in bepaalde gevallen betrekking kunnen hebben op de handelspolitiek:

- milieubeheer:
- landbouw, visserij en voedselvoorziening
- openbaar bestuur
- onderwijs, werkverschaffing, arbeid en sociale zaken

Vergaderingen van of namens het ministerie bij de raad van de OESO kunnen worden voorbereid met besprekingen van het ministerie met Nederlandse non-gouvernement organisaties als vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, consumenten en milieu-organisaties en tevens met de ministeries van VROM en LNV. Bij commissies van de OESO waarvoor de aanwezigheid van delegaties van aangesloten lidstaten zijn vereist, kunnen ook functionarissen van vakministeries worden gedelegeerd.

De Raad en de Executieve

104.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in jaarlijkse ministeriele beraadslagingen van de raad van de OESO.
Periode	1960-
Product	Verslagen

105.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen in periodieke ambtelijke bijeenkomsten van de raad van de OESO.
Periode	1960-
Product	Verslagen
Opmerking	Deze bijeenkomsten zijn in de regel tweemaandelijks en worden bijgewoond door ambtelijke delegaties van het ministerie.

106.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen het Economisch Beleidscomité (EPC) en daaronder vallende commissies.
Periode	1960-
Product	Verslagen

107.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het in samenwerking met andere ministeries aanwijzen van Nederlandse delegaties en experts in door de OESO ingestelde comités en werkgroepen.
Periode 1960-
Product Benoemingsbechiikkingen

108.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan beraadslagingen van comités en werkgroepen binnen de OESO.
Periode 1960-
Producten Verslagen van bijeenkomsten en aldaar vastgestelde vergelijkingsstaten
Ontwerp-richtlijnen en –aanbevelingen
Opmerking De delegaties komen zowel gezamenlijk als afzonderlijk bijeen. De gegevens nader te ordenen per werkgroep.
Bron De desbetreffende raadsbesluiten van de OESO en mandaten van de comités aan de werkgroepen.

109.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan de periodieke rapportage van comités en werkgroepen binnen de OESO.
Periode 1960-
Producten Verslagen inzake specifieke beleidsonderwerpen aan de werkgroepen
Bron De constituties van de werkgroepen.
Opmerking Overlegorganen: werkgeversorganisaties VNO-NCW, werknemersorganisaties FNV-CNV, gespecialiseerde branche- en belangenorganisaties.

110.
Actor Minister van Economische Zaken
Minister van VROM,
Minister van Landbouw
Handeling Het voeren van landelijke voorbereidingsvergaderingen voor de Nederlandse delegaties bij beraadslagingen van de raad van de OESO.
Product Verslagen
Periode 1960-
Opmerking Overlegkader: Ngo's: werkgevers- werknemers-, consumenten en milieu-organisaties.

Aanbevelingen van de OESO

De aanbevelingen van de OESO vertegenwoordigen over het algemeen de gezamenlijke verwachtingen van de regeringen van de OESO-landen ten aanzien van het gedrag en de activiteiten van het daarin actieve bedrijfsleven. Deze aanbevelingen bestaan uit handvesten, die niet zelden als beginselverklaring gelden. De richtlijnen daarentegen zijn gedetailleerde voorschriften die als gedragscode kunnen worden opgevat. Zij zijn juridisch niet afdwingbaar en leiden – anders dan de

verderop te bespreken EU-richtlijnen – niet tot een verplichting tot regelgeving. Wel hebben deze verklaringen, handvesten en richtlijnen soms administratieve consequenties, omdat ze kunnen voorschrijven om nationale contactpunten voor de OESO in te stellen, die de mede-lidstaten rapporteren over de uitvoering daarvan. De OESO heeft zelf een comité ingesteld dat de resultaten van deze rapportage coördineert en nadere aanbevelingen doet. Meestal wordt in een aanbeveling gesteld dat zij na een bepaalde periode zal worden herzien. Aanbevelingen worden veelal ontworpen door comités die daartoe ingesteld zijn door de Raad en daarvoor een speciale opdracht krijgen. De aanbevelingen worden vaak voorbereid door Comités, voor zover zij daartoe opdracht hebben gekregen van de raad. Zij worden administratief door departementen van de executive vastgesteld. De leden van het comité bestaan echter uit afvaardigingen van de lid-staten, die periodiek bijeenkomen om gezamenlijk hun werk te doen. De minimale activiteit van een dergelijk comité bestaat uit een periodieke bijeenkomst en een inhoudelijk verslag aan de raad. In enkele bijzondere gevallen hebben deze comités echter de bevoegdheid om zelf:

- internationale fora te organiseren en besluiten voor te bereiden
- richtlijnen op te stellen en controlerende organen in te stellen

In de lijst van actoren staan de tegenwoordig werkzame comités opgenomen, waarvan een groot deel reeds een jaar na de oprichting van de OESO is ingesteld. In deze comités kunnen ook niet-OESO-landen zitting nemen en internationale organen van de VN. Ook kunnen non-gouvernementele organisaties deelnemen aan het overleg. Voorbeelden hiervan zijn: het Business and Industry Advisory Committee (BIAC) voor werkgevers en de Trade Union Advisory Committee (TUAC) voor werknemers, maar ook milieu-organisaties en internationale (agrarische) brancheorganisaties.

In de OESO zitten committees en uitvoerende organen, die ook van belang zijn voor de landbouwpolitiek en het milieubeheer. De minister van EZ heeft hierin ook een delegatie, omdat landbouwbeleid nu eenmaal samenvalt met grondstoffenbeleid en importbeleid. Zo nemen LNV en EZ gezamenlijk beslissingen over internationale besluiten inzake bosbouw of gewasteelt. Hierbij komt namelijk ook de invoer van grondstoffen ter sprake, waarvoor het ministerie van EZ verantwoordelijk is. Het ministerie van VROM speelt hierbij een belangrijke rol, omdat het broeikas-effect, bodembescherming en genetische modificatie – onderwerpen van regelgeving voor dat ministerie – ook bij het overleg betrokken zijn. Ook het financieel beleid komt aan de orde: hierbij kan men immers tot consensus komen inzake economische argumenten voor of tegen belastingdruk, belastingmaatregelen of accijnzen. Opvallend is dat in dit verband de politiek van het bedrijfsleven en van overheidsinstellingen vaak gezamenlijk in één comité of departement worden behandeld.

De administratieve consequenties van een OESO-richtlijn kunnen tot veel correspondentie leiden. Zo bestaat er vanaf 1976 een richtlijn voor multinationale ondernemingen, waarvoor van elk lidstaat een nationaal contactpunt NCP kan worden aangesproken. Dit werkt met andere landen samen in het CIME, het Comité inzake internationale investeringen en multinationale ondernemingen, zodat de landen elkaar op de vingers kijken. De onderhandelingen tot verandering van de richtlijn hebben ten doel om het toezicht van de CIME te versterken en enkele elementen van de richtlijnen (bijvoorbeeld tegen corruptie) de kracht van een bindende internationale regeling voor het handelsgedrag te geven. Ook krijgt de CIME een toezichthoudende rol, omdat door de resultaten van de contactorganen der diverse landen onderling worden besproken en vergeleken. Uit dit voorbeeld blijkt een streven om in toenemende mate de handvesten van de OESO om te zetten in verdragen.

Niet zelden worden de OESO-richtlijnen alsnog bindend verklaard als referentiekader voor ministeriele regels. De richtlijn van goede laboratoriumpraktijk wordt bijvoorbeeld door ministers belast met volksgezondheid en/of milieubeheer van toepassing verklaard voor regels inzake gevaarlijke stoffen, die beperkt in laboratoria worden toegelaten. Ook zijn particulier uitgevoerde dopingonderzoeken in de sport niet zonder resultaat door de rechter aan deze richtlijn getoetst. CIME-richtlijnen worden soms toegepast bij de beoordeling van aanvragen voor ontwikkelingshulp.

111.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het voeren van overleg met rapporteurs van de OESO over de financiële conjuncturele en economische situatie van Nederland ter voorbereiding van een landenrapport van het Economic and Development Review Committee.
Periode 1961-
Overlegkader Minister van Financiën
Opmerking De OESO maakte ook historisch vergelijkende rapporten, bijvoorbeeld *Benelux 1948-1958*.
Bron Mandaat aan het Committee par. 13, 1961.

112.
Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
Handeling Het leveren van bijdragen aan internationale fora, uitgeschreven door werkgroepen van de OESO.
Periode 1960-
Opmerking Voorbeelden zijn:
Jaarlijkse fora van de EPoC inzake het milieubeheer;
Forum on Harmful Tax practices, juli 1998;
Forum on strategic management, juni 1997.
Bron Mandaat Epoc, Mandaat Committee on fiscal affairs.

113.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan statistische vergelijkingsopgaven van werkgroepen inzake deelvraagstukken.
Periode 1960-
Opmerking Voorbeelden zijn:
Terms of reference van de Epoc

114.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het vanuit een nationaal contactpunt (NCP) verstrekken van voorlichting inzake richtlijnen (guidelines) van de OESO inzake het mededingingsbeleid.
Periode 1977-
Product Publicaties, brochures
Opmerking Nederland is voorzitter van de werkgroep richtlijnen van de OESO inzake het investeringsbeleid.
Bron Mandaat van de werkgroep door het CIME, juli 1977

115.
Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het vanuit een nationaal contactpunt (NCP) coördineren van een besluitvorming tussen werkgevers en werknemers inzake (guidelines) van de OESO.
Opmerking Overlegorgaan Working parties van de OESO (uitvoerende organen)
Periode 1980-

Product Vergaderverslagen

116.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het leveren van bijdragen aan rapporteurs van de OESO inzake de toepassing van richtlijnen en handvesten.

Periode 1960-

Producten zijn - landenrapporten inzake *regulating reform* (= deregulering)
- onderhandelingen inzake codes over multinationals

117.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het bemiddelen bij de verstrekking van opgaven en notificaties aan de OESO voor de daarbij behorende periodieke opgaven en lijsten.

Periode 1960-

Opmerking Voorbeelden zijn: de CIRR (Commercial Interest Reference Rate) voor staatsleningen; List of projects and Technical Assistance Proposals (Blue Book). Rapportage over energieprijzen.

Deze opgaven kunnen als norm dienen voor de toepassing van nadere afspraken. Aan de hand van de CIRR lijsten kunnen uitvoeringen van exportregelingen worden getoetst, die bij de OESO worden genotificeerd in het kader van understandings. De daarop volgende aanbevelingen van de OESO worden in de regel ook door de Europese Commissie gehonoreerd.

118.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het mede leveren van bijdragen aan bijeenkomsten van het bestuurslichaam van het gezamenlijk onderzoeksprogramma van biological resource management for sustainable agricultural systems.

Periode 1948-

Opmerking Deze verdragsorganen zijn werkgroepen

Besluiten van de OESO

Besluiten van de OESO zijn bindende afspraken die door de lidstaten gezamenlijk worden genomen. Deze besluiten zijn bindend voor de staten die zich tijdens de beraadslagingen ervoor hebben verklaard. Soms zijn het nader aangescherpte aanbevelingen. De besluiten hebben de status van een verdrag: zij moeten door de aangesloten staten worden geratificeerd. In deze besluiten worden ook uitvoerende instanties aangewezen die de uitvoering van deze besluiten controleren. In een enkel geval komen die controlerende instanties zelf in OESO-verband bijeen.

119.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het doen toetreden van Nederland tot verdragen of understandings van de OESO.

Periode 1960-

Product Verklaring van toetreding, ratificatie.

Opmerking Dit zijn afspraken van landen binnen de OESO over het tegengaan van handelsverstoring door overheidssubsidies. Hierbij is ook inbegrepen het ondertekenen van de vastgestelde consensus.

120.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het betalen van contributies voor deelname aan verdragsorganen binnen de OESO.
Periode 1948-
Opmerking Deze verdragsorganen zijn werkgroepen.

121.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan door de OESO vast te stellen normen en standaarden overeenkomstig verdragen.
Product Periodieke opgaven en lijsten
Periode 1948-
Bron OESO-schema's en standaardcodes.

Europese Douane Unie

122.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van Nederlandse bijdragen aan voorstellen van de Studiegroep Europese Douane Unie.
Periode 1948-1951
Product Vergaderverslagen.

4.3.5 De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

4.3.5.1. Organisatie

De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal is een direct gevolg van het Schuman-plan, dat op 9 mei 1950 door de toenmalige Franse minister van binnenlandse zaken, Robert Schuman, werd gelanceerd. Een aantal Franse en Duitse politici zocht na de oorlog naar wegen om de politieke bezwaren die aan de opbouw van de Duitse kolen- en staalindustrie kleefden (de dreiging van een nieuwe oorlogsindustrie) weg te nemen. Men wilde de oplossing niet vinden in een frustratie van de Duitse wederopbouw, maar in het ondergeschikt maken van het geheel van de Frans-Duitse productie van kolen en staal aan een Hoge Autoriteit. Het plan-Schuman bestond uit een ontwerp-verdragtekst waarin werd voorzien in een Europese Gemeenschappelijk orgaan dat regelingen treft ten aanzien van de productie en distributie van kolen en staal.

Met het Schuman-Plan als uitgangspunt stelden zes Westeuropese staten, te weten de drie Beneluxlanden, Frankrijk, Duitsland en Italië bij het EGKS-Verdrag van 18 april 1951 een gemeenschappelijke markt voor de kolen- en staalsector in.¹⁷ Engeland hield zich afzijdig, omdat het bezwaren had tegen een supranationale autoriteit. Er was in een voorbereidingsperiode van twee jaar en vervolgens in een overgangperiode van zes jaar voorzien, waarna een gemeenschappelijke markt zou zijn gerealiseerd. Binnen deze markt waren in- en uitvoerrechten of heffingen, kartels en andere handelsbelemmerende maatregelen verboden, evenals staatsubsidies aan handel naar het buitenland. Hiervoor zou - in plaats van een intergouvernementele organisatie een supranationaal orgaan worden ingesteld. Er werd een centrale instelling aangewezen, die tijdens de overgangsfase als uitvoerende macht zou optreden.

De Hoge Autoriteit werd daadwerkelijk ingesteld te Luxemburg op 8 augustus 1952, zij bestond uit 9 door de gezamenlijke landen te benoemen leden. De Hoge Autoriteit kreeg overheidsgezag, zodat zij besluiten kon nemen die de overheden van de lidstaten en de betrokken industrieën bonden.

Bijzondere maatregelen konden dus niet meer door de nationale regeringen worden genomen. De HA was bevoegd om zelf maatregelen te nemen als:

- Het vorderen van gelijke prijzen voor kolen, staal- en erts in de lidstaten (art.60)
- Het vaststellen van maximumprijzen van de onder de EGKS ressorterende producten
- Het beheren van een fonds voor compensatie van de getroffen maatregelen of voor steun aan de productie van kolen en staal
- Heffingen ter gelijkshakeling van de prijzen in de lidstaten
- Verbod op kartels
- Verbod op regeringssubsidies

Daarbij kon de Hoge Autoriteit zich van eigen financiële middelen voorzien, door – rechtstreeks van de bedrijven - een heffing te innen van 0,9% op de waarde van de kolen- en staalproductie. In de praktijk is de HA genoodzaakt geweest kartels te gedogen; en het in art. 60 voorziene prijsbeleid te herzien.

¹⁷ EGKS-Oprichtingsverdrag 1951, Kapteyn en VerLoren van Themaat, Inleiding EG-Recht, pp. 6-7, 184-189, 715-723.

Naast de Hoge Autoriteit werd er ook een Hof van Justitie ingesteld, dat overtredingen van de besluiten van de HA kon vervolgen en conflicten kon regelen. Dit Hof van Justitie werd in 1957 ook een orgaan van de EEG en Euratom.

Het EGKS-Verdrag loopt in 2002 af. Het beleid van de Europese Commissie is er voorshands op gericht het Verdrag niet te verlengen en de EGKS-activiteiten onder te brengen in de andere gemeenschappen. Na 1957 verloor de EGKS bovendien de politieke en economische voortrekkersrol binnen de Europese beweging aan de EEG, die een breder werkterrein had en daarom een niet-sectorele energiepolitiek kon voeren. Voor Nederland lag het belang van de EGKS na het sluiten van de laatste mijnen in het begin van de jaren zeventig vooral in de Europese samenwerking in de staalsector, die in jaren tachtig een zware crisis doormaakte. De EGKS is vanaf het fusieverdrag van 8 april 1965, dat per 1 januari 1967 inging de facto een onderdeel van de EEG.

4.3.5.2. *Besluitvorming*

De Hoge Autoriteit telde negen leden. De Hoge Autoriteit geeft algemene en individuele beschikkingen, aanbevelingen en adviezen. De 'aanbevelingen' van de EGKS zijn vergelijkbaar met de richtlijnen van de EEG/EG. Dat de adviezen bindend waren voor staatsinvesteringen boven de 50%, wat vooral voor Nederland van belang was, omdat het van staatswege delfstoffen exploiteerde en de regering een groot aandeel had in Hoogovens te IJmuiden.

De Hoge Autoriteit/Commissie wordt bijgestaan door het - bij art. 19 van het EGKS-Verdrag ingestelde - Raadgevend Comité. Dit Comité bestaat uit vertegenwoordigers van producenten, werknemers, verbruikers en handelaren en adviseert de Hoge Autoriteit/Europese Commissie over aangelegenheden betreffende kolen en staal. Dit comité is van 30 leden uitgroeid tot 108 leden. Het Comité vervult eenzelfde functie als het Economisch en Sociaal Comité, het raadgevend comité van de Commissie van de EEG.¹⁸ Binnen dit verband adviseert het de Europese Commissie vanaf 1967 over voorstellen betreffende kolen en staal. Voor de bemoeienis van dit orgaan met betrekking tot de veiligheid in het mijnwezen zie het institutioneel onderzoek met betrekking tot energiebeleid. Voor bemoeienis van dit orgaan met overheidssteun aan het bedrijfsleven op het gebied van kolen en staal, zie PIVOT-rapport 93 : *Mededingingsbeleid*.

De lidstaten konden door middel van delegaties invloed uitoefenen op de besluiten van de HA. De taak van de Raad van Ministers ingesteld als contactorgaan tussen de regeringen van de aangesloten landen en de Hoge Autoriteit, bestaat voornamelijk uit advisering en, in een aantal belangrijke gevallen, instemming vooraf met de besluiten van de Hoge Autoriteit. Als gedelegeerden traden gewoonlijk de ministers van Economische Zaken op. De constructie van een raad van ministers als verordenend orgaan zullen we later ook bij de EG tegenkomen. Inmiddels is gebleken dat over beslissingen van de Hoge Autoriteit op een aantal belangrijke zaken ten aanzien van het EGKS-verdrag - zoals kartelvorming - in de praktijk nog binnen de Raad moest worden onderhandeld.

Het beleid ten aanzien van de EGKS werd in eerste instantie door de BEB voorbereid. Voor het ministerie van Buitenlandse Zaken hield de regionale Directie Europa (DEU) zich met EGKS-aangelegenheden bezig. Omdat er ook vervoersaangelegenheden ter sprake kwamen ontstond er een noodzaak tot internationaal overleg. Hiertoe werd in het leven geroepen een Interdepartementale

Noot 18 Kapteyn en VerLoren van Themaat, Inleiding EG-Recht, pp. 715-723.

Contact Commissie voor de EGKS, waarin naast BEB ook Buitenlandse Zaken vertegenwoordigd was. Belangrijke beslissingen werden genomen in de REA of de Ministerraad.¹⁹

123.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het bijdragen in de totstandkoming en wijziging van het Verdrag van Parijs tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS-Verdrag) en ander Verdragsrecht.
Periode 1950-
Producten Bijdragen aan EGKS-Verdrag
Opmerking 1. "Ander Verdragsrecht" zijn protocollen, toetredingsverdragen.
2. De parlementaire goedkeuring valt ook onder deze handeling. Voor de Nederlandse goedkeuringswet, zie Stb. 1952, 83.
Overlegkader Ministerie van Buitenlandse Zaken, EZ/BEB
Bron Verdrag oprichting EGKS; Borchardt, Gemeenschapsrecht, p. 33

124.

Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
Handeling Het inbrengen van Nederlandse standpunten in de Raad van Ministers met betrekking tot EGKS-aangelegenheden.
Periode 1952-
Producten Bijdragen aan ministersdossier
Opmerking Voor de inbreng m.b.t. de wijziging van het EGKS-Verdrag etc., zie handeling hierboven.
Bron EGKS-Verdrag, hoofdstuk III

125.

Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
Handeling Het inbrengen van Nederlandse standpunten in de Raadswerkgroep met betrekking tot EGKS-aangelegenheden.
Periode 1952-
Opmerking Voor de inbreng m.b.t. de wijziging van het EGKS-Verdrag etc., zie hierboven.
Bron EGKS-Verdrag, hoofdstuk III

126.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdragen aan beslissingen van de Interdepartementale Contact Commissie van de EGKS.
Periode 1951-
Bron EGKS-Verdrag, art.

¹⁹ De coördinatie van EGKS-aangelegenheden maakte enige tijd deel uit van de 'stammenstrijd' tussen de BEB en Buitenlandse Zaken. Hoewel de strijd in het voordeel van de BEB werd beslist, nam het politieke gewicht van de EGKS - en dus het belang voor BZ - snel af. Van der Togt, 51-54.

127.

Actor Minister van Economische Zaken, BEB
Handeling Het opstellen en inbrengen van Nederlandse standpunten en bijdragen in adviescomités, ter voorbereiding van besluiten van de Hoge Autoriteit/Commissie
Periode 1952-
Opmerking: Voorbeelden van adviescomités zijn
Het contactorgaan Commission de Coordination (COCOR)
het Gemengd Comité, een samenwerkingsorgaan van nationale regeringen en de Hoge Autoriteit.

128.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het ten behoeve van het algemene sociaal-economische EGKS-beleid aan de Hoge Autoriteit/Commissie verstrekken van periodieke informatie.
Periode 1952-
Opmerking De gegevensverstrekking dient als basis voor statistieken, studies of programma's, die de Hoge Autoriteit met het oog op de beleidskoers van de EGKS opstelt.
Bron EGKS-Verdrag, art. 46-47, 55

129.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het in opdracht van de Hoge Autoriteit/Commissie verstrekken van informatie voor door de Hoge Autoriteit ingestelde onderzoeken.
Periode 1952-
Opmerking Vanwege de Hoge Autoriteit gesubsidieerde onderzoeken worden ter beschikking van alle belanghebbenden gesteld.
Bron EGKS-Verdrag, art. 46-47, 55

130.

Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
Handeling Het bijdragen in het ambtelijke en bestuurlijke vooroverleg t.b.v. de Nederlandse standpuntbepaling in EGKS-Raadsaangelegenheden.
Periode 1952-
Producten Bijdragen aan b.v. instructie PV, overleg met belangenorganisaties
Opmerking 1. Samenstelling ICCE ca. 1985: EZ (7), overige betrokken departementen (1) m.u.v. SZW (2). Voorz. en secr. ca. 1985: EZ/BEB/directie Integratie.
2. Voor de ambtelijke voorportalen en onderraden van de ministerraad, zie PIVOT-rapport 1 (Onderraden en ambtelijke voorportalen).
Bron SIC, 2e Interimrapport, II, p. 115

4.3.6 Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom/EGA)

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken was belast met de coördinatie met de EG en Euratom. In de voorbereidende commissie voor Kernenergie, die in 1955 op de Conferentie van Messina werd geïnstalleerd, vormde het ministerie van BuZa een delegatie, waarvan een medewerker van het Reactorcentrum Nederland en van het ministerie van Economische Zaken als deskundigen functioneerden. Nederland nam met België en Luxemburg een gemeenschappelijk standpunt in. De besprekingen van deze commissie te Brussel in 1955 en 1956, leidden tot de Intergouvernementele Conferentie voor de Gemeenschappelijke Markt en Euratom op 29 mei 1956 te Venetië ingesteld door de Ministers van Buitenlandse Zaken van België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland. Aan het slot van deze conferentie, werd op 25 maart 1957 te Rome o.a. het Verdrag tot Oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie vastgesteld. Dit verdrag trad tegelijkertijd met het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap in werking op 1 januari 1958. Het Hof van de EGKS, vanaf 1957 omgevormd tot het Europees Hof van Justitie had ook zeggenschap op Euratom. In 1967 gingen de uitvoerende organen van Euratom ingevolge het fusieverdrag van 1965 op in de Europese Commissie en werden de parlementaire vertegenwoordigers geïntegreerd in het Europese parlement. Het gebruik van vreedzame atoomenergie leidde tot diverse samenwerkingsverdragen tussen de lidstaten onderling met betrekking tot onderzoek en exploitatie van atoomenergie, waarover nader onderzoek is gedaan in PIVOT-rapport 82: *Energiebeleid I*, dat een afzonderlijk hoofdstuk bevat over het internationaal kernenergiebeleid. In dit rapport zijn hierover geen handelingen opgenomen.

4.3.7 De Europese Unie

4.3.7.1 Ontstaan

De Europese Unie is het gevolg van een reeks Europese conferenties, die oorspronkelijk zouden moeten leiden tot een Europese Politieke Gemeenschap met een defensiegemeenschap. Nadat in 1953 de internationale conferentie die daartoe moest leiden mislukte, werd gestreefd naar een sectorgewijze integratie: de EGKS en de Europese Atoomgemeenschap EGA/Euratom zijn daarvan een voorbeeld. Daarnaast zou een douane-unie of vrijhandelszone worden geformuleerd, zoals gepropageerd in een Benelux-memorandum van 1955. In juni van dat jaar vond in Messina een conferentie plaats die de verdragsonderhandelingen voor de desbetreffende sectorverdragen moest voorbereiden.

Per 1 januari 1958 trad het verdrag in werking, dat in 1957 werd gesloten ter oprichting van de Europese Economische Gemeenschap. Op dat moment waren alleen de zes EGKS-landen hierbij aangesloten. Engeland, dat in 1960 met een aantal andere landen een Europese Vrijhandelsassociatie had gevormd, trad in 1973 toe, samen met Ierland, Noorwegen en Denemarken. De Europese Vrijhandelsassociatie is blijven voortbestaan met Noorwegen en Zwitserland als belangrijkste lidstaten. De gemeenschap kon met andere landen worden uitgebreid, en kent op het moment van samenstelling van dit rapport 15 lidstaten. Een en ander heeft tot gevolg dat interne besluiten met betrekking tot de Europese integratie niet altijd gelijktijdig worden ingevoerd. Ten aanzien van verdragen en akkoorden waarbij nationale bevoegdheden op elkaar worden afgestemd of aan de supranationale autoriteit van de EG of de EU worden overgedragen kunnen de lidstaten een voorbehoud maken. Zo zijn Groot-Brittannië en Denemarken niet toegetreden tot de Euro.

In het verdrag van 1957 werden aan de Gemeenschap in beginsel collectieve bevoegdheden toegekend voor de associatie met derde landen ten aanzien van de handelspolitiek. De bepalingen van het verdrag hadden betrekking op de ontwikkeling van de handelsbetrekkingen tussen de aangesloten landen naar interne vrijhandel zonder douanebeperkingen en het aangaan van gezamenlijke handelsbetrekkingen van de EG-landen met derden. De reikwijdte van de gemeenschappelijke handelspolitiek is vastgelegd in de artikelen 110-116 van dit verdrag, en die voor de associaties in nr. 128.

Het onderlinge handelsverkeer tussen de lidstaten werd met de sluiting van het verdrag niet onmiddellijk vrij: er was een overgangsfase van 10 jaar, waarbinnen de lidstaten nog binnen marges, die door de Europese ministers gezamenlijk (in de vorm van een Raad of Europese Commissie) werden vastgesteld, beperkingen konden stellen om aan crisissituaties het hoofd te bieden. Deze marges of marktordeningen leidden in toenemende mate tot een afschaffing van de handelsbeperkingen binnen de EEG. In 1968 werd de EEG een douane-unie; binnen deze unie waren vanaf 1967 ook de andere gemeenschappen, zoals de EGKS en EURATOM besloten..

In 1961 besloot de Raad dat de geldigheid van bestaande handelsakkoorden van lidstaten met derde landen beperkt zou worden tot een overgangperiode, die eindigde in 1969.²⁰ In dat jaar beschikte de EG nog niet over een volledig netwerk van handelsverdragen: de Raad besloot dat bilaterale handelsverdragen nog mochten worden gesloten mits met toestemming van de Raad op voorstel van de commissie.²¹ Na de overgangsfase werd de EEG in 1968 een douane-unie (en werd voortaan EG genoemd). De handelspolitieke maatregelen waren de afschaffing van beperkingen op het handelsverkeer tussen lidstaten (het intraverkeer), de instelling van een gemeenschappelijk douanetarief en de uitwerking van een gemeenschappelijke handelspolitiek. Tevens is de bevoegdheid tot het sluiten van handelsverdragen sindsdien voorbehouden aan de Gemeenschap. Besluiten die

²⁰ Raadsbeschikking 71, PbEG 1961, p. 1274.

²¹ Raadsbeschikking 1969, nr. 464, PbEG L 326)

nodig zijn in het kader van de gemeenschappelijke handelspolitiek worden genomen door de Raad op voorstel van de Commissie (art. 113).

Vanaf 1973 mochten de lidstaten geen bilaterale onderhandelingen met derde landen meer voeren, tenzij het ging om economische samenwerking met staatshandellanden. Desondanks heeft de Raad in de praktijk de verlenging van andere handelsverdragen ieder jaar weer toegestaan, waardoor er inmiddels nog honderden van toepassing zijn. Naarmate de EG zelf meer verdragen sloot, bleken veel bilaterale akkoorden van lidstaten toch dublures te bevatten ten opzichte van bepalingen in de EG-verdragen. Toen bovendien de gemeenschappelijke handelspolitiek een aantal malen zelfs gehinderd werd door de handelsbepalingen van die individuele verdragen, begon de Commissie in 1985 aan een onderzoek naar dergelijke verdragen. De onverenigbare artikelen in nationale akkoorden moesten daarna ingetrokken worden, en inmiddels is het ook verplicht om bepalingen te schrappen die al expliciet geregeld zijn in EG-handelsakkoorden of in GATT-verdragen. In kwesties die van belang zijn voor de communautaire markt treden de lidstaten sinds de overgangsfase alleen nog gezamenlijk op, zoals aangegeven in art. 116; het gaat daarbij vooral om de multilaterale kaders zoals de GATT, OESO en UNCTAD. Overigens kent de EU sinds 1993 het principe van subsidiariteit, dat bepaalt dat de Unie alleen optreedt en regels stelt wanneer zij dat beter kan dan de lidstaten (art. 3B, Verdrag van Maastricht).

De vorming van de Europese Unie heeft de volgende gevolgen gehad voor de regeling van handelsvoorschriften:

- een gemeenschappelijke definitie van het begrip oorsprong der goederen en uiteindelijk een gemeenschappelijk voorschrift voor de aanduidingen: de gecombineerde nomenclatuur GN. Een gemeenschappelijke definitie van het begrip oorsprong van goederen is vastgelegd in Vo. 802/68.
- een gemeenschappelijke vaststelling voor de contingenten tegen het gemeenschappelijke douanetarief, vast te stellen bij verordening (bindend voorschrift). Bij verordening kunnen deze tarieven ook worden geschorst. Tariefcontingenten kunnen op verzoek van de lidstaten worden aangepast, maar het blijven gemeenschappelijke contingenten die over de lidstaten worden verdeeld. Zie ook de PIVOT-rapporten inzake Accijnzen.
- een gemeenschappelijke vaststelling van besluitvorming vanuit landen waaruit de invoer beperkt is, zoals staatshandellanden. (Verordening 1970, nr. 90) , uiteindelijk uitmondend op gemeenschappelijke invoerregelingen overeenkomstig een communautaire overleg- en informatieprocedure.
- De EC kent in comité 113 een speciaal bureau, dat door de lidstaten kan worden geïnformeerd over de noodzaak van toezicht of beschermende maatregelen. Het toezicht kan vooraf of achteraf worden gesteld en brengt met zich mee dat de lidstaten de EC maandelijks inlichten.
- De EC kan met betrekking tot de invoer gemeenschappelijke vrijwaringmaatregelen treffen. Er kunnen invoeringsquota worden vastgesteld. In 1970 stelde de Raad een verordening vast inzake de vaststelling van Europese in- en uitvoeringscontingenten, in- en uitvoermachtigingen en de administratieve samenwerking die daarmee gepaard gaat tussen de lidstaten en de EG.²² Ook treft de EC antidumpingsmaatregelen indien daarvoor een gegronde klacht wordt ingediend.
- De EC heeft in 1984 en 1994 verordeningen uitgevaardigd tegen “onrechtmatige handelspraktijken.” Ongewenste gesubsidieerde invoer door een lidstaat kan door de EC met een heffing worden tegengegaan. Zie voor een nadere toelichting op de drie laatste punten het rapport In- en uitvoerbeleid.

²² Verordening 1073/70.

De EEG kan verdragen sluiten met andere staten over tarieven en handelsaangelegenheden, het betalingsverkeer en quoteringen. De EG is vertegenwoordigd in verschillende internationale organen, met name de Wereldhandelsorganisatie WTO

4.3.7.2.EG-organen

De Europese Unie heeft een grote invloed op het beleid dat gevoerd wordt in de aangesloten landen, waartoe ook Nederland behoort. De Europese Unie schept zijn eigen recht dat op alle lidstaten gelijk van toepassing is. Bovendien is de werkingssfeer van dit recht zeer breed. Handel, landbouw, milieu, technologie, gezondheid, cultuur, vervoer, telecommunicatie: over al deze zaken (en nog vele andere) worden in Brussel voor de lidstaten bindende besluiten genomen. Juist omdat besluiten genomen door de instellingen van de Europese Unie zulke vergaande consequenties hebben voor de lidstaten, hebben deze ervoor gezorgd dat ze nauw betrokken zijn bij de totstandkoming ervan. Dit betekent dat zowel de Nederlandse regering als het ambtelijke apparaat van de rijksoverheid (de ministeries) in het kader van de Europese eenwording in een permanent internationaal overleg zijn gewikkeld.

De Raad van Ministers/ Raad van de Europese Gemeenschappen

Tussen 1958 en 1967 waren er behalve de Raad van de EEG ook de vergelijkbaar functionerende (Bijzondere) Raad van Ministers van de EGKS en de Raad van Euratom. Op grond van het Fusieverdrag uit 1967 werden deze drie instellingen vervangen door de Raad van de Europese Gemeenschappen, in deze context doorgaans aangeduid als Raad.

De Raad is het voornaamste regelgevende Europese orgaan, dat de hoofdlijnen van het communautaire beleid vaststelt op voorstel van de Europese Commissie (EC) en na raadpleging van het Europees Parlement (EP). De besluiten van de Raad worden vastgelegd in verordeningen, richtlijnen, beschikkingen en adviezen. Zoals verderop nader zal worden uiteengezet dienen verordeningen onmiddellijk na vaststelling door iedere Europese burger te worden opgevolgd, terwijl richtlijnen aan de Lidstaten voorschrijven hun regels aan te passen. De Raad heeft dus rechtstreekse regelgevende bevoegdheden. De Raad wordt bijgestaan door een secretariaat, dat onder leiding staat van een Secretaris-Generaal. Hij en zijn plaatsvervanger worden door de raad benoemd. Sinds 1 mei 1999 (het Verdrag van Amsterdam) heeft de functie van secretaris-generaal een meer politieke inhoud gekregen: hij is tevens Hoge Vertegenwoordiger voor het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid.

Het voorzitterschap van de Raad rouleert per half jaar; zo was Nederland in de eerste helft van 1997 voorzitter van de Raad. De samenstelling van de Raad varieert al naar gelang de besproken onderwerpen, en bestaat telkens uit de ministers van alle lidstaten binnen hetzelfde vakgebied. De vakraden zijn geen ondergeschikte afsplitsing, maar vertegenwoordigen op hun eigen beleidsterrein de Raad als zodanig. De daarin deelnemende vakministers zijn, evenals de aan de plenaire deelnemende raad aanwezige ministers, gemachtigd om de regering van de lidstaat die hij/zij vertegenwoordigt te binden. De vakraden zijn:

- de Interne Marktraad
- de Algemene Raad (ministers van Buitenlandse Zaken)
- de Begrotingsraad
- de Economisch-financiële Raad (Ecofin-raad)
- de Milieuraad
- de Transportraad
- de Industrieraad
- de Onderzoekraad

- de Energieraad
- de Consumentenraad
- de Sociale Raad

Ook bestaan der zogehete 'gecombineerde raden'. Daarin hebben verschillende ministers zitting die een gecombineerde stem uitbrengen.

Tijdens plenaire vergaderingen van de Raad worden de in aanmerking komende ministers bijgestaan door soms uitgebreide ambtelijke delegaties. Hieraan kunnen 'liminaire' vergaderingen voorafgaan, die bedoeld zijn voor het oplossen van knelpunten en waarin iedere bewindspersoon zich slechts door één ambtenaar laat bijstaan. Van de delegaties kunnen, naast de Minister van Economische Zaken en diens ambtenaren, ook vertegenwoordigers van andere betrokken ministers deel uitmaken, bijvoorbeeld van Buitenlandse Zaken.

De besluitvorming in de Raad wordt voorbereid door een comité van permanente vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten (Coreper). Vergaderingen van de Landbouwraprad worden voorbereid door een apart comité, het Speciaal Landbouw Comité (bekend onder de Franse afkorting CSA). Indien de Raad niet tot overeenstemming kan komen, komt het voor dat zaken worden doorgesluist naar het intensievere overleg van de Europese Raad.

De Europese Raad

De Europese Raad, ook wel als Europese Top aangeduid, is samengesteld uit de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten en de voorzitter van de Europese Commissie, en wordt bijgestaan door de ministers van Buitenlandse Zaken en een lid van de Commissie. De Europese Raad is de opvolger van de 'topconferenties' van de regeringsleiders (voor Frankrijk: het staatshoofd, voor andere lidstaten: de premier), waarvan de eerste plaats vond in 1961. De Europese Raad werd in 1974 op de Topconferentie van Parijs ingesteld als een reguliere bijeenkomst van de bovengenoemde regeringsleiders. Zij komt tenminste eenmaal per halfjaar bijeen onder voorzitterschap van de vigerend voorzitter van de Raad van Ministers.

Europese Commissie (EC)

In het eerste EEG-decennium was er zowel een Commissie van de EEG, een Hoge Autoriteit van de EGKS en een Commissie van Euratom. Krachtens het Fusieverdrag uit 1965 werden deze drie twee jaar later vervangen door de Commissie van de Europese Gemeenschappen. Deze Europese Commissie wordt kortweg wel aangeduid als Commissie of EC.

De EC vormt het dagelijks bestuur van de EU en bestaat uit een college van onafhankelijke personen, benoemd door de gezamenlijke regeringen van de lidstaten, vanaf 1992 door het Europese parlement. Afzonderlijke landen hebben in het verleden een doorslaggevende stem gehad bij het aanwijzen van commissarissen uit hun land; Tegenwoordig wordt de voorzitter van de Commissie in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten voorgedragen, waarna de voordracht door het Europees Parlement wordt goedgekeurd. Vervolgens dragen de regeringen van de lidstaten in onderlinge overeenstemming met de voorgedragen voorzitter van de Commissie de overige leden van de Commissie voor en wordt de gehele Commissie ter goedkeuring onderworpen aan een stemming van het Europees Parlement. De democratische legitimiteit van de Commissie wordt versterkt door het feit dat zij te allen tijde door een motie van afkeuring van het Parlement kan worden gedwongen in haar geheel af te treden.

De EC is als enige orgaan bevoegd om wetsvoorstellen in te dienen bij de Raad van Ministers en is initiatiefneemster voor het gemeenschappelijke beleid.²³ Daarnaast bewaakt de EC de juiste toepassing van de Europese verdragen en de gemeenschappelijke besluiten, door uitoefening van het dagelijks beheer van de marktordeningen en door toe te zien op de uitvoering van regelingen door de daartoe aangewezen organen van de lidstaten. De Commissie vertegenwoordigt bovendien de EU in internationale organisaties. In het algemeen wordt de bevoegdheid tot het vaststellen van bepalingen ter uitvoering van richtlijnen van de Raad overgedragen aan de Europese Commissie.

Besluiten worden genomen door de EC als college op basis van een gezamenlijk opgesteld beleidsplan. De uitvoering van deze plannen wordt voorbereid door het directoraat, dat een specifiek onderwerp tot taakstelling heeft en dat een enkele keer ook door Europese regelgeving aangestuurde uitvoerende bevoegdheden heeft, waarvoor de commissaris verantwoordelijk is. Enkele directeuren zijn beheerders van afzonderlijke fondsen. De meeste communautaire uitvoerende bevoegdheden van Europese bureaus leiden tot rechtstreekse betrekkingen met de belanghebbenden. Regeringen van de lidstaten zijn soms bij de uitvoering van Europese maatregelen betrokken wanneer het gaat om toetsing van de eigen regelgeving aan Europese voorschriften of om de uitvoering van Europese subsidieregelingen.

Er zijn momenteel twintig Commissarissen, ieder met een eigen portefeuille van bevoegdheden en een ambtelijk apparaat per toegewezen bevoegdheid: dit ambtelijk apparaat bestaat uit vaste directoraten die op grond van een reeds lang vastgelegde taakstelling zijn ingericht. De taken van de commissarissen worden per directoraat toegewezen: dit directoraat stuurt zelf ambtelijke delegaties naar Europese overlegorganen op uitvoeringsniveau. Dat zijn de advies- of handhavingsorganen of comités, waarover hieronder meer. Op grond van de taken en bevoegdheden van de directoraten kunnen de leden van de EC handhavingsactiviteiten verrichten en ook sancties opleggen aan lidstaten.

In de huidige EC (1999) zijn zeven van de twintig commissarissen belast met specifiek economische vraagstukken: vervoer en energie, concurrentiebeleid, ondernemingsbeleid en informatiemaatschappij, interne markt, economische en monetaire zaken, gezondheids- en consumentenbescherming en handel. De commissaris van regionaal beleid heeft ook bemoeienis met regionale economische samenwerkingsverbanden. Er is een voornemen tot reorganisaties van de commissie en de apparaten van de commissarissen.

Uitvoerende organen onder de EC.

Onder de Europese Commissie zijn comités werkzaam geweest, die deel hebben uitgemaakt van het vooroverleg van de lidstaten ten aanzien van nadere regelgeving en de toetsing van regelgeving van de lidstaten op overeenstemming met de gemeenschappelijke markt. Deze comités kunnen gevormd worden door delegaties van de lidstaten of door deskundigen. Zij kunnen belast worden met uitvoeringswerkzaamheden of met handhavingstaken. De werkzaamheden en bevoegdheden van deze comités zijn vastgelegd in het Comitologiebesluit van 1987.²⁴ Verschillende commissies en comités adviseren in zaken op beleidsterreinen van de lidstaten om nadere afspraken te regelen of beschikkingen te treffen in verband met Europese regels of verordeningen.

Comité 111, later 113, - de Commissie van deskundigen belast met de controle op de naleving van de bepalingen van communautaire besluiten betreffende Europese en internationale handel - houdt zich bezig met de toetsing van handelsregelingen van lidstaten en de verdediging van Europese

²³ De wetgevende en uitvoerende bevoegdheden van de Commissie zijn niet algemeen, maar telkens gebaseerd op een of meer specifieke bepalingen uit een Europees verdrag (Zie L.J. Brinkhorst, *Grondlijnen van Europees recht* (bew. R. Barents en A.W.H. Meij), Alphen aan den Rijn 1984, p. 48).

²⁴

handelsbelangen bij internationale verdragsorganen. Recentelijk worden adviesorganen ingesteld, die niet zijn samengesteld uit delegaties van regeringen van de lidstaten maar van niet-gouvernementele organen. Voorbeelden hiervan zijn het Energie Consultatie Comité, een overlegorgaan van Europese organisaties van werkgevers, werknemers en andere belanghebbenden, het Comité voor de handel en distributie en het Consumenten comité waarvan de landendelegaties bestaan uit consumentenverenigingen, bijgestaan door Europese consumentenorganisaties. Soms worden leden van deze commissies benoemd op voordracht van de minister van Economische Zaken. Verschillende bureau's zijn reeds aan de orde gekomen in PIVOT-rapporten over beleidsterreinen waarbij de Europese Commissie als uitvoerende instantie optreedt, zoals:

- het mededingingsbeleid (PIVOT-rapport 93)
- het energiebeleid (PIVOT-rapport 82 en 83: hierbij zijn ook de EGKS en Euratom betrokken)
- het milieubeheer (PIVOT-rapport 94)
- Waterstaat (Pivot-rapport 40)
- De handelsbevordering en het exportkrediet: de Coördinatiegroep voor exportkredietverzekering, financieringskredieten en investeringsgaranties (PIVOT-rapport handelsbevordering is in voorbereiding).
- De agrarische handelspolitiek en exportbevordering (PIVOT-rapport 80)

Rapporten over het regionaal-economisch beleid, het internationale monetaire beleid, de toepassing van in- en uitvoerregels en de handels- en exportbevordering zijn in voorbereiding..

Wanneer binnen deze beleidsterreinen specifieke overlegorganen of -structuren hebben gefunctioneerd, zullen de handelingen van de verantwoordelijke minister met betrekking tot deze organen in dat rapport beschreven worden.

Europees Parlement (EP)

Bij aanvang van de werkzaamheden in 1958 was het parlement uitsluitend adviesorgaan van de Raad ten aanzien van ingediende Europese richtlijnen en verordeningen. De leden worden sinds 1979 rechtstreeks gekozen door de burgers van de lidstaten.

Vanaf de jaren zeventig heeft het EP medezeggenschap over de EU-begroting, terwijl de bevoegdheden gestaag toenemen. Op veel gebieden gebeurt de Europese besluitvorming sinds 1987 met de samenwerkingsprocedure. Deze houdt in dat wanneer het Parlement een Raadsbesluit – dat meestal met gekwalificeerde meerderheid tot stand komt – afwijst, de Raad alleen door unanimité tot vaststelling kan overgaan. Sinds 1993 is deze coöperatieprocedure grotendeels vervangen door de medebeslissingsprocedure (co-decisie), waarbij EC-voorstellen zowel door de Raad als door het Parlement moeten worden goedgekeurd.

Een opmerkelijke en nog altijd bestaande beperking van Europarlementaire invloed zijn echter de 'verplichte uitgaven', die een groot deel uitmaken van de EG-begroting.

Het Europese Parlement kan vanaf 1993 ook de Europese Commissie ter verantwoording roepen voor zijn beleid en heeft reeds eenmaal het vertrouwen in de Europese Commissie opgezegd, waarna zij aftrad.

Economisch en Sociaal Comité (ESC)

Dit comité adviseert de Raad over onderwerpen op economisch en sociaal gebied, waaronder het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het bestaat uit – niet-gouvernementele - vertegenwoordigers uit elke lidstaat van 1) werkgeversorganisaties 2) werknemersbonden, 3)

verschillende belangen, waaronder consumenten, landbouw- middenstands- en milieuorganisaties. Het ESC onderhoudt in Nederland nauwe banden met de SER.

De 222 leden, volgens een bepaalde sleutel verdeeld over de lidstaten, worden op voordracht van de lidstaten benoemd door de Raad met eenparigheid van stemmen en voor een periode van vier jaar. De standpunten van het ESC aan de Europese Commissie worden in de plenaire vergadering vastgesteld, nadat zij door daartoe speciaal aangewezen rapporteurs in een studiegroep worden voorbereid. Het ESC is ook bevoegd om tijdelijk subcomités in te stellen.

Op een aantal gebieden moet het ESC worden geraadpleegd door de Raad al vorens deze tot een besluit komt: hieronder vallen volgens het Verdrag van Maastricht onder meer consumentenbescherming (art. 129a), industrie (art. 130), sociaal-economische verhoudingen (art. 130b), de ESF en de EFRO (art. 130^e), onderzoek en ontwikkeling (art. 126), beroepsopleiding (art., 127) . Volgens de Europese Akte van 1986 moet zij ook worden geraadpleegd inzake vervoersaangelegenheden (art. 84), belastingen (art. 99) de harmonisatie van de markt (art. 100a), gezondheid en veiligheid op het werk (art. 118a), Coördinatie van het ESF (art. 130d), onderzoek en ontwikkeling (art. 130q), en het milieu (art. 130s).

Het Comité van de Regio's

Dit Comité is ingesteld bij het Verdrag betreffende de Europese Unie. Het Comité bestaat uit vertegenwoordigers van de regionale en lokale overheden; de 222 leden, volgens een bepaalde sleutel verdeeld over de lidstaten, worden op voordracht van de lidstaten benoemd door de Raad met eenparigheid van stemmen en voor een periode van vier jaar. Regionale en lokale overheden worden via dit Comité formeel betrokken bij de totstandkoming van het beleid en de regelgeving in de EU die voor deze overheden van belang kan zijn. De Raad en de Commissie zijn verplicht op een aantal gebieden het Comité om advies te vragen, met name wanneer het gaat om regionale belangen of regionale samenwerking(sverbanden). Het Comité kan ook op eigen initiatief advies uitbrengen over alle voorstellen die aan het ESC worden voorgelegd.

De Nederlandse regering baseert haar voordracht op een gezamenlijk voorstel van het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

Hof van Justitie

Dit gerechtshof van de EU verzekert de eerbiediging van het recht bij de interpretatie en toepassing van de Verdragen. Het bestaat uit 15 rechters en 9 advocaten-generaal, die door de lidstaten benoemd worden in onderlinge overeenstemming. De arresten van het Hof zijn bindend voor zowel de gemeenschapsinstellingen als voor lidstaten en particulieren. In 1988 werd op grond van de Europese Akte een gerecht van eerste aanleg aan het Hof toegevoegd. Het gerecht bestaat uit een college van 15 rechters.

Permanente Vertegenwoordigers (PV)

De ambassadeurs van de lidstaten bij de EG worden aangeduid als Permanente Vertegenwoordigers (PV's). Ze staan de Raad van Ministers bij in het Comité van Permanente vertegenwoordigers (Coreper) en, speciaal voor het GLB (gemeenschappelijk landbouwbeleid), in het CSA. De PV's opereren binnen de onderhandelingsmarges die ze van hun regeringen hebben meegekregen. Een andere belangrijke taak van de PV's is het leveren van een bijdrage aan de voorbereiding en formulering van het nationale beleid ten aanzien van de EU. De Nederlandse PV heeft daartoe zitting in diverse coördinatiecommissies en onderraden van de Ministerraad (REZ/REIA).

Het voorzitterschap van het Coreper of CSA rouleert mee met dat van de Raad. In de CSA is de EC vertegenwoordigd door de Eurocommissaris voor Landbouw, maar meestal door een van diens topambtenaren.

Raadswerkgroepen bereiden de vergaderingen van de Coreper of CSA voor.

De lidstaten zijn in deze werkgroepen vertegenwoordigd door ambtelijke deskundigen. In dit stadium is er veel ruimte voor nationale inbreng. Het voorstel wordt doorgaans meermaals besproken.

De permanente vertegenwoordigers bereiden de vergaderingen van de Raad voor in een tweetal comités: het Coreper en het CSA. De voorstellen met betrekking tot het gemeenschappelijke landbouwbeleid worden voorbereid in het CSA, en alle overige EC-voorstellen in het Coreper. In dit stadium is er een duidelijke inbreng vanuit de lidstaten, die via hun vertegenwoordigers in het CSA of Coreper amendementen kunnen indienen.

Vraagstukken waarover binnen Coreper of CSA overeenstemming bereikt wordt tussen de PV's en de EC, worden als A-punten op de Raadsagenda geplaatst en zijn meestal hamerstukken. Voor B-punten is nog politieke discussie in de Raad nodig.

Europese Rekenkamer

Deze in 1977 ingestelde opvolger van de Controlecommissie controleert de uitgaven en ontvangsten van de Gemeenschappen. Iedere lidstaat wijst een van de leden aan.

4.3.7.3. Buitenlandse betrekkingen

Bilaterale kaders van de EEG

In het handelsverkeer met derde landen maakt de EU onderscheid naar een drietal hoofdcategorieën:

- geïndustrialiseerde landen, waarmee zij wederzijds preferentiële invoerregelingen sluit
- ontwikkelingslanden, waarmee zij eenzijdige preferentiële invoerregelingen sluit
- staatshandellanden (bedoeld zijn de vroegere volksrepublieken als de landen van het Warschau-pact en China) waarmee brede economische samenwerkingsakkoorden worden gesloten.

Deze akkoorden houden vrije invoer in, maar de concessies zijn niet onherroepelijk. Zij kunnen beperkt worden wanneer de vrije invoer een ernstige bedreiging vormt voor de eigen producenten.

De EEG heeft de volgende akkoorden gesloten met derde landen:

wederzijds preferentiële invoerregelingen

- Vrijhandelsakkoorden
 - met de in 1960 gevormde Europese Vrijhandelsassociatie (EVA of EFTA), bestaande uit o.m. Groot-Brittannië de Scandinavische landen en Zwitserland (opgericht 1960, de zone bevat nu slechts Noorwegen, IJsland en Liechtenstein, omdat de overige landen inmiddels deel uitmaken van de EU). In 1984 kwam een Verklaring van Luxemburg tot stand, waarin sprake was van de Europese Economische Ruimte als vrijhandelszone. Een in 1991 op te stellen verdrag met bijbehorende rechtsorde, instellingen en procedures werd door het Europese Hof van Justitie afgekeurd wegens tegenstrijdigheid met EG-verdragen.
 - met de Mahgreblanden Algerije Marokko en Tunesië, de Machrek landen (Egypte, Jordanië, Libanon en Syrië) en Israël, te constitueren in 2010..
- Associatieakkoorden Deze akkoorden worden veelal gesloten met landen, voor wie op den duur toetreding tot de EG mogelijk is. Er zijn associatieakkoorden gesloten met Griekenland

(1961, inmiddels EU-lid), Turkije (1963) en sedert 1990 ook met diverse landen uit Midden- en Oost-Europa.

- Douane-unies

eenzijdige preferentiële invoerregelingen

- Ingevolge de Akkoorden van Yaoendé en Verdragen van Lomé zijn aan een beperkt aantal landen van de voormalige Franse en later ook Britse koloniën in Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan (de ACS-landen) handelsvoordelen verleend voor hun producten, bijvoorbeeld door vrijstelling van invoerrechten en de toekenning van garantielijzen voor bepaalde producten. Zij vormen verder een kader voor extra bescherming en steun, bijvoorbeeld door een gegarandeerde bescherming tegen verminderde opbrengst van landbouwproducten door de Stabex-regeling (= stabiele export).
- De landen en gebieden overzee (LGO-gebieden) die speciale betrekkingen hebben met bepaalde lidstaten zijn ingevolge art.131 van het verdrag van Rome geassocieerd met de Unie.
- Het Algemeen Preferentieel Systeem (APS) is een systeem van verlaging van invoerrechten op verwerkte landbouwproducten, industriële eindproducten en halfabrikaten dat door de UNCTAD is voorgesteld om de industrialisatie van ontwikkelingslanden te bevorderen. Dit systeem werd voor het eerst in 1971 door de EG toegepast.

Multilaterale kaders van de EEG

De EEG en de GATT

De EEG heeft geen formele status als verdragsluitende partij binnen de GATT, want die status is voorbehouden aan de lidstaten. In de praktijk zijn de GATT-bepalingen onderdeel van de communautaire rechtsorde, hetgeen in 1972 door het Hof van Justitie is bevestigd. De EC heeft herhaalde malen namens zijn lidstaten in de GATT onderhandeld, o.a. over de Kennedy-ronde (1964-1967). Dit houdt in feite in dat de douane-unie zoals die in 1968 definitief tot stand is gekomen, door de GATT wordt getolereerd. De inbreng van de lidstaten in de GATT wordt gecoördineerd door comité 111, later 113, later 133 (verdragsbepaling inzake handelsverdragen). Sinds 1974 mogen EG-lidstaten overigens geen bilaterale onderhandelingen meer voeren met betrekking tot handel of betaling.

Wanneer tijdens de conferentie van Marrakesj ter afsluiting van de Uruguay-ronde de Wereldhandelsorganisatie wordt gevormd, worden ook binnen de EG nadere afspraken gemaakt over de communautaire vertegenwoordiging binnen de WTO. Voor afspraken inzake goederenhandel treedt de EU als eenheid op: de besluitvorming van de unie wordt binnen de unie geregeld door het comité 133 inzake handelsverdragen.

Productovereenkomsten van de EEG

De EEG functioneerde aanvankelijk slechts als waarnemer bij onderhandelingen over productovereenkomsten, waar immers ook Oostbloklanden bij betrokken waren. Deze beriepen zich op het VN-handvest, waaronder deze handelingen kwamen te vallen. Deze blokkade werd doorbroken door de Graanregeling 1967, die niet in het kader van de UNO, maar van de GATT werd gesloten (Kennedy-ronde). In 1968 werd de EG toegelaten als deelnemer zonder stemrecht bij de Suikerconferentie. Vanaf 1980 kan de EG als importerend lid van een dergelijke conferentie worden toegelaten. Intern werd de bevoegdheid van de EC om namens de lidstaten op te treden erkend door een advies van het Europese Hof van Justitie uit 1978 (78/1), omdat productovereenkomsten immers

deel uitmaken van de handelspolitiek. De toepassing van deze bevoegdheid moest echter worden geregeld in onderhandelingen binnen de Raad van ministers over de competentie van de EC: die was voorlopig nog beperkt tot grondstoffen waarvoor een gemeenschappelijke marktordening gold. De overige productovereenkomsten werden beschouwd als gemengde akkoorden waarbij de bevoegdheden werden gedeeld door de EG en de lidstaten.

De nieuwe werkwijze werd in 1978 en in 1985 nader uitgewerkt in de 'Proba-20'-regeling (Proba staat voor *produits de base* = grondstoffen). Volgens deze regeling wordt, indien er sprake is van een gemengd akkoord, een gezamenlijk standpunt geformuleerd door de delegaties van de lidstaten en de EG, vanaf 1985 in de vorm van een conclusie. Tijdens de conferentie treedt de EG gewoonlijk als woordvoerder op, maar deze rol kan om technische of tactische redenen ook toebedeeld worden aan een lidstaat. Indien er tijdens het verloop van een conferentie geen overeenstemming blijkt te zijn tussen de lidstaten is ruggespraak in het kader van het overlegorgaan COREPER mogelijk. De lidstaten oefenen hun stemrecht individueel uit, maar wel volgens het gezamenlijke standpunt.

Bij het verdrag van de EU (1992) is vastgesteld dat de commissie moet onderhandelen binnen de richtlijnen van de raad. Bovendien voert ze overleg met speciaal door de raad aangewezen comités. Zo richt de EER-groep zich op het akkoord inzake de Europese Economische Ruimte en is er ook een groep voor mediterrane landen en (voormalige) Oostbloklanden. Deze werkgroepen toetsen het optreden van de commissie aan richtsnoeren van de raad. Wanneer bij overeenkomsten handelspolitieke aspecten naar voren komen, wordt comité 133 ingeschakeld.

4.3.7.4. Het functioneren van de EG vanaf 1965 en de Europese Unie

Raadsbesluiten

De Raad is voortgekomen uit topconferenties van de ministers van buitenlandse zaken van lidstaten van de EG. De eerste conferentie vond plaats op 10 februari 1961. In 1974 werd afgesproken om gezamenlijk eenmaal per jaar te vergaderen. Uiteindelijk functioneerden ze gezamenlijk als Raad van Ministers van de EG, met een beslissingsbevoegdheid voor belangrijke en principiële zaken, dus in gevallen waarin de Europese Commissie niet bevoegd is tot zelfstandig optreden.²⁵ De Raad werd in 1977 regelgevende bevoegdheden toegekend. De Raad hield zich bezig met grote beleidsterreinen. In 1977 werd dit geformuleerd als.

- 1 Breed opgezette informele gedachtesessies op strategisch terrein die niet noodzakelijk tot besluiten moesten leiden
- 2 Beslissingen, richtsnoeren voor toekomstige acties en publieke verklaringen voor het beleid van de toekomst

Oplossingen van vraagstukken waarvoor op lager niveau geen oplossing is bereikt. Deze oplossingen kunnen in de vorm van verordeningen worden verkondigd.

Naarmate de EU nader is geïntegreerd, heeft de raad in toenemende mate een regelgevende bevoegdheid gekregen.

Het uitgangspunt daarbij is een Commissievoorstel aan de Raad inzake communautaire maatregelen op een bepaald terrein. De Raad laat het voorstel voorbereiden op verschillende niveaus. Deze niveaus

²⁵ Brief van de Minister-President aan de Tweede Kamer, HdTK 1978/1979 15424 nr. 1

zijn achtereenvolgens de Raadswerkgroep, de Groep Raden/Attachés,²⁶ Coreper/CSA en de High Level Groep. In deze overlegorganen hebben ambtelijke vertegenwoordigers van de lidstaten zitting. De politieke besluitvorming, tevens afronding van de wetgevingsprocedure, vindt daarna plaats in de Raad en bij gebrek aan overeenstemming in de Europese Raad.

In het navolgende wordt het besluitvormingsproces in de Raad, en vooral de Nederlandse inbreng daarin, in detail behandeld. Hierbij dient aangetekend te worden dat er drie afzonderlijke procedures bestaan om tot een Raadsbesluit te komen, te weten de raadplegingsprocedure (art. 189A EG-verdrag), de samenwerkingsprocedure (art. 189C EG-verdrag) en de medebeslissingsprocedure (art. 189B EG-verdrag). Deze procedures verschillen van elkaar in de mate waarin het Europees Parlement bij de besluitvorming betrokken wordt. Vanuit het perspectief van de Europese instellingen verschillen deze procedures aanzienlijk, maar voor de formulering van de handelingen is dat minder van belang.

Over de bevoegdheden van de ministeries tot het sturen van delegaties hebben voortdurend onderhandelingen plaats gevonden tussen de ministeries van Economische en Buitenlandse Zaken.²⁷ Dit betekent dat over het algemeen beide ministeries binnen de EG op het beleidsterrein werkzaam zijn geweest.

Algemene voorbereiding

Bij het ontwikkelen van haar voorstellen roept de Commissie de hulp in van experts uit verschillende lidstaten op het betreffende beleidsterrein. Deze deskundigen zijn meestal ambtenaar bij de centrale overheid van een lidstaat maar nemen op persoonlijke titel deel aan de advieswerkgroepen. Ze worden geacht een onafhankelijk advies uit te brengen en mogen geen nationale instructies ontvangen. Toch proberen de ministeries (ook de Nederlandse) betrokken te raken bij de voorbereiding van Commissievoorstellen door het leveren van deskundigen. In deze fase zijn de mogelijkheden om het voorstel te beïnvloeden relatief groot.

In Brussel bepaalt het Voorzitterschap in overleg met het Raadssecretariaat in welke samenstelling van de Raad (in welke vakraad) een Commissievoorstel besproken zal worden. In veel gevallen is die keuze vanzelfsprekend, maar soms ligt de toewijzing onduidelijk. Dringende kwesties kunnen voorgelegd worden aan de eerstkomende Raadsvergadering, ongeacht de samenstelling daarvan.

De tekst van de voorstellen wordt aan de lidstaten gezonden via de Permanente Vertegenwoordiging, die ze doorzendt naar het ministerie van Buitenlandse Zaken.

De CEIA, de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen (voorz.: BuiZa), is vanaf 1971 het ambtelijke voorportaal van de REZ, de Raad voor Europese Zaken, een onderraad uit de (Nederlandse) ministerraad. Eventueel wordt in de REZ of in de ministerraad het standpunt bepaald.²⁸ De CEIA is tevens het overlegapparaat van de diensten tussen het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Buitenlandse Zaken

Sinds 1989 worden de nieuwe Commissievoorstellen centraal bekeken in de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (WBNC), onder voorzitterschap van het ministerie van Buitenlandse

²⁶ Raden en attachés zijn ambtenaren die werkzaam zijn bij de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU in Brussel.

²⁷ Moquette BEP, p. 361 vlg.

²⁸ SIC, 2e Interimrapport, II, p. 115. Voor de ambtelijke voorportalen, zoals de CEIA, en onderraden van de Nederlandse Ministerraad, zoals REZ en REA, zie PIVOT-rapport nr. 1 (Coördinatie op hoog niveau).

Zaken. De nieuwe voorstellen worden inhoudelijk, technisch en politiek beoordeeld. De WBNC wijst het eerstverantwoordelijke departement aan. Hierbij dient aangetekend te worden dat de Nederlandse werkverdeling niet parallel hoeft te lopen met de Brusselse. De minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bereidt bijvoorbeeld de Nederlandse inbreng inzake sommige veterinaire dossiers voor die behandeld worden in de Gezondheidsraad, waarin namens Nederland de minister van VWS zitting heeft.

Het eerstverantwoordelijke departement stelt een concept-fiche op waarin een eerste beoordeling van het voorstel en de gevolgen voor het nationale recht en het nationale beleid worden geschetst, evenals de budgettaire gevolgen. Het voorstel wordt naar gelang de mate waarin het politieke implicaties in zich bergt aangeduid als technisch of niet-technisch. Het fiche noemt verder de voor implementatie verantwoordelijke departementen en formuleert een eerste nationale onderhandelingsstandpunt. De fiches worden door de WBNC vastgesteld en maandelijks door de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer aangeboden.

Raadswerkgroepen

In de Raadswerkgroepen worden de Commissievoorstellen in hun geheel besproken, met alle technische details. Na bereikte overeenstemming wordt het voorstel als hamerstuk geplaatst op de agenda van Coreper of CSA; dit zijn dan zogenaamde i-punten. Bij het ontbreken van overeenstemming, kan het voorstel worden doorverwezen naar behandeling door Raden/Attachés²⁹.

Voorstellen die geen of weinig politieke implicaties in zich bergen worden technisch genoemd. Het eerst verantwoordelijke ministerie bepaalt een departementaal standpunt, en stemt dat zo nodig interdepartementaal af. Enkele beleidsterreinen (zoals milieubeheer) kennen vaste procedures voor coördinatie-overleg.

Is het onderwerp politiek gevoeliger van aard (dus niet-technisch), dan leidt het ministerie van Buitenlandse Zaken het overleg. Wanneer interdepartementale overeenstemming uitblijft, komt er een hoger ambtelijk niveau in stelling. In uitzonderlijke gevallen treedt de Ministerraad op als arbiter. Voor een wijziging of aanpassing van de nationale standpunten naar aanleiding van de Raadswerkgroepsvergaderingen gelden dezelfde procedures. Verder onderhouden de betrokken ministeries regelmatig informeel overleg, onder andere telefonisch.

De instructies voor de delegatie naar de Raadswerkgroep worden op vergelijkbare wijze vastgesteld, waarbij de inbreng van Buitenlandse Zaken vooral naar voren komt wanneer meerdere departementen bij het onderwerp betrokken zijn. Die inbreng beperkt zich bij technische voorstellen tot het versturen van de instructie naar de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU (PV), maar bij niet-technische voorstellen stelt Buitenlandse Zaken de instructie voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de Raadswerkgroep ook vast.

De Nederlandse delegatie naar de Raadswerkgroep staat onder leiding van de ambtelijke expert of de ambtenaar bij de Permanente Vertegenwoordiging van het meest betrokken ministerie. De ambtenaren die de vergadering van de Raadswerkgroep hebben bijgewoond rapporteren hierover aan hun departement. Deze verslagen staan los van de officiële verslagen die door het Raadssecretariaat gemaakt worden.

Groep Raden/Attachés

²⁹ EU Handboek, p.33.

Wanneer een Raadswerkgroep geen overeenstemming bereikt, kan de gestrande voorbereiding van Coreper-vergaderingen overgedragen worden aan een speciaal ingestelde groep van Raden en Attachés van de Permanente Vertegenwoordigers van de lidstaten. Het gaat om hoofdzaken en om het bereiken van een compromis. In principe zitten er geen deskundigen bij dit overleg, tenzij de PV dat noodzakelijk vindt. In geval van overeenstemming wordt het voorstel alsnog als I-punt geplaatst op de Coreper-agenda. Wanneer geschilpunten resteren, dan komt het voorstel voor inhoudelijke bespreking op die agenda als II-punt.

De Ministers van Economische Zaken stellen instructies op voor hun eigen afgevaardigden naar deze groepen, eventueel in overleg met andere betrokken ministers. De Raden en Attachés rapporteren aan hun eigen departement over het verloop van de besprekingen. Er zijn hiernaast ook officiële Brusselse verslagen.

Coreper

In het Coreper-overleg worden alle Raadsvergaderingen voorbereid. Er is wekelijks overleg in Brussel, en de voorbereiding daarop heeft een standaard karakter.

Het instructieoverleg voor Coreper-vergaderingen gebeurt interdepartementaal onder leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken; vertegenwoordigers van de eerstverantwoordelijke ministeries brengen ieder hun conceptinstructie in. Wanneer geen consensus bereikt wordt, kan de instructie wat minder concreet geformuleerd worden of kan er op hoog ambtelijk niveau gezocht worden naar een oplossing. Zoals boven is gebleken kan het Coreper ook dienen als orgaan voor ruggespraak indien tijdens lopende onderhandelingen met derden een gemeenschappelijk standpunt blijkt te ontbreken. De vergaderingen van het CSA (Comité Spécial Agriculture) bereiden uitsluitend vergaderingen van de Landbouwwraad voor, zodat daarbij alleen de minister van Landbouw betrokken is.

Over Coreper- en CSA-vergaderingen worden verslagen gemaakt door de PV. Ook kan er afzonderlijk gerapporteerd worden door de ambtenaren bij de PV van het meest betrokken ministerie. Er zijn tenslotte ook officiële Brusselse verslagen.

In Nederland wordt het standpunt in het Coreper-overleg interdepartementaal afgestemd door het wekelijkse PV-instructie-overleg. Het resultaat vindt zijn neerslag in instructies aan de PV. Het ministerie van EZ is daarin vertegenwoordigd door een gespecialiseerde ambtenaar van het directoraat BEB.

High Level Groep

Wanneer ook het Coreper geen overeenstemming weet te bereiken over een Commissievoorstel, kan een onderwerp overgedragen worden aan een High Level Groep van hoge beleidsambtenaren.

Raad

Op het niveau van de Raad is de ambtelijke inbreng ondergeschikt aan de politieke onderhandelingen. In dit stadium wordt niet meer gesproken van instructies, maar van standpunten; overigens worden de onderhandelingen wel voorbereid door positiebepalingen. In de Raad is het toegestaan om bepaalde soorten van voorbehoud te maken, zowel bij het hele voorstel als bij onderdelen daarvan, of een parlementair dan wel studie-, wacht- of taalvoorbehoud.

Coördinatie binnen Nederland

De nationale standpunten voor inbreng in de Raad worden sinds 1958 voorbereid door de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen, thans geheten Coördinatiecommissie Europese Aangelegenheden (CoCo). Deze staat onder leiding van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en bevat verder vertegenwoordigingen van de minister van Economische Zaken, en hoge ambtenaren van alle ministeries en de PV. De commissie komt wekelijks bijeen om concept-instructies op te stellen voor de Raadsvergaderingen van de volgende week. Het overleg wordt gehouden aan de hand van ontwerpconclusies, waarna de CoCo conclusies en posities formuleert al naar gelang men het eens kan worden over het per agendapunt in te nemen standpunt. De ambtenaren die deelnemen aan het CoCo-beraad rapporteren hierover aan hun minister met een nota. (De term CoCo is later gaan gelden voor tal van coördinatiecommissies in beleidsterreinen van diverse ministeries onder meer op het gebied van economische zaken/ontwikkelingshulp en milieubeheer). Bij gebrek aan eenstemmigheid neemt veelal de REIA een besluit (Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden), waarin de meeste ministers zitting hebben, bijgestaan door enkele directeuren-generaal en de PV. Voorheen gebeurde dit in de REZ (Raad voor Europese Zaken). Vanaf 1993 worden deze kwesties doorverwezen naar de CoCoHan (zie verderop). Uiteindelijk stelt de Ministerraad de standpunten vast met de bijbehorende instructies voor de minister en zijn delegatie naar de Raad.

Wanneer een ministerie primair of medeverantwoordelijk is voor een agendapunt op een Raadsvergadering, maakt een vertegenwoordiger van dat ministerie deel uit van de delegatie naar die Raadsvergadering. Deze vertegenwoordiger rapporteert over het verloop van de Raadsvergadering aan zijn eigen departement. Daarnaast worden door de ministers verslagen opgesteld over de vergaderingen van de vakraad die ze hebben bijgewoond; deze geven het Nederlandse perspectief weer en worden naar de Tweede Kamer gestuurd. Tenslotte stelt ook het Brusselse Raadssecretariaat rapporteren over Raadsvergaderingen op.

De vergaderingen van de CoCo worden voorbereid door een werkgroep BNC (Werkgroep beoordeling nieuwe commissievoorstellen) die de nieuwe (wetgevings-)voorstellen van de EC bespreekt en daarover een voorlopige uitspraak doet. Deze uitspraak, die geldt als een eerste Nederlandse standpuntbepaling, wordt aan de Staten-Generaal bekend gemaakt en wordt als aanhangsel aan de CoCo-conclusies gevoegd.

Sinds 1993 is er een overkoepelende CoCo, de CoCoHan (Coördinatiecommissie op Hoog Ambtelijk Niveau). Deze incidenteel bijeenkomende commissie van directeuren- en secretarissen-generaal en de PV staat onder leiding van Buitenlandse Zaken en houdt zich bezig met ingewikkelde zaken, die aan de REIA moeten worden voorgelegd. Aan de desbetreffende minister worden algemene rapporten uitgebracht; de conclusies worden vaak besproken in de REIA alvorens ze in de Ministerraad aan de orde komen.

4.3.7.5 Uitvoeringsbepalingen van de Europese Commissie

In de besluiten die de Raad neemt, verleent zij de Europese Commissie de bevoegdheid uitvoeringsbepalingen uit te vaardigen (art. 145 van het EG-verdrag). Bij het uitoefenen van deze bevoegdheid mag de Commissie de besluiten van de Raad echter niet veranderen of aanvullen. Hierop wordt toegezien door middel van het inschakelen van comités, waarin de lidstaten vertegenwoordigd zijn.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen drie verschillende soorten comités die adviseren over de uitvoeringsbepalingen van de EC: raadgevende comités, comités van beheer en

reglementeringscomités. Afhankelijk van het soort comité dat een advies geeft, moet de Commissie in meerdere of mindere mate rekening houden met het advies.³⁰

In de besluitvorming van de Commissie voor maatregelen ter uitvoering van de Raadsbesluiten betreffende de verwezenlijking van de interne markt, worden de *raadgevende comités* ingeschakeld. De Commissie is niet verplicht rekening te houden met het advies van dergelijke comités. De Commissie brengt het comité op de hoogte van de mate waarin zij met het advies van het comité rekening heeft gehouden.

Voor maatregelen in de agrarische sector wordt er in de procedure sinds 1962 een *beheerscomité* ingeschakeld, die volgens een vaste procedure de Commissie van advies moet dienen. Wijkt het advies af van het voorgenomen besluit van de Commissie, dan kan de Commissie een aantal maatregelen in onmiddellijke werking stellen, maar wordt de Raad in staat gesteld binnen een bepaalde termijn (meestal één maand) een andersluidend besluit te nemen. Deze comités van beheer spelen een grote rol in het beheer van de gemeenschappelijk marktorganisaties en in het kader van het gemeenschappelijke landbouwbeleid.

Voor een aantal uitvoeringsmaatregelen van de Commissie wordt sinds 1968 een wat zwaardere procedure bij het inschakelen van de *reglementeringscomités* toegepast. Het gaat daarbij om het beheer van het gemeenschappelijke douanetarief, het beheer en aanpassing van gemeenschappelijke normen voor bijvoorbeeld levensmiddelen of op fytosanitair en diergeneeskundig gebied.³¹ De Commissie kan bij een afwijkend advies van een reglementeringscomité de voorgestelde uitvoeringsmaatregelen niet onmiddellijk toepassen, maar moet de voorstellen aan de Raad voorleggen die dan een besluit neemt. Bij het uitblijven van een dergelijk Raadsbesluit stelt de Commissie de voorgestelde maatregelen vast.

De raadgevende, beheers- en reglementeringscomités worden opgericht door de Raad; de leden worden door de Raad benoemd op voordracht van de lidstaten. Meestal worden de benoeming en de verdeling van de zetels in een comité over de lidstaten geregeld in het betreffende oprichtingsbesluit.

Ook in Nederland zijn op het gebied van uitvoering interdepartementale coördinatiegroepen opgericht. Hierbij kan men onderscheid maken tussen:

- groepen die belast zijn met de uitvoering van specifieke Europese verordeningen waarbij uitvoeringshandelingen van het rijk betrokken zijn, te weten:
 - Het Interdepartementaal Overleg Europese Aanbesteding (IOEA)
 - Het Interdepartementaal Steun Overleg ISO komt maandelijks bijeen om de meest recente ontwikkelingen op het gebied van staatssteun te bespreken. Het is als klankbord het adviesorgaan aan de departementen met betrekking tot Europese regelgeving op het gebied van subsidies. Ook bereidt het het Nederlandse standpunt voor ten behoeve van het multilateraal overleg met de EC over steunaangelegenheden. Het overleg wordt voorgezeten door BEB
 - Werkgroep Interne Markt inzake de uitvoering van regels tegen marktbelemmerende handelingen
 - Werkgroep art. 226 (verweer tegen klachten tegen Nederland wegens inbreuken van het Europees recht)
- groepen, verbonden aan de Interdepartementale Commissie voor Europees Recht ICER: Deze groep geeft een bulletin uit dat mededelingen doet over de consequenties van Europese besluiten.
 - Groep voorbereiding: ICER-V, is belast met de systematische verkenning van de ontwikkelingen in de Europese wetgeving en rechtspraak. Zij schrijft adviezen over voorgenomen Europees beleid en uitvoering. De ICER-V maakt op fiches analyses

³⁰ EU Handboek, pp. 65-66.

³¹ Emile Noël, *De instellingen van de Europese Gemeenschap*, Brussel/Luxemburg 1993, pp. 21-22.

van arresten van het hof die mogelijk consequenties voor de Nederlandse wet- en regelgeving hebben. Ook coördineert ze de Nederlandse inbreng in procedures voor het Hof van Justitie in Luxemburg.

- Groep uitvoering
- Interdepartementale werkgroep notificaties (sc. van Nederlandse regelgeving) IWN (geldt voor alle supranationale organen, dus ook de WTO). Deze groep bespreekt interdepartementale notificatieproblemen. Nederlandse regels moeten ingevolge verdragen ter toetsing worden aangemeld bij de Europese Commissie op straffe van nietigheid. De actualiteit van deze groep is vooral van belang sedert de commotie die in 1995 ontstond naar aanleiding van een arrest van het Hof op grond waarvan niet-genotificeerde regels nietig werden verklaard.
- Het Implementatieoverleg bewaakt de uitvoering van Europese richtlijnen in de Nederlandse regelgeving. Het wordt gevoerd door coördinatoren van de departementen die voor de uitvoering van deze regels verantwoordelijk zijn. Speciaal art. 226-overleg vindt plaats, wanneer de Europese commissie Nederland in gebreke stelt bij de uitvoering van een richtlijn of stelt dat er Nederlandse regels in strijd zijn met Europese regelgeving.

Comité 133

Voordat de commissie een voorstel of aanbeveling doet bij de raad op het gebied van communautaire handelsaangelegenheden naar buiten, voert ze overleg met de lidstaten in het ‘Speciaal Comité artikel 133’ (vroeger: 111, 113) dat verwijst naar het gelijknamige artikel van het alsdan geldende Europese verdrag (Verdrag van Rome en de daarop volgende verdragen). Het comité wordt voorgezeten door het land dat in die periode het voorzitterschap van de raad bekleedt. Het comité functioneert in de eerste plaats als klankbord voor de commissie in de voorbereiding en uitvoering van de gemeenschappelijke handelspolitiek. Daarnaast is het tussentijds overlegorgaan met de commissie tijdens haar lopende onderhandelingen met derde landen of in multilateraal verband. Het comité bereidt beslissingen van de Raad voor door middel van adviezen, waarbij ze deze adviezen classificeert als A- of B-punten (over A-punten wordt meestal geen discussie meer gevoerd). Het comité streeft ernaar om in dat geval consensus tussen de landen te bereiken of in ieder geval een gekwalificeerde meerderheid. Mocht dit niet lukken of zijn er zwaardere punten, dan neemt de Coreper de voorbereiding over. Ook functioneert zij als overlegorgaan in handelsaangelegenheden waarin de competentie wordt gedeeld door de EG en de Lidstaten (bijvoorbeeld in sommige productverdragsorganen, zie boven). Comité 133 houdt zich tegenwoordig voornamelijk bezig met de WTO en toetst of voorgenomen EG-vrijhandelsovereenkomsten stroken met de WTO-afspraken. Er is in Genève bijna dagelijks Comité 133-overleg met betrekking tot de aldaar gevestigde WTO. Het is bedoeld voor de coördinatie van Europese standpunten ten aanzien van het beheer van de verschillende WTO-akkoorden.

De leden van Comité 133 zijn meestal de directeuren-generaal voor de handelspolitiek, en - wanneer dat nodig is - de handelsministers van de lidstaten. Comité 133 komt maandelijks bijeen met zijn leden als voorbereidend overlegorgaan en houdt jaarlijks WTO-bijeenkomsten op ministersniveau. Voor de overige (wekelijkse) bijeenkomsten worden plaatsvervangende leden afgevaardigd. Het comité dient dan vooral als overleg- en coördinatieorgaan. Bij handelsgeschillen binnen de WTO, waarbij het DSB of andere geschilleninstanties moeten optreden, stelt de commissie het EG-standpunt op. Bij de verdediging daarvan heeft de Commissie de vrije hand, niet alleen vanwege de vereiste

specifieke juridische kennis maar vooral omdat het gaat om een Gemeenschapsbevoegdheid. Er is dus bij dergelijke WTO-zaken geen gedeelde competentie, al informeert de Commissie de lidstaten wel tijdens bijeenkomsten van Comité 113 in Genève.

Nederlandse voorbereiding

De Nederlandse inbreng in Comité 133 wordt voorbereid op het ministerie van Economische Zaken. EZ stelt de concept-instructies op. Ze worden wekelijks vastgesteld in de Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek (IRHP), het ambtelijke voorportaal dat alle aangelegenheden behandelt die buiten de Gemeenschapscompetentie vallen.³² Belangrijke zaken, zoals regeringsstandpunten, gaan na de IRHP nog door naar de Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden (REIA) en de ministerraad.

EZ leidt de delegaties naar Comité 133. Waar nodig levert ook een afvaardiging van de minister van Landbouw een bijdrage.

Interne Markt Raad

De Interne Marktraad is een ministersconferentie op economisch terrein die vier keer per jaar bijeen komt. Onderwerpen zijn strategische nota's van de Europese Commissie, waaronder de Interne Markt Strategie. De Nederlandse vertegenwoordiging in de Interne Markt bestaat uit de Staatssecretaris voor Europese Zaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze zit de interparlementaire Werkgroep Interne Markt voor. Het ministerie van Economische Zaken levert een eigen bijdrage aan deze werkgroep.

Comité Handel en Distributie

Het Comité functioneert vanaf 20 mei 1981, en is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Europese en nationale organisaties van de sector handel en distributie, alsmede uit andere, op het gebied van handel en distributie vooraanstaande, bijzonder deskundige personen, met dien verstande dat allen aan het hoofd van een onderneming dienen te staan of daaraan leiding dienen te geven. (art. 1 van het instellingsbesluit) . Het Comité heeft tot taak de Commissie op haar verzoek van advies te dienen over alle vraagstukken die zich met betrekking tot de handel en de distributie in het kader van de Gemeenschap voordoen en over de weerslag op die sector van de door de Commissie op ander terrein ontplooidde activiteiten. (art. 2.) In het comité hebben naast nationale afvaardigingen zitting de UNICE en de Permanente Conferentie van de Kamers van Koophandel en Industrie ('Eurochambre'). De overige leden worden als afgevaardigden van de lidstaten door de EC benoemd. Het comité vergadert minstens tweemaal per jaar; het stelt een bureau in waarin tien delegaties van een lidstaat functioneren.

Implementatie van de Europese regelgeving

Verordeningen zijn rechtstreeks toepasselijk in de nationale rechtsorde en hoeven in principe niet omgezet te worden in nationale regelgeving. Toch zullen verordeningen in veel gevallen een nadere uitwerking in nationale regels behoeven; het gaat bijvoorbeeld om het aanwijzen van de bevoegde uitvoeringsautoriteiten.

Richtlijnen moeten wel omgezet worden in nationale regelgeving (wetten, algemene maatregelen van bestuur of ministeriële regelingen. Bovendien is in een richtlijn steeds een datum opgenomen voor welke de lidstaten de benodigde maatregelen moeten treffen.

³² Ondanks het feit dat Comité 133 zich voornamelijk richt op de gemeenschappelijke handelspolitiek, is door de regering bepaald dat niet de REIA de instructies voorbereidt, maar de IRHP.

Om de voortgang van de implementatie van richtlijnen te bewaken heeft het kabinet afspraken gemaakt. Aan de hand van kwartaal- en maandoverzichten wordt in de Ministerraad bekeken of er achterstanden bij de implementatie zijn of dreigen te ontstaan.

De EU-regelgeving bevat voorts bepalingen die niet in de nationale wet- en regelgeving worden opgenomen. Het gaat om zaken als het informeren van de Commissie over de gang van zaken, het indienen van plannen, e.d. Dergelijke handelingen zijn specifiek omschreven in de EU-regelgeving en moeten dus met de betreffende EU-richtlijn of verordening in een institutioneel onderzoek worden opgenomen.

Vaak gaat het om aanwijzingen in verband met nationale wet- en regelgeving op diverse beleidsterreinen. Indien deze regelgeving aan Europese aanwijzingen onderhevig is, mag in normale situaties worden aangenomen dat deze aanwijzingen tijdens de totstandkoming van die regels wordt opgevolgd. Voor de bemiddelende rol van de minister van Economische Zaken ter uitvoering van EU-regelgeving op het gebied van economische mededinging heeft gespeeld, zie het PIVOT-rapport inzake het desbetreffende beleidsterrein. Hierin is aangegeven dat het ministerie van Binnenlandse Zaken bemiddelt voor de uitvoering van Europese regelgeving door andere overheden dan het rijk. Voor het overige kan worden gesteld dat Europese regelgeving zoveel mogelijk rechtstreeks wordt toegepast ten aanzien van belanghebbenden.

Algemeen

131.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het detacheren/benoemen van ambtenaren bij Nederlandse vertegenwoordigingen bij commissies ter voorbereiding van Europese instellingen.
Periode	1950-1958
Product	Besluit
Opmerking	Bedoeld zijn organen ontstaan naar aanleiding van het plan-Schuman in 1950.

132.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het (doen) leveren van bijdragen in vergaderingen van commissies ter voorbereiding van Europese instellingen.
Periode	1950-1958
Product	Verslag

133.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het participeren in interdepartementale werkgroepen ter voorbereiding van de instelling van verdragsorganen ter uitvoering van het Europese Integratiebeleid.
Periode	1955-
Product	
Opmerking	Ingesteld zijn: De Interdepartementale Commissie voor Communautaire Aangelegenheden ICA (Voorzitter ministerie van EZ)

134.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het detacheren/benoemen van ambtenaren bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EG.

Periode 1958-
Product Besluit

Raadsbesluiten

135.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het voorbereiden van bijdragen aan werkgroepen van de Europese Commissie inzake het economisch beleid.

Periode 1958-

Opmerking Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen over de geleverde inbreng in de werkgroepen.

136.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het opstellen van conceptinformatiefiches over voorstellen, mededelingen en Groenboeken van de Europese Commissie op het gebied van Europese en internationale handel.

Periode 1989-

Product Conceptfiches.

137.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van Raadswerkgroepen met betrekking tot Europese en internationale handel.

Periode 1958-

Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven. De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten. Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van Raadswerkgroepen.

138.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het voorbereiden van vergaderingen van ad hoc groepen Raden/Attachés met betrekking tot Europese en internationale handel.

Periode 1958-

Product

Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven. De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten. Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van ad hoc groepen Raden/Attachés.

139.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het mede voorbereiden van vergaderingen van het Coreper met betrekking tot Europese en internationale handel.

Periode 1958-
Product
Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven. De instructies voor de Nederlandse vertegenwoordiger in het Coreper (de PV) worden wekelijks vastgesteld in interdepartementaal overleg onder leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot conceptinstructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten. Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van het Coreper.

140.

Actor Minister van Economische Zaken
De Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek
Handeling Het mede voorbereiden van vergaderingen van ad hoc High Level groepen met betrekking tot Europese en internationale handel.

Periode 1958-

Product

Opmerking Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven. De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot conceptinstructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten. Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van High Level groepen., thans Comite 133

141.

Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
Handeling Het opstellen van departementale standpunten inzake algemene en op langere termijn spelende zaken van EU-belang inzake Europese en internationale handel.

Periode 1993-

Opmerking Overleg hierover in de Coördinatiecommissie op Hoog Ambtelijk Niveau (CoCoHan) leidt tot algemene rapporten aan de betrokken ministers.

Uitvoeringsbepalingen van de Europese Commissie

142.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het voordragen van personen voor benoeming in een raadgevend comité, beheerscomité of reglementeringscomité.

Periode 1958-

Product

Opmerking De Raad benoemt de leden van de comités.

143.

Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
Handeling Het opstellen en wijzigen van standpunten inzake door de Europese Commissie voorgestelde uitvoeringsbepalingen met betrekking tot de internationale handel, die

	besproken worden in een raadgevend comité, een beheerscomité of een reglementeringscomité.
Periode	1958-
Opmerking	Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven. Wanneer meerdere departementen betrokken zijn leidt het eerstverantwoordelijke ministerie het coördinatieoverleg. Onder deze handeling valt ook het opstellen van instructies voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de comités. Onder deze handeling valt ook het opstellen van verslagen van vergaderingen van deze comités.
144.	
Actor	Minister van Economische Zaken Minister van Buitenlandse Zaken Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Handeling	Het leveren van Nederlandse bijdragen aan het Comité 133 met betrekking tot gemeenschappelijke standpunten voor externe handelsverdragen.
Periode	1968-
Opmerking	Hierbij is inbegrepen: het concipiëren van instructies aan de Nederlandse delegatie; deze instructies kunnen door de minister, maar ook door de REA of de Ministerraad worden vastgesteld. Het uitbrengen van verslag van de vergaderingen namens de Nederlandse delegatie.
Product	GATT-afspraken Bilaterale EG-handelsverdragen Aanwijzingen voor handelsverdragen met landen die de EG-commissie niet erkennen
145.	
Actor	De Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek
Handeling	Het adviseren over door de minister van EZ geconcipeerde bijdragen aan het Comité 133 met betrekking tot gemeenschappelijke standpunten inzake de voorbereiding van EG-besluiten.
Periode	1959-
Overlegkader	De Minister van Buitenlandse Zaken De minister van Landbouw en Visserij
146.	
Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het periodiek rapporteren inzake de verwezenlijking van door de EC vastgestelde programma's.
Periode	1958-
Product	
Opmerking	Het gaat hierbij om richtlijnen, die in de vorm van een programma zijn ingediend. Naast regelgeving houdt deze richtlijn ook de verplichting in om periodiek verslag uit te brengen. Veelal heeft dit programma een beperkte duur van hooguit vier jaar.

Implementatie van Europese regelgeving

De Nederlandse economie is zeer open en drijft voor een belangrijk deel op de export. Veel Nederlandse bedrijven zijn internationaal actief. Daarom maakt de Nederlandse overheid internationale afspraken om zeker te stellen dat het internationale handelsverkeer zo min mogelijk belemmeringen ondervindt. Van de totale Nederlandse export wordt 80% afgezet binnen de Europese Unie. Vandaar het grote belang van de regelgeving van de Europese interne markt voor het Nederlands bedrijfsleven. Ook buiten Europa heeft Nederland belangrijke afzetmarkten.

Ook de financiële instrumenten met betrekking tot bevordering van de handelsbelangen worden getoetst aan Europese regelgeving: zij worden aan de Europese commissie ter goedkeuring voorgelegd. Deze toetsen maken met name deel uit van het mededingingsbeleid.

In Nederland worden de consequenties van het juridische aspecten van het Europese beleid intern nader ter discussies gesteld in verschillende interdepartementale overleggroepen die periodiek bijeenkomen. Het doel hiervan is soms voorlichting, een enkele maal is het een voorportaal voor afstemming van het beleid van de verschillende ministeries met de Europese regelgeving. Van belang zijn:

de notificatie van Nederlandse regels aan een bureau van de Europese commissie, die ingevolge een verordening of een richtlijn deze regels moet toetsen. Voor de uitvoering van een belangrijke richtlijn ingevolge het Securitel-arrest, zie PIVOT-rapport 93 *Mededingingsbeleid*.

de uitvoering van overheidsbesluiten

aanklachten bij het Europese Hof van Justitie tegen Nederlandse regelgeving

De minister van Economische Zaken heeft eigen interne coördinatiestructuren ingesteld om de implementatie van Europese regels.

147.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het opstellen van een plan ter implementatie van een door de Raad vast te stellen besluit inzake de Europese en internationale handel.

Periode 1993-

Grondslag Aanwijzingen voor regelgeving (1992, Stcrt. 230) , nr. 334

Product Implementatieplan

Opmerking Het betreft hier plannen ter implementatie van richtlijnen en verordeningen die onderworpen zijn aan de samenwerkingsprocedure of de medebeslissingsprocedure (co-decisie) van Raad en Europees Parlement. Het implementatieplan moet binnen een maand nadat de Raad het gemeenschappelijk standpunt heeft vastgesteld voorgelegd worden aan de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen.

148.

Actor Minister van Economische Zaken
Vakminister

Handeling Het (mede) notificeren van Nederlandse regelgeving aan de Commissie van deskundigen belast met de controle op de naleving van de bepalingen van communautaire besluiten betreffende Europese en internationale handel.

Periode 1958-

Grondslag Richtlijnen

Product Besluit

149.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het leveren van bijdragen aan het periodiek interdepartementaal overleg of

- implementatieoverleg van Europese regels.
- Periode 1980-
- Product Verslagen van bijeenkomsten van het Interdepartementaal Steunoverleg ISO, het Interdepartementaal Overleg Europese Aanbesteding, de Werkgroep Interne Markt Uitvoeringsformulieren (PDF)
- Overlegkader Ministerie van Buitenlandse Zaken
- 150.
- Actor Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
- Handeling Het registreren van eigen regelgeving ten behoeve van het interdepartementaal implementatieoverleg van Europese regels inzake Europese en internationale handel.
- Periode 1980-
- Product Database
- 151.
- Actor Vakminister
- Handeling Het leveren van bijdragen aan implementatieplannen om de nationale wet- en regelgeving aan te passen aan Europese richtlijnen.
- Periode 1992 -
- Bron *Aanwijzingen voor regelgeving* (Stcrt. 1992. 230) 334
- 152.
- Actor Minister van Economische Zaken
vakminister
- Handeling Het leveren van bijdragen aan de Interdepartementale Commissie Europees Recht en zijn subcommissie.
- Periode 1980-
- Product O.a. mededelingen in de ICER-nieuwsbrief
- Opmerking In overleg met ICER-V
- 153.
- Actor Minister van Economische Zaken
- Handeling Het (mede) voorbereiden van verweer tegen inbreukprocedures die de Europese commissie tegen Nederland heeft ingesteld.
- Periode 1992-
- Product Rapporten op prejudiciële vragen van het ICER/V
- Opmerking Deze voorbereiding vindt tegenwoordig plaats in een interdepartementale werkgroep waarin een medewerker van BEB vertegenwoordigd is. In overleg met ICER-V.
- Bron Richtlijnen, art. 228 EU-verdrag.
- 154.
- Actor Minister van Economische Zaken
- Handeling Het internationaal verspreiden van aankondigingen van openbare aanbesteding.
- Periode 1946-
- Product Standaardformulier
- Overlegkader IOEA
- Opmerking Zie over de participatie van de minister bij de totstandkoming van deze regelgeving in het Europees overleg het PIVOT-rapport nr. 9. *Mededingingsbeleid*.
- Bron Art. 89 (ex-artikel 94) EU-verdrag.

Bijzondere EG-regelingen

Trade Barriers Regulation (TBR)

De Trade Barriers Regulation is een EG-verordening van de Raad met van 22 december 1994, met als nummer 3286/94 (EG-Publikatieblad L 349 van 31 december 1994).

De TBR stelt de Europese Commissie in staat om in te grijpen bij klachten over het onvoldoende functioneren van de interne markt van de EG, waarbij met name moet worden gedacht aan:

Onjuiste toepassing of het geen gevolg geven aan EU-richtlijnen

nationale regelgeving van lid-staten

Overheidsoptreden van lidstaten in strijd met het Europese recht

Concurrentievervalsende staatssteun

Kartelvorming door bedrijven

Inbreuk op de wederzijdse erkenning van nationale producteisen

Een deel van de regelgeving wordt mede bepaald door het mededingingsbeleid van de EU, waarover reeds onderzoek is gedaan in PIVOT-rapport 92 *Economische mededinging*.

De belanghebbende kan de klacht rechtstreeks aan de Europese Commissie voorleggen, maar de minister beveelt zich aan als toezichthouder op de behandeling van de klacht.

Deze ‘handelsbarrièreverordening’ stelt niet alleen overheden, maar vooral ook ondernemingen van EG-lidstaten die schade lijden door handelsbelemmeringen van niet-EG landen in staat hierover een formele klacht bij de Europese Commissie (DGI) in te dienen. Er moet daarbij wel sprake zijn van inbreuken van buitenlandse overheden op hun WTO -of andere internationale verplichtingen t.o.v. de EG.

De Commissie is gehouden deze TBR-klachten binnen een bepaalde termijn te behandelen. Dat gebeurt in een adviserend comité in Brussel dat onder de TBR is ingesteld en waarin de lidstaten zijn vertegenwoordigd. Als klachten na onderzoek in dit Comité gegrond worden verklaard en niet in der minne kunnen worden geschikt, bestaat de volgende stap in de TBR-procedure doorgaans uit het aanboren van bestaande bilaterale dan wel WTO-kanalen voor geschillenbeslechting. Het nemen van eenzijdige (EG) maatregelen laat de TBR niet toe.

In maart 1997 heeft het ministerie van Economische Zaken het Klachtenloket Werking Europese Markt geopend. Nu dit loket heeft bewezen te voorzien in een behoefte van het bedrijfsleven, is het uitgebreid naar de wereldmarkt. Het Klachtenloket Europese en Wereldmarkt staat nu open voor klachten met betrekking tot alle landen waarmee Europese of internationale afspraken zijn gemaakt

155.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het bemiddelen bij klachten van ondernemers inzake handelsbelemmeringen in de Europese markt.

Periode 1994-

Opmerking In 1997 heeft het ministerie hierover een klachtenloket geopend.

Bron Trade Barriers Regulation.

156.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling Het deelnemen aan een adviserend EG-Comité ter beoordeling van aan de Wereldhandelsorganisatie voor te leggen klachten over handelsbelemmeringen van lidstaten van de WTO.
Periode 1994-
Bron Trade Barriers Regulation

157.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het via het adviserend EG-Comite aan de Wereldhandelsorganisatie indienen van klachten over handelsbelemmeringen van andere lidstaten van de WTO.
Periode 1994-
Opmerking De klachten inzake het onvoldoende functioneren van de wereldmarkt worden door regeringsinterventie afgedaan.
Bron Trade Barriers Regulation

158.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het ontwerpen van formulieren en procedurevoorschriften voor de bemiddeling bij klachten van ondernemers inzake handelsbelemmeringen in de Europese of internationale markt.
Periode 1980-
Product Standaardformulier (PDF), voorlichtingsteksten
Overlegkader Kamers van Koophandel, toporganen van het bedrijfsleven, EG-voorlichtingsorganen.
Opmerking Interventie van de Nederlandse regering als zodanig behoort tot het mededingingsbeleid. In 1997 heeft het ministerie echter een klachtenloket Europese Markt geopend, waar belanghebbenden hun protesten kunnen indienen tegen inbreuken op afspraken in de EU of de Wereldhandelsorganisatie.

Centre for the Development of Industry

Dit is een gezamenlijke organisatie van de ACS-landen (Afrika, Caraïbisch gebied en Stille Oceaan) en de Europese Unie die als doel heeft de bevordering van het opzetten, uitbreiden of herstructureren van industriële bedrijven (met name verwerkende en agro-industrie) in de ACS-landen. Hierbij moet worden gedacht aan joint ventures, management contracten, marketing overeenkomsten, licenties, franchising, subcontracting en haalbaarheids-studies. De CDI vertrekt advies, verleent technische bijstand of verstrekt subsidie aan ondernemers binnen de EG of hun partners in ACS-landen die in de ACS-landen een industrieel project willen starten.

159.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het leveren van bijdrage aan de activiteiten van het Centre for the Development of Industry.
Periode
Product
Opmerking
Bron

4.4 Personeel op buitenlandse posten

4.3.1. Inleiding

De taken van de Nederlandse vertegenwoordiging kunnen worden bepaald door de verdragen die Nederland met het land waarmee het zijn vertegenwoordiging uitwisselt heeft gesloten. Hierin kan aan personen worden opgedragen dat zij garant staan voor de uitvoering van de daarin opgenomen bepalingen. Deze vertegenwoordigingen waren belast met een takenpakket dat betrekking had op:

- A. Politieke aangelegenheden⁷
- B. Economische aangelegenheden
- C. Aangelegenheden van ontwikkelingssamenwerking
- D. Consulaire aangelegenheden
- E. Pers- en culturele aangelegenheden.

De werkzaamheden onder B. geschieden in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, afdeling Buitenlandse Economische Betrekkingen en de Economische Voorlichtingsdienst. Handelsvoorlichting en economische inlichtingen behoorden oorspronkelijk tot de taak van de consulaire dienst. De consulaire posten, verdeeld over ambtsgebieden in het buitenland moesten namelijk de Nederlandse wet uitvoeren ten aanzien van Nederlandse onderdanen in het buitenland en regelmatig rapporteren over de handelssituatie ter plaatse. De wijze waarop dit geschiedde was vastgelegd in een consulaire handleiding, die in 1926 was vastgesteld en sedertdien van wijzigingsbladen was voorzien. Inmiddels bleken ook agenten van grote bedrijven in het buitenland als de Nederlandse Handelmaatschappij en de grote scheepvaartlijnen soms over een minstens even effectieve voorlichtingsdienst te beschikken.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de taakstelling van de consuls op economisch terrein gecentraliseerd: er werden economische voorlichtingsambtenaren en economisch geschoold personeel aan ambassades verbonden, terwijl er ook afzonderlijke handelsmissies werden gevormd.³³

Na de instelling van het ministerie van Economische Zaken en een daarbij behorende voorlichtingsdienst heeft men de keuze gehad tussen de instelling van ambtelijke kantoren, al dan niet verbonden aan ambassades, en de verstrekking van opdrachten van particuliere organisaties in het buitenland. Dit laatste ging met subsidieregelingen gepaard. Met name in de beginjaren van het ministerie zijn er ambtelijke kantoren in het buitenland opgericht; kritiek van de staatscommissie Ooijevaar op het gebied van het economische voorlichtingsbeleid heeft ertoe geleid om de voorkeur te geven aan het particuliere initiatief.

Daarnaast werden ambtenaren aangewezen, die binnen het kader van de bestaande diplomatieke dienst instructies van het ministerie van Economische Zaken ontvingen. Personele regelingen met betrekking tot door het ministerie van Buitenlandse Zaken ingestelde Nederlandse vertegenwoordigingen worden in beginsel geregeld door de Chef de poste van het ministerie van BuZa. Het directoraat BEB kan zich echter rechtstreeks richten tot deze functionaris en heeft een eigen benoemingsbeleid.

Op grond van een overeenkomst werken de posten ook voor het Directoraat-Generaal voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen (BEB) en de Exportbevordering- en Voorlichtingsdienst (EVD) van het ministerie van Economische Zaken. Deze overeenkomst, in de wandeling "het Concordaat"³⁴, werd op 26 juli 1950 door de Raad voor Economische Aangelegenheden (REA) goedgekeurd. Op grond van deze overeenkomst waren de BEB en de EVD gerechtigd instructies op handelspolitiek gebied aan de posten te geven.³⁵

³³ Gegevens ontleend aan Kersten, A.E., *Buitenlandse Zaken in ballingschap*, passim.

³⁴ ABZ, DBD invnr. 32

³⁵ Van der Togt, 32.

Na een concordaat met BuZa in 1955 maken ook de voorlichtingsambtenaren op buitenlandse posten deel uit van de diplomatieke dienst. Zij worden dus door het ministerie van Buitenlandse Zaken bezoldigd en zij vallen hiërarchisch onder de door het ministerie van Buitenlandse Zaken aangewezen leiding ('*chef de poste*').

De hier beschreven handelingen hebben betrekking op het beleid van het ministerie van Economische Zaken ten aanzien van het diplomatieke personeel. Voor een nadere toelichting op de oprichting van eigen instellingen en de inschakeling van particulieren ten behoeve van de handelsbevordering wordt verwezen naar het PIVOT-rapport *Exportbevordering*. Handelingen van en met betrekking tot het diplomatiek personeel als zodanig staan beschreven in het institutionele rapport *Gedane buitenlandse zaken*.

Vanuit het ministerie van Economische Zaken waren de volgende vertegenwoordigingen aan buitenlandse posten verbonden: de industrial commissioner, aanvankelijk alleen in New York, met de persoonlijke titel van consul en de Technisch wetenschappelijke Attaché, oorspronkelijk verbonden aan de ambassade te Washington en in Tokyo.³⁶ Zij worden vanaf 1975 aangestuurd door aparte bureaus van het ministerie van Economische Zaken, en wel door het Commissariaat Buitenlandse Investerings in Nederland CBIN (internationale benaming Netherlands Foreign Investment Agency) en het Bureau TWA.

Het CBIN houdt zich bezig met het bevorderen van buitenlandse investeringen in Nederland. Het is een onderafdeling van het directoraat-generaal Industrie en Diensten (ID).

De taken van het CBIN liggen op het terrein van:

- het werven van buitenlandse investeringen,
- coördineren van overheidsaspecten m.b.t. investeringsprojecten,
- het informeren en adviseren van het binnenlands en buitenlands bedrijfsleven over vestigingsmogelijkheden en stimuleringsmaatregelen,
- het bemiddelen bij joint-ventures+ en overnames.

Het commissariaat heeft inmiddels vestigingen in Canada, China (Hongkong), Engeland, Japan (2), Singapore, Taiwan, de Verenigde Staten (5) en Zuid Korea. Het heeft een basisorganisatie in Den Haag, maar onderhoudt ook contacten met de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen die hun bemiddelingsactiviteiten overnemen.

De Nederlandse vertegenwoordiging heeft in de Verenigde Staten, Japan, Duitsland, Frankrijk, Singapore en Italië Technisch Wetenschappelijk Attachés (TWA's) op de ambassades gestationeerd die informatie over technologie en technologiebeleid verzamelen en analyseren voor Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen, universiteiten en de overheid. Deze attachés hebben een eigen bureau met een eigen adres. De belangrijkste diensten van het TWA-systeem zijn het (op verzoek) informeren van Nederlandse bedrijven en instellingen over deze technologische ontwikkelingen en het leggen van internationale contacten. De dienstverlening van het TWA-systeem is gratis. De TWA-posten worden vanuit het ministerie van EZ in Den Haag ondersteund door de TWA-thuisbasis. Zie hiervoor verder het PIVOT-rapport inzake het industriebeleid.

4.3.2. Handelingen

Taakstelling en bevoegdheden

160.

³⁶ Vanaf 1968 worden deze ambtenaren behalve als ambtenaar in het overzicht van de diplomatieke posten in de Staatsalmanak ook opgenomen als medewerker van de afdeling Industrie van het ministerie van EZ.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het (mede) benoemen of aanwijzen van functionarissen op het gebied van buitenlandse economische betrekkingen in bestaande Nederlandse vertegenwoordigingen.
Periode 1946-1950
Product benoeming
Overlegkader Minister van BuZa, (bureau de poste)
Opmerking Het betreft de benoeming van hoofden van economische afdelingen, handelsattachés, economische voorlichtingsfunctionarissen, consuls.
Bron Economisch buitenlandbeleid na herijking

161.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het (mede) opstellen van instructies op het gebied van buitenlandse economische betrekkingen aan Nederlandse vertegenwoordigingen op ambassades en consulaire posten.
Periode 1946-
Product Instructies, circulaires
Bron Economisch buitenlandbeleid na herijking

162.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het instellen van coördinatieorganen op het gebied van door de minister opgedragen of aangestuurde taken aan Nederlandse vertegenwoordigingen.
Periode 1950-
Product Interne oprichtingsbeschikkingen en taakstellingen
Opmerking Ingesteld zijn bijvoorbeeld: Commissariaat Buitenlandse Investerings in Nederland CBIN (internationale benaming Netherlands Foreign Investment Agency) en het Bureau Technisch-Wetenschappelijke Attachés. Deze organen maken deel uit van de organisaties binnen het ministerie.
Bron Staatsalmanak.

163.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het nader financieren van apparaatskosten op het gebied van buitenlandse economische betrekkingen voor werkzaamheden van bestaande Nederlandse vertegenwoordigingen.
Periode 1946-
Bron Economisch buitenlandbeleid na herijking

164.

Actor Minister van Economische Zaken
Handeling Het adviseren inzake de benoeming van bestuursfunctionarissen in internationale organen.
Periode 1946-
Overlegkader Ministerie van Buitenlandse Zaken
Product
Opmerking Voorbeelden zijn: de Verenigde Naties en zijn gespecialiseerde organisaties, Europese Commissie (tot 1991).

165.

Actor Minister van Economische Zaken

Handeling	Het goedkeuren van jaarplannen op het gebied van buitenlandse economische betrekkingen van Nederlandse vertegenwoordigingen .
Periode	1946-
Product	
Opmerking	Hieronder worden ook vertegenwoordigingen van internationale organisaties verstaan.
Bron	Economisch buitenlandbeleid na herijking

Rapportage

Zolang er Nederlandse vertegenwoordiging bestaat, bestaat er uitwisseling van economische en handelsinformatie tussen verschillende landen en groepen landen. Dit leidt tot verschillende series rapporten op macro- en meso-economisch terrein. Een belangrijk instrument voor de internationale economische betrekkingen zijn altijd de consulaire rapporten geweest, die reeds in de negentiende eeuw als informatiebron voor de rijksoverheid diende. In handeling Sedert 1960 bestaat er naast de eigen - zelfstandig door de attachés en consuls opgestelde - informatie ook de informatie die er door het onderzoek van de OESO wordt verstrekt in de vorm van "examens." Dit zijn periodiek opgestelde economische rapporten met adviezen over de te voeren economische politiek, waaronder de jaarlijkse prognoses van de economische situatie en de werkgelegenheid in de wereld. Ook deze informatie wordt door het ministerie van economische zaken verspreid. De rapportage ten aanzien van afzonderlijke landen geschiedt dus niet alleen bilateraal, maar bestaat ook en in toenemende mate uit verspreiding van internationaal vastgelegde informatie waaraan ook Nederland zijn steentje bijdraagt (dit leidt tot handeling 53 van het PIVOT-rapport 81, *Macro-economische politiek*). De handelingen van de diplomatieke vertegenwoordigingen ter bevordering van de buitenlandse economische betrekkingen staan in PIVOT-rapport 103, *Gedane buitenlandse zaken*, handelingen 570, 597-607. Hierin is sprake van uitvoering van instructies van de minister, rapportage over Nederlandse investeringen,

166.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het (doen) opstellen van beleidsnota's ten aanzien van de handel met andere landen afzonderlijk.
Periode	1946-
Product	Landenrapporten
Overlegkader	Nederlandse en buitenlandse vertegenwoordigingen (Consulaten), OESO

167.

Actor	Minister van Economische Zaken
Handeling	Het opstellen van rapporten met gegevens van het economische en handelsbeleid ten aanzien van groepen landen.
Periode	1946-
Product	bijvoorbeeld: rapporten opkomende markten, rapporten Sub-Sahara Afrika, Midden-Oosten , Noord-Afrika
Overlegkader	Nederlandse en buitenlandse vertegenwoordigingen (Consulaten), OESO
Opmerking	In deze rapporten worden opmerkingen gemaakt over de economische groei, de eventuele voorgestelde en toegepaste oplossingen bij problemen, de Nederlandse export, import en investeringen. Indien deze landen betrokken zijn bij samenwerkingsprogramma's van het ministerie wordt ook gerapporteerd over de resultaten daarvan. De rapporten zijn tevens bedoeld als handelsinformatie voor

belangstellenden.

5. Bronnen

5.1 Verdragen en internationale regels

Wereld

Handvest van de Verenigde Naties, 1945.

Havana charter for an International Trade Organization. of Final act of the United Nations Conference on Trade and Employment, 1948.

Protocollen van de GATT, Geneve 1948, gewijzigd 10 maart 1955 (stb. 1958, 155),

Verdrag nopens de privileges en immuniteiten der gespecialiseerde organisaties, Stb 1949, J 67; Trb 1951, 160.

Verdrag nopens de de organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling OESO, Parijs 14 december 1960, Stb. 1961, 385

Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, Wet van 23 juni 1960, Stb. 246

Internationale Koffie-overeenkomst van 28 september 1963, Stb. 1963, 522.

Internationale Koffie-overeenkomst van 28 maart 1968, Stb. 1968, 698, gewijzigd 1975, Stb. 1975, 180.

Verordening EG 1968, nr. 803 van de Raad houdende een nomenclatuur van het gemeenschappelijk douanetarief. PB/EG L 148

Internationale Cacao-overeenkomst, 1975, Stb. 1978, 95

Internationale Natuurrubber-overeenkomst, 1979, Stb. 1980, 150; 1987, Stb. 1988, 52.

Europa

Verdrag van oprichting van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking OEES, Parijs 6 april 1948.

Verdrag tot oprichting van een internationale douaneraad, 15 december 1950,

Verdrag tot oprichting van de Europese Betalingsunie,
Aanvullend protocol, Stb, 1953, 403.

Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal, 18 april 1954, Parijs; 27 oktober 1956, Luxemburg (Stb. 1958, 315)

Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, wet van 5 december 1957, Stb. 493

Overeenkomst met betrekking tot bepaalde instellingen welke de Europese gemeenschappen gemeen hebben. Wet van 25 december 1957, Stb. 495

Verdrag tot instelling van een raad en een commissie welke de Europese gemeenschappen gemeen hebben van 8 april 1965, Stb. 1966, 463.

Verdragen inzake toetreding van landen bij de EG:

Denemarken, Ierland, Noorwegen, Verenigd Koninkrijk, 22 januari 1972, Stb. 1972, 651

Griekenland, 28 mei 1979, Stb. 1980, 302

Spanje en Portugal, 12 juni 1985, Stb. 1985, 702

Besluit betreffende het stelsel van de eigen middelen van de gemeenschappen, 7 mei 1985, Stb. 1985, 703; 24 juni 1988, Stb. 1988, 651.

Beschikking EG 1982, nr. 845, Pb EG I, 357

Verdrag inzake de Europese Unie, 7 februari 1992, Stb. 1992, 692.

Verdrag inzake de Europese Economische Ruimte van Oporto van 2 mei 1992,, , Stb.1992, 693

5.2 Overige bronnen

HdTK 1978/1979, nr. 15 424 nr. 1

HdTK 1983-1984, nr. 18 206 (Exportnota en correspondentie)

6. Literatuur

Asbeek Brusse, W., *Nederland en de onderhandelingen voor Euratom*, scriptie Amsterdam 1987.

Baehr, P.R., L. Gordenker, *De Verenigde Naties, Ideaal en werkelijkheid*. Meppel, 1985, 1992, 1996.

Bakker, A.D.M., F. van Dijk, F. van der Doe e.a., *Ter land, ter zee en in de lucht, een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein militaire operaties van het ministerie van Defensie en voorgangers*. 's-Gravenhage, 1998. PIVOT-rapport 50.

Bakker, A.F.P. *De internationale financiële instellingen*. Amsterdam 1995

R. Barents, *Internationale grondstoffenovereenkomsten, een onderzoek naar de juridische aspecten van internationale marktordeningen*, 's-Gravenhage 1982.

V.J.J.M. Bekkers, J.M. Bones, A.J.C. de Moor, van Vugt, W.J.M. Voermans, *Brussel en Nederland: tegenliggers, spookrijders of reisgenoten? Implementatie van EG-regelingen in de Nederlandse rechtsorde*. Zwolle 1993.

Blaisse, P.A., *De Nederlandse handelspolitiek*. Utrecht, 1948.

Blom, F, *Het directoraat-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen van het Ministerie van Economische Zaken, rapport van het onderzoek naar organisatie, taken en personeel 1945-1969*, CAS Winschoten 1989.

Bloemen, E.S.A. (Red), *Het Benelux-effect, België, Nederland en Luxemburg en de Europese integratie*, Amsterdam 1992 (NEHA-series III, 17)

Boekesteijn, A.J., *De wording van de Benelux, 1943-1949*.

Brinkhorst, L.J., *Grondlijnen van het Europees recht*, Alphen aan den Rijn 1984, e.v.

Bronckers, C.E.J., *Betere regels voor een nieuw millennium, een pleodooi tegen ondemocratische ontwikkelingen in de WTO*, Leiden 2000.

Bruijn, J.A. de, *Economische zaken, profiel van een ministerie*, Den Haag, 1989.

E. Burger, P.L. Groen, J. Steenhuis. *Gedane buitenlandse zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein buitenland, ontwikkelingssamenwerking en het ministerie van Buitenlandse Zaken, 1945-1990 [1994]*. Ongepubliceerd concept.

CAS Winschoten, *Het directoraat-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen van het ministerie van Economische Zaken, Rapport van het onderzoek naar organisatie, taken en personeel 1945-1969*. Winschoten 1989.

CAS Winschoten, *Inventaris van de archieven van de Economische Voorlichtingsdienst en de onder deze dienst ressorterende instellingen van het Ministerie van Economische Zaken (1933-) 1936-1965 (1973)*. Winschoten 1991.

CAS Winschoten, *Inventaris van het archief van de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer, 1941-1964*. Winschoten 1995.

CAS Winschoten, *Inventaris van het Centraal Archief van het Ministerie van Economische Zaken (1906) 1944-1965 (1975)*, Winschoten 199.

CAS Winschoten, *Inventaris van het archief van het Directoraat-Generaal voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen van het ministerie van Economische Zaken (1945-) 1966-1969 (-1975)*. Winschoten 1992.

Clerx, J.M.M.J., *Nederland en de liberalisatie van het handels- en betalingsverkeer (1945-1958)*. Groningen 1986.

Commissie voor de Handelspolitiek. *Organisatie van het consulaatswezen*. Z.pl. 1894.

Dingemans, R. en R. Romme, *Nederland en het Marshall-plan, een bronnenoverzicht en filmografie 1947-1953*. [’s-Gravenhage, 1996] Onderzoeksgids Algemeen Rijksarchief.

Eng, P. van den, *Marshall-hulp voor Nederland, het aanbod van een perspectief (1947-1953)*, Doctoraalscriptie Groningen, 1984.

Flesch, Saskia, *Nederland en België in de Europese Betalings Unie, 1947-1958, een gezamenlijk beleid?* Doctoraalscriptie Utrecht 1994.

R.T. Griffiths, *The economy and politics of the Netherlands since 1945*. Den Haag 1980.

R.T. Griffiths, red. *The Netherlands and the Integration of Europe, 1945-1957*. Amsterdam 1990, NEHA-series III, 8.

Herwonnen welvaart, de betekenis van het Marshallplan voor Nederland en voor de Europese samenwerking. Den Haag, 1954, p. 75-99

Hubrecht, H.F.R., *Het Nederlandsch consulaatswezen, bescheiden betreffende zijne organisatie* (Amsterdam 1899).

Roel Jansen, *Erger dan liefde. De internationale economie van Bretton Woods tot Maastricht*. Amsterdam/Leuven 1993. p. 30

Kapteyn, P.J.G. en P.Verloren van Themaat (red.), *Inleiding tot het recht van de Europese Gemeenschappen*, Deventer 1995.

Kersten, A.E., *Buitenlandse Zaken in ballingschap, groei en verandering van een ministerie 1940-1945*. Alphen aan de Rijn 1988.

Kersten, A.E, ‘Nederland en de buitenlandse politiek na 1945’, in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden XV* (Haarlem 1982), p. 382-400.

Kersten, A.E., 'De Europese integratie in vogelvlucht', in: *Economisch-Statistische Berichten* 77 (3891) 1992.

A. Kocsorowska, *International trade conventions, their effectiveness, present and future*. Den Haag, Londen Boston 1995.

Meer, F.M. van der en L.J. Roborgh, *De interne en externe werking van de departementen van algemeen bestuur* Serie Miniaturen 26 (vakgroep bestuurskunde) (Leiden 1986)

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Overzicht van de Verenigde Naties en de Gespecialiseerde Organisaties*, 's-Gravenhage 1992-...

Ministerie EZ, *Nota subsidiebeleid ten opzichte van exportcombinaties*, 1954

Moquette, F.G., *Van BEP tot BEB, de aanpassing van de bestuurlijke structuren aan de ontwikkelingen van de buitenlandse economische betrekkingen in Nederland sedert 1795*, diss. Leiden 1993

Schermers, H.G., *De gespecialiseerde organisaties, hun bouw en inrichting*. Leiden, 1957

H. Suddards, *An anatomy of the World Trade Organization*, Den Haag, Londen, Boston 1997.

Teppema, mr. S.Th.J., 'Tien jaar buitenlandse economische betrekkingen', in: *Tien jaar economisch leven in Nederland, Herstelbank 1945-1955*. 's-Gravenhage, 1955.

J.H. van Tol, *Agrarische handelspolitiek en exportbevordering. Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het gebied van de agrarische handelspolitiek, internationale samenwerking en exportbevordering ten aanzien van agrarische en visserijproducten, en naar de agrarische vertegenwoordiging in het buitenland, 1945-1998*. Ongepubliceerd concept. ['s-Gravenhage, 2001 PIVOT-rapport nr. ...]

Weisglas, M. *Benelux, van nabuurstaten tot uniepartners*. Amsterdam, 1949.

WTO-secretariaat, *Guide to the Uruguay Round Agreements*, Den Haag, Londen, Boston, 1999.

7. Gebruikte afkortingen

NB Waar de afkortingen directoraten of diensten betreffen van andere ministeries dan Economische Zaken, wordt ook het ministerie vermeld

ACC	Comité van bestuurlijke coördinatie van de VN
ACS-landen	Landen, aangesloten bij de door de EEG gesloten akkoorden van Yaoundé en verdragen van Lome
AG	Australië Groep
AMVB	Algemene Maatregel van Bestuur
AV	Algemene Vergadering van de VN
BEB	[Directoraat] Buitenlandse Economische Betrekkingen

Benelux	Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Douaneovereenkomst.
BLEU	Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BZ	Buitenlandse Zaken, ministerie
BiZa	Binnenlandse Zaken, ministerie
BSD	Basisselectiedocument
CBI	Centrum tot bevordering van de import uit ontwikkelingslanden.
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCEIA	Coördinatiecommissie inzake de Europese Integratie en Associatievraagstukken
CCNM	
CEES	Comité voor Europese Economische Samenwerking
CED	Commissie van Economische Deskundigen van de SER
CEIA	Coördinatiecommissie inzake de Europese Integratie en Associatievraagstukken
CIEB	Commissie Internationale Economische Betrekkingen
CIME	Comite inzake internationale investeringen en internationale ondernemingen (OESO)
CIRR	Commercial Interest Reference Rate (maandelijkse OESO- publicatie)
CO	Centraal Orgaan voor de Economische Betrekkingen met het Buitenland
COCOM	Coordinating Committee for Multilateral Export Control
COREPER	Comité des représentants permanents
Coco	Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen
	Coördinatiecommissie
CocoHan	Coördinatiecommissie op Hoog Ambtelijk Niveau
CoCor	Commission de Coördination met de Hoge Autoriteit van de EGKS
COCOS	Coördinatiecommissie voor Ontwikkelingssamenwerking
COCOVNGO	Coördinatiecommissie Verenigde Naties en Geassocieerde Organisaties.
COP	Contactgroep Opvoering Productiviteit
CPB	Centraal Planbureau
CSA	Comité Spécial Agriculture
CSCM	Committee on Subsidies and Countervailing Measures van de WTO.
CW	Chemische wapens (Verdrag Chemische Wapens, Uitvoerwet Chemische Wapens)
DAC	Development Assistance Committee (OESO)
DESO	Directie Economische Samenwerking met Ontwikkelingslanden (min EZ)
DGEM	Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directoraat-generaal van het Economische en Militaire Hulpprogram
DSB	Dispute settlement board: geschillenregeling van de GATT
EBU	Europese Betalingsunie
EC	Europese Commissie
ECA	Economic Cooperation Administration van het Europees Herstelprogram (Marshallplan)
ECA	Economic Commission for Africa (VN)
ECAFE	Economic Commission for Asia and the Far East
ECD	Economische Controledienst

ECE	Economic Commission for Europe van de Verenigde Naties
ECLA	Economic Commission for Latin America van de VN
ECO	European Coal Organization
ECOSOC	Economic and Social Council van de Verenigde Naties
EDG	Europese Defensiegemeenschap
EDRC	
EECE	Emergency Economic Committee for Europe
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EFTA	Europese vrijhandelsassociatie
EG	Europese Gemeenschap(pen)
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EHP	Europees Herstelprogramma (Marshallplan)
EKV	Exportkredietverzekering
EMHP	Economisch Militair Hulpprogramma (vervolg op het Marshallplan)
EMO	Europese Monetaire Overeenkomst
EPTA	
ERP	European Recovery Program (Marshallplan)
ERR	Exporttriticoregeling
ESC	Economisch en Sociaal Comité
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU	Europese Unie
EURATOM	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
EVA	Europese vrijhandelsassociatie
EVD	Economische Voorlichtingsdienst, later: Exportvoorlichtingsdienst
EZ	Economische Zaken (Ministerie)
FOA	Foreign Assistance Act.
FAO	Food and Agricultural Organization van de VN
FIOD	Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst
FVS	[Vergunning] Financieel Verkeer Strategische Goederen
GATT	General Agreement on Tariff and Trade
GBZ	<i>Gedane buitenlandse zaken</i> , een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein buitenland [...] en het ministerie van Buitenlandse Zaken door PIVOT
GFF	Generaal fonds van grondstoffen
GOM	Garantiefaciliteit Opkomende Markten
HA	Hoge Autoriteit (van de EGKS)
IAB	Interambtelijke Begeleidingsgroep (inzake wapenexport)
IBTA	Investeringsbevordering en Technical Assistance
IBCD	Wereldbank (International Bank for Reconstruction and Development)
ICA	Interdepartementale (Coördinatie-)commissie voor Associatie-aangelegenheden
ICB	Informatiecentrum Bedrijfsleven plan Marshall
ICER	Interdepartementale commissie Europees Recht
ICER-V	ICER, afdeling voorbereiding
ICER-U	ICER, afdeling uitvoering
ICSID	Internationaal Centrum voor de regeling van investeringsgeschillen
IDA	Internationale Ontwikkelingsassociatie (van de Wereldbank)
IDC	Interdepartementale commissie voor het Economisch Herstelplan
Interbank	Wereldbank

IOEA	Interdepartementaal overleg Europese Aanbestedingen
IFC	Internationale Financieringsmaatschappij
IFOM	Investeringsfaciliteit Opkomende Markten
IGO, Igo	Intergouvernementele organisatie
IRHP	Interdepartementale Raad voor de Handelspolitiek
ISO	Interdepartementaal Steunoverleg
ITC	International Trade Centre
ITO	International Trade Organisation
JEIA	Jont Export Import Agency (van de geallieerde bezettingsmacht in Duitsland)
JIU	Jont Inspection Unit (van ECOSOC)
IWN	Interdepartementale werkgroep notificaties
KB	Koninklijk Besluit
KLM	Koninklijke Luchtvaart Maatschappij
KNOV	Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond
LGO	Landen en gebieden overzee (als EEG-handelspartners)
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LVV	Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening
MFA	Multivezelaccoord van de GATT.
MFN	Most favourite nation; meestbegunstigde natie.
MHP	Militaire Hulpprogramma
MIGA	Multilateraal Investeringsgarantie Agentschap (Wereldbank)
MILIEV	(Programma) Milieu en Economische Verzelfstandiging
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MTCR	Missile Technology Control Regime
NCM	Nederlandse Credietverzekerings Maatschappij NV
NCP	Nationaal Contactpunt (voor een OESO-richtlijn)
NCW	Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NEDECO	Netherlands Engineering Company,
NGO, Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NHM	Nederlandsche Handelmaatschappij
NIPO	Nederlands Instituut voor Publieke Opinie en Marktonderzoek
NORR	Netherland Office for Relief and Rehabilitation
NMCP	Netherlands Management Consultancy Programme Eastern Europe
NSG	Nuclear Suppliers Group
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OEEC	Organisation for European Economic Cooperation
OEES	Organisatie voor Europese Economische Samenwerking
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
ORET	Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties
p.a.	Procurement authorization van een Marshallkrediet
PC	Permanente (sub-)commissie voor de Handelspolitiek van de Benelux.
PESP	Programma Economische Samenwerking Projecten
PSB	Programma Starters op Buitenlandse Markten
PIVOT	Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn
PSO	Programma Samenwerking Oost-Europa
PSOM	Programma Samenwerking Opkomende Markten
PUM	
PV	Permanente Vertegenwoordiger

RCO	Raad van de Centrale Ondernemersorganisaties
REA	Raad voor Economische Aangelegenheden
REIA	Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden
REZ	Raad voor Europese Zaken
RHI	Regeling Herverzekering Investerings
ROF	Renteovertbruggingsfonds
SENO	Stichting Economische Samenwerking Nederland Opkomende Markten
SER	Sociaal-Economische Raad
Stb	Staatsblad
Stert	Staatscourant
TA	Technical Assistance
TBR	Trade Barrier Regulations
TH	Technische hulpverlening
TPRB	Trade policy review board
TPRM	Trade policy review mechanism
TRIMS	Agreement on trade related investmens measures
TRIPS	Agreement on trade related industrial properties
Trb	Tractatenblad
UN	United Nations/Verenigde Naties
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNCTE	United Nations Conference on Trade and Employment
UNDP	United Nations Deleopment Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNIDO	United Nations
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Agency
UNSF	United Nations Special Fund
USSR	Unie van Socialistische Sovjetrepublieken (Rusland)
VKK	Vereniging van Kamers van Koophandel, na 1980: Vereniging van Kamers van Koophandel en Fabrieken in Nederland
VN	Verenigde Naties
VNO	Verbond van Nederlandse Ondernemers
VNW	Verbond van Nederlandse Werkgevers
WBNC	Wergroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen
WEU	Westeuropese Unie
WIM	Wergroep Interne Markt